

LETO XXII. Stev. 281

GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBORList izhaja vsak dan razen
petka — Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVljena 1. OKTOBRA
1934 — MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK, OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
— OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZAN-
OSTI Z «BORBO».

JUGOSLOVANSKI NOVEMBER

Živimo v obdobju velikih družbenih sprememb, ko je socialistična graditev že vsakdanja praksa milijonov, ko se posamezne socialistične oblike vse bolj uveljavljajo v kapitalističnih deželah samih, ko je sistem klasičnega liberalnega kapitalizma že stvar preteklosti, ko je moralna vest človeštva postala materialna sila, ki se uspešno upira negaciji demokratičnih pravic narodov, ko pa nobeno od teh in podobnih dejstev še ni splošno priznana resnica in zato še ne izhodišče za nove naloge. V takšnem položaju je vse odvisno od pripravljenosti subjektivnih socialističnih sil, od delavskega razreda, njegovih organizacij in njegovih zaveznikov.

Prešli smo obdobje, ko je šlo za teoretično zmago socialistične ideologije, razdobje Marxa in Engelsa, Komunističnega manifesta in Kapitala. To pa nikakor ne pomeni, da se na to obdobje samo še spoštljivo oziramo, da pa gremo pri današnjih nalogah lahko mimo njega. Nel socialistične sile pri svoji današnji, dnevni akciji črpajo spoznanja in obujajo duha Marxovih del in njegove dobe. Gre za ugotovitev, da so na tem področju socialistične sile že dosegle svetovno zgodovinsko zmago, da nam je teoretična zmaga socialistične ideologije izhodišče za nove naloge in ne smoter dnevnega boja.

Prešli smo tudi obdobje, ko so bile vse sile socializma usmerjene v en sam cilj, v svetovno revolucijo, ki bo zrušila enotni kapitalistični sistem. Ruski proletariat z Leninom na čelu je v novembrskih dneh 1917. leta izvršil revolucijo v lastni deželi, pomen revolucije pa je prešel vse državne in nacionalne meje. Oktobrska revolucija je bila svetovno zgodovinska zmaga socializma nad kapitalizmom. Čeprav je revolucija v poznejših letih v marsičem stagnirala, tako kot francoska meščanska revolucija, je objektivno le odigrala svetovno vlogo. To je drugo izhodišče za sodobni razmah socialističnih sil.

V našem obdobju se pred socialistične sile v svetu postavljajo nove naloge, katerih izvršitev sodobnost že omogoča in torej zahteva. Gre za to; da dokaže socializem svoje materialne prednosti pred kapitalizmom tako tem, da bo mnogo hitreje razvijal proizvodne sile in proizvodnost dela, kot tudi s tem, da bo omogočal delovnim ljudem boljše gnotno življenje in da bo ustvaril svoj demokratični mehanizem, v katerem se bodo ljudje svobodno in zavestno odločali kot nosilci oblasti in ne bodo več le njeno orodje.

V tem obdobju, ki bo seveda daljši proces, je postal jugoslovanski delavski razred pomemben faktor svetovnega razvoja demokratičnega socializma. Ne s tem, da bi svoje izkušnje, svoja spoznanja in svojo pot proglašal za edino zveličavne za vsa socialistična gibanja. Pač pa s tem, da je vse zastarele idejne dogme in organizacijske sheme zanikal, da je spoznal, da mora po lastni poti in da ima to pravico tudi vsako drugo napredno gibanje. Pa tudi s tem, da je, ko je analiziral svojo pot in nevarnosti na tej poti, dejansko opozoril vse socialistične sile na te nevarnosti. In še s tem, da je, ko je našel lastno pot v socializem, obogatil izkušnje vseh drugih socialističnih sil. Zato ne pretiravamo, če rečemo, da je v tem našem razdobju glas jugoslovanskih komunistov v svetu močnejši, kot je bil kdaj koli prej, da

bosta med imeni te dobe ostali v zgodovini zapisani: Zveza komunistov Jugoslavije in maršal Tito.

vsak znanstveni in umetniški uspeh dobil širšo dimenzijo. Postali so potrditev demokratične poti v socializem.

se izkazala uspešna že doslej. Med temi je prvo načelo: enotnost delovnega ljudstva in zaupanje v moč ljudskih množic. Brez tega bi utonili v nenačelnem potegovanju za hipno popularnost posameznikov in ne bi zmagovito prestali vseh pritiskov zunanjih sil. Samo s tem načelom smo lahko vzdržali boj na obeh frontah: proti domači in zunanji kapitalistični reakciji in proti domačemu in zunanjemu birokratizmu in stalinizmu.

Drugo načelo je bila nenehna kritika lastnega orožja. Zavestne socialistične sile v Jugoslaviji so bile sposobne, da so zavrgle ali preusmerile vsako organizacijsko ali politično načelo, ko je stagniralo, ko se je obrnilo proti interesom delovnih množic, ko ni več ustrezalo socialističnemu boju. Samo zato je v tem razvoju slabila tako klasična kot tudi birokratska reakcija. Izven te kritike so ostali ideja socializma in bistveni nauki marksizma. Prav to orožje se je izkazalo kot sredstvo najmočnejše povezave jugoslovanskega ljudstva za socialistično perspektivo.

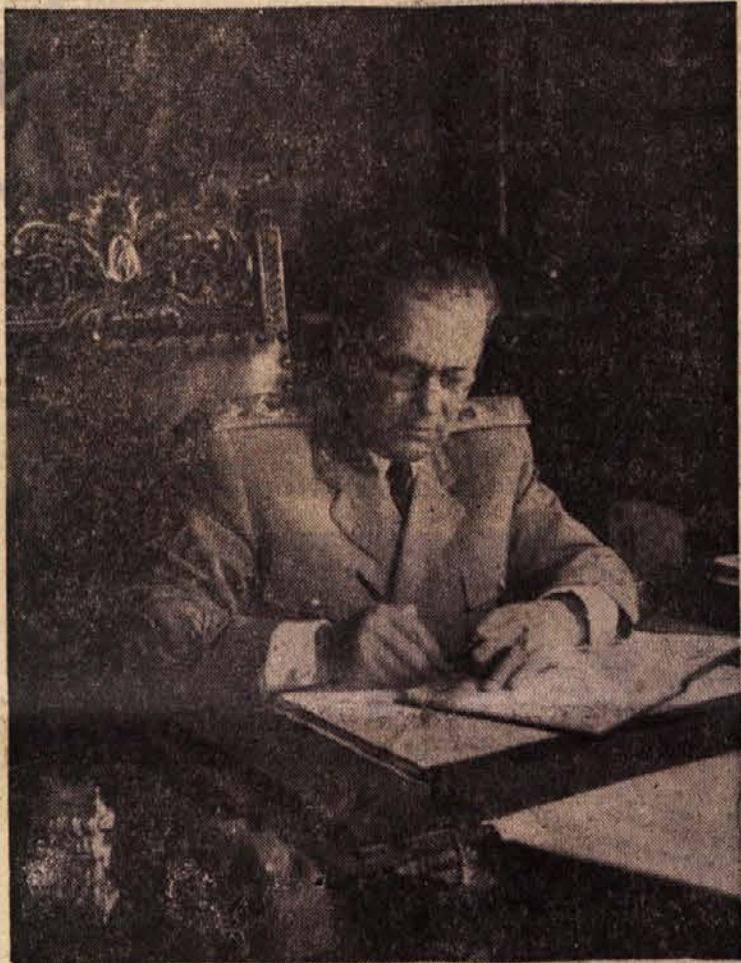
Morda se zdi misel o svetovnozgodovinski zmagi socializma v svetu nesmiselna v času, ko so se imperialistične sile čutile še dovolj močne, da napadejo Egipt, ko intervenirajo sovjetske čete v deželi, ki je že pred desetimi leti izvršila osnovni akt socializma, t. j. podružbljenje proizvodnih sredstev.

Toda kaj ni hkrati tudi res, da bi bil napad imperialistične velesile na eno ali drugo azijsko ali afriško deželo še pred nekaj desetletji v očeh svetovne javnosti povsem legitimno sredstvo, danes je naletel na obsodbo vsega sveta in človeštvo je našlo tudi silo, da je napad zaustavilo. In kaj niso boji na Madžarskem pokazali, da so stalinistične metode v današnjem svetu nemogoče in da hipni skoki nazaj ne morejo več zaustaviti zmage načel demokratičnega socializma. Kaj ni to dokaz, da je demokratična ideja socializma že svetovna sila?

Morda se zdi naštevanje uspehov pri socialistični graditvi Jugoslavije pretirano v času, ko ugotavljamo, da v Jugoslaviji še zdaleč nismo dosegli željenega in nujnega življenjskega standarda človeka. Toda, ali bi bili brez vseh dosedanjih uspehov sposobni, da bi v ospredje problemov in kot prvo nalogo postavili zahtevo po zboljšanju življenjskega položaja delovnega ljudstva?

Naloge, ki smo si jih zastavili, omogočajo še nove zmage in še širši razmah pri naporih za boljše življenje delovnega človeka in za stvar demokratičnega socializma. Zato praznujemo tudi letos svoj jugoslovanski november, svojo socialistično revolucijo, tako kot smo ga praznovali vsa ta leta: ponosni na dosežene uspehe in pripravljeni na nove naloge.

Lév Modic

MISLI NAŠIH DELOVNIH LJUDI SE OB PRAZNIKU REPUBLIKE SE ZLASTI USTAVLJAJO OB PREDSEDNIKU TITU IN OB VSEM NAŠEM RAZVOJU, KI JE NERAZDRUŽNO POVEZAN Z NJIM

Trinajstič praznujemo svoj največji državni praznik in se oziramo po prehojeni poti zato, da bi bila jasnejša smer in trdnjša in enotnejša naša volja. Prvič smo ga praznovali z osvoboditvijo Beograda in velikega dela naše dežele, drugič z osvoboditvijo vse države in s sprejetjem socialistične ustave, potem smo ugotavljali ogromne uspehe pri obnovi dežele, ugotavljali smo uspehe pri industrializaciji dežele, nato so prišla leta hudega in uspešnega boja za neodvisnost dežele in za mirno demokratično graditev socializma. Ni bilo leta, ko ne bi praznovali novih zmag. Ni bila mirna ta pot. Napadi z vseh strani in ovire od vsepovsod, hkrati pa zaigran trud naših delovnih ljudi in suvereno zaupanje vodstva v svoje ljudstvo, so nas večkrat postavili v središče svetovnega zanimanja. S tem je vsaka delovna zmaga in

Ze trinajst let od rojstva nove Jugoslavije pa vsako leto znova tudi ugotavljamo, da nas doseženi uspehi ne smejo uspavati, da še zdaleč nismo dosegli vsega, da je treba še bolj utrditi in poglobiti tista načela, ki so

Z ZASEDANJA ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

IZ RAZPRAVE O TEMELJIH zveznega družbenega plana

Beograd, 27. nov. (Tanjug). — Danes ob 9. je Zvezna ljudska skupščina nadaljevala delo na skupni seji Zveznega sveta in Zbora proizvajalcev. Pred prehodom na dnevni red je predsednik skupščine Moša Pijade prebral naslednjo brzojavko: »Tovarišu Moši Pijadu, predsedniku Ljudske skupščine, Beograd.

Hanoj, 26. novembra 1956. Ob enajsti obletnici narodnega praznika Federativne ljudske republike Jugoslavije pošiljamo v imenu ljudstva in vlade Demokratične republike Vietnam in v našem osebnem imenu tople čestitke Vam, kakor tudi ljudstvu in vladi Federativne ljudske republike Jugoslavije. Ljudstvo in vlada Demokratične republike Vietnam želi ljudstvu in vladi Federativne ljudske republike Jugoslavije mnogo novih uspehov v izgradnji socializma in v delu za obrambo svetovnega miru ter izražata željo, da bi se prijateljski stiki med Demokratično republiko Vietnamom in Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo z vsakim dnem obdalje bolj razvijali in krepili.

Ho Si Minh, predsednik Demokratične republike Vietnam,

Tong Duk Thang, predsednik parlamentarne komisije Ljudske skupščine Demokratične republike Vietnam, Pham Van Dong, predsednik vlade in zunanji minister Demokratične republike Vietnam.

Poslanci so s ploskanjem pozdravili branje brzojavke.

Predsednik Pijade je prosil Skupščino, naj mu dovoli odgovoriti z naslednjo brzojavko: »Tovarišu Ho Si Minhu, predsedniku Demokratične republike Vietnam, Hanoj.

Dragi tovariši Ho Si Minh, Tong Duk Thang in Pham Van Dong. (Nadaljevanje na 11. strani)

UKAZ

vrhovnega komandanta oboroženih sil FLRJ ob Dnevu republike

Beograd, 27. nov. (Tanjug). Vrhovni komandant oboroženih sil FLRJ Josip Broz-Tito je izdal ob Dnevu republike naslednji ukaz:

Na čast proslave Dneva republike izstreliti 28. t. m. v glavnem mestu FLRJ — Beogradu iz 40 artilerijskih topov 15 častnih salv, v glavnih mestih ljudskih republik: Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani, Skoplju in Titogradu pa iz 20 artilerijskih topov 10 častnih salv.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Vrhovni komandant oboroženih sil FLRJ, maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito

OB DNEVU REPUBLIKE NAJISKRENEJE ČESTITAJO NAŠIM NAROCNIKOM, BRALCEM IN SODELAVCEM TER VSEM NAŠIM LJUDEM REDAKCIJA, UPRAVA, ZALOŽBA, TISKARNA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKEGA PODJETJA «LJUDSKA PRAVICA»

Pomenki s poti na ZGODOVINSKO ZASEDANJE

ODLOMEK IZ KNJIGE REPORTAZ, KI JO JE IZDALO PODJETJE »27. JULIJ«

Iz Sanice smo odrinili takoj zjutraj. Jutro je bilo megleno, po nebu so se podili nizki oblaki, na dež pa ni kazalo. Bilo je vetrovno in zdelo se nam je, da piha sever. Poti pa takorekoč sploh ni bilo, tako je bilo vse blatno in zmehčano. Na dveh, treh vozovih so sedeli starejši ljudje in onemogli tovariši, vsi ostali pa smo hodili peš v hrib.

Prišli smo čez ostanek industrijske železniške proge »Sipada« in se vzpenjali po obronkih Grmeča. Pogledati smo na zemljevid; bili smo približno v višini 500 m nad morsk gladino, nad nami pa so se dvigali grebeni Grmeča visoko pod oblake, visoki 1400 do 1600 m. Pot je držala čez gorski prelaz, onkraj pa bomo že v slavnem Podgrmeču.

Spotoma smo videli nekaj hiš. To je naselje Medjedje, občina Sanica, okraj Sanski most, pa tudi hrib se imenuje Medjedje brdo. Z nekega dvorišča je prihitela velika skupina deklet, večinoma zelo mladih, krepkih in zdravih v grobih kmečkih suknenih zimskih oblekah tega kraja. Vprašali smo jih, zakaj so se zbrale, pa so nam odgovorile: »Hrano za bolnišnico odnesemo, pa tudi nekaj ranjencev bo treba prenesti.«

Ce je že takšna priložnost, če je že toliko deklet skupaj, se je treba z njimi malo pomeniti. Dekleta so radovedno prihitela k nam, zbrala so se v skupino, posedla po strmi livadi obronka, članica AVNOJ Madja Gržetič in svetnik general Avšič sta jim pripovedovala o drugem zasedanju AVNOJ, potlej pa smo se skupaj fotografirali.

Takšni srečanj in pomenkov so imeli svetniki AVNOJ na svoji poti, ko so se vračali iz Jajca, mnogo. Povsod so navezovali tesne stike z ljudstvom. V vsaki hiši, kjer so prenočevali, so imeli politične razgovore. Povsod, kjer so se ustavili, so govorili o pomembnih sklepih v Jajcu. Ker pa nihče ni smel vedeti, kdo in kam gre, so krožile že pred našo kolono vesti, da prihaja 80 oficirjev, da so do zob oboroženi, kam in čemu so se napotili, tega pa nihče ni vedel in tudi ne poizvedoval.

Tu pri Medjedjem brdu smo se ustavili in povzpeli na sedlo med hribi. Nekako ob dveh popoldne smo prispeli v podgrmeško vas Jelatinovci. Pred nami se je razprostiralo močvirno polje. Takoj pri prvih hišah smo zvedeli nekaj podatkov, čeprav se nismo ustavili. Najprej sem naletel na tovarišico, ki je na dvorišču cepila drva.

Tu ljudje nimajo voz in konj, da bi vozili drva. Tu ni moških, sovražnik je ubil 30 mož in fantov ter 200 žensk in otrok. Pegavica jih je pobrala 44. Okupator je odgnal 40 najboljših konj... Sovražnik je bil zadajkrat tu v četrti in peti ofenzivi... V Jelatinovcih je izmed 180 požgal 110 hiš.

To so raztresene vasi. V Podgrmeču je mnogo majhnih naselij, kmetica jih naštevajo: Rustina, Stanja brdo, Brdo Miljevića, Pučina, Podgora. Rob močvirnega polja je poln hiš ali pogorišč. Mnoge hiše ljudje popravljajo. Nekatero so že popravljene. Srečujemo moške, zlasti pa ženske, ki se vračajo od studenca, nosijo vodo. Studencev pa je tu vse polno.

Sli smo tudi čez neko rečico in prišli v vas Lušci Palanko. Tu je sedež OLO. Tu so se nekatere hiše ohranile in v eni nas je čakalo kosilo. Vse ženske s košaricami so nosile kosilo za to kolono svetnikov AVNOJ. Tu je bilo mnogo jedi, celi kupi mesa in zavitkov, večinoma s sirom iz pšenice moke. Posedli smo okrog velike mize, polne zelo mastnih jedi in mesa, o kateri tovariši Slovenci pravijo, da prvokrat vidijo tako bogato obloženo mizo. Sicer pa nes je mnogo, kosimo v izmenah. Ženske so pripravile najboljše, kar so mogle. Toda mnoge jedi so povsem neslane.

Nekatere gospodinje niso imele niti ščepca soli in seveda jedi niso mogle osoliti. Nekatero so jih solile samo malo, redke tako kot je treba. Tako smo vsi čutili, kaj pomeni beda in trpljenje, saj so ti ljudje več mesecev jedli vse neslane.

Vtem ko je kolona po kosilu počivala, sem navezal stike z nekaterimi tovariši iz okrožnega, krajnega in krajevnega narodnoosvobodilnega odbora. Uporabil sem to priložnost, da bi zvedel od njih čimveč o tem kraju.

Seveda se je tu sukal pogovor najprej o najtežavnih, pa tudi o najslavnih dnevih, o vstaji. Takrat, leta 1941, sta prihrumela iz Bihača Kvaternik, tisti veliki zupan, in Kapetanović, ustaša, ter pozvala ljudi na kuluk. Prijavilo se jih je nekaj in zbralo se jih je kakih 150 iz več vasi. Odgnali so jih in žive zmetali v Crno jezero med Krupo in Bihačem. To pravzaprav sploh ni jezero, marveč Una, tri kilometre od Krupe, zelo razširjena in globoka reka. V njo so vrgli mnogo žrtev. Seštim nesrečnem se je posrečilo pobegniti in tako so pripovedovali, kaj so počeli ustaši, da si bodo ljudje zapomnili njihove zločine. V sotesko Risovec pri Risovi Gredi na poti proti Krnjevi in Krupi so vrgli v vodo 242 ljudi. Te zločine je zakrivil Kapetanović.

Kdo bo pozabil, kako so v neko cerkev natlačili ljudi, kako so jih pretepali, mučili, jim rezali ušesa in ustnice. Tu so pozneje sodili nekega ustaša, ki je imel nož s posebnim rogljčkomo za iztikanje oči. Razbojniko so najprej »mobilizirali« vse moške, stare nad 16 let, nekaj pa so jih tudi polovili. To pa ni trajalo dolgo. Ljudje so se začeli kmalu dogovarjati, med njimi je bilo tudi nekaj članov Komunistične partije, ki so kot delavci delali v gozdovih. Kmalu je začelo vreti. Najprej so ubili nekega takšnega ustaškega organizatorja mobilizacije. Potem pa so polgoma organizirali vstajo. Dvignilo se je vse. Ljudje so zgradili ceste. Spominjajo se zagrajenega križišča ceste Krupa—Petrovac, že blizu Krupe. Do tega križišča je segala fronta. Fronto pa so organizirali v teh krajih od Bihača do Sanskega mosta ali kakor pravijo tu do Sane. (Sanski most imenujejo kratko Sana.) Na teh 80 km od Sanskega mostu do Bihača so imeli borci na fronti samo 36 karabink. Sami so si skovali kopja, vile in sekire; ročaji so bili dolgi po tri metre. Za boj se je zbralo kakih 10.000 moških. Zbrano je bilo vse, razen žensk in otrok.

Tu je bilo storjenih mnogo junških dejanj, v katerih je bilo treba iztrgati sovražniku orožje. O tem bodo ljudje še dolgo govorili. Živ je ostal Mirko Praštalo-Puzić iz Velike Jasenice, ki mu je ustaš zažgal hišo, on pa je skočil in mu s sekirico z enim udarcem odsekal glavo. Ustaš je ob udarcu s sekiro bežal, njegov trup brez glave pa je bežal še kakih 10 metrov daleč. Morda je bilo manj, toda tako pripovedujejo ljudje. Ko je ustaš padel, mu je Mirko iztrgal puško. Puška je bila takrat največja dragocenost na svetu.

V teh prvih dneh so uporniki zavzeli rudnik boksita in zaplenili dva vagona razstreliva. S tem razstrelivom so potem razstreljevali vse, kar je bilo treba, pa tudi izdelovali ročne bombe. V bombo so zatikali tlečo cigareto, potem pa zbežali. Tako so streljali samo, da je pokalo, vendar pa so vzbujali s tem po mestih paniko. Ze takrat so zmerom tudi pripovedovali, da prihajajo Rusi, Ličani, Angleži itd.

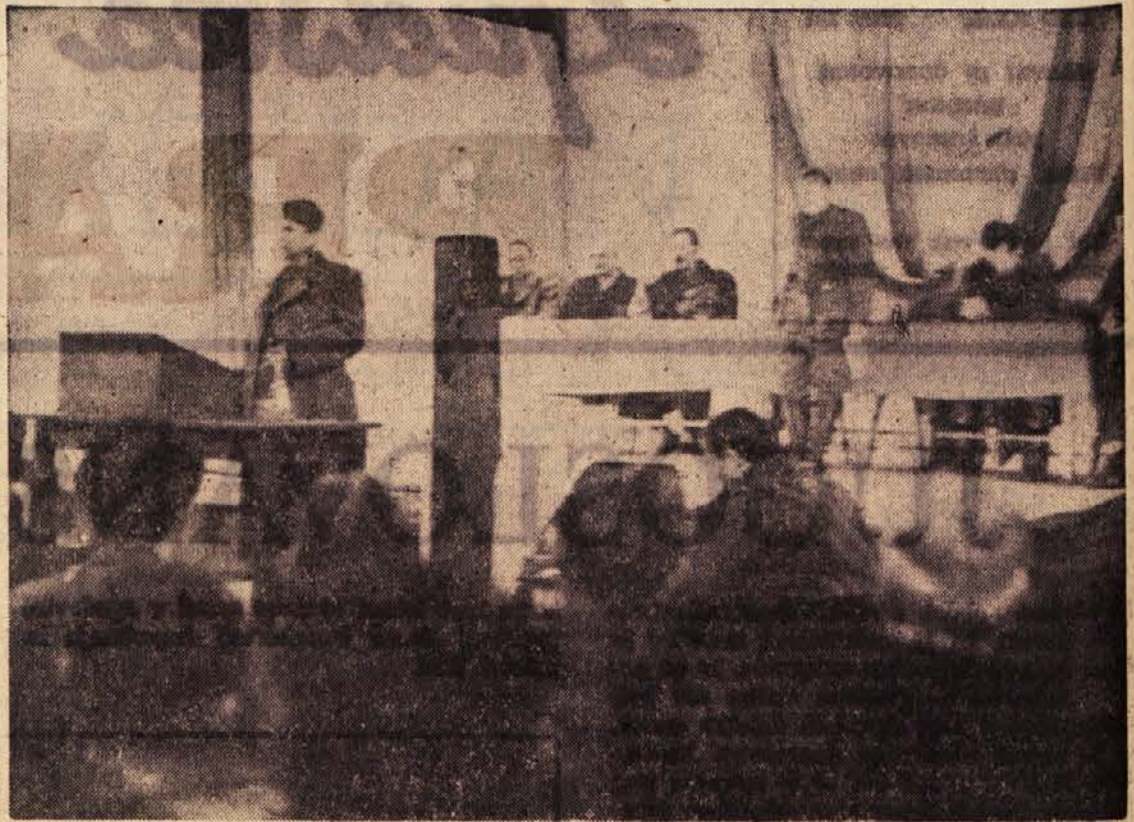
Tovariši člani AVNOJ so se zanimali in poslušali, kako so ljudje vse to organizirali. Takoj v začetku so upostavili nekaj organizacij. Zbrali so se predstavniki vasi in izvolili komandanta fronte Petra Volnovića, ki je bil naročnik razpadle jugoslovanske vojske, doma iz Slatine v san-

skem okraju. Ob vstaji so ga aretirali, pa so ga ljudje rešili iz zaporov v Budimlić Japri, tu blizu. Sklenili so povezati vse vasi od Krupe do Sane. Bilo je mnogo sestankov poveljnikov skupinic in predstavnikov vasi, ki so se zmerom dogovarjali. Po vaseh so se razkropili politični delavci, člani KP, pojasnjevali so ljudem, za kaj se je treba boriti, in dajali napotke za organizacijo zaledja in prehrano vojske, s katero je bilo ljudstvo zmerom tesno povezano. Ljudje so pridno nosili za vojsko meso in kruh, tudi če jih nihče ni prosil. Vsak dan so divjale bitke in zato so bili ljudje tako ponosni na partizansko vojsko, zato so tako skrbeli zanjo. Svoje rešitev pa so videli v dobrih zasedah in v priložnostih, da so lahko sovražniku iztrgali puške. Do 2. avgusta 1944 so bile vse vasi tega področja osvobodene, večkrat pa so uporniki z golimi rokami naskočili samo Krupo.

Strahni so ti spomini, toda iz tega trpljenja se je rodila stalna vojska, ljudska oblast, organizacija žensk in mladine. In svoboda! Do četrte ofenzive je bil ves Grmeč stalno osvobojen. V tem času so ljudje organizirali v zaledju vojsko in oblast. Vse to pa je bilo istočasno fronta in zaledje. Tudi tu kakor prej na ulicah Mrkonjić grada in Ključa, v Sarnici in povsod po vaseh, smo srečavali oborožene ljudi, kmete. Razen vojske je bilo to oboroženo ljudstvo, vaške straže, kurirji in odborniki. Mahmud Konjhodžić

Hiša, v kateri je leta 1943 stanoval Tito, je spremenjena v muzej

Predsednik Tito govori na II. zasedanju AVNOJ v Jajcu

CESTITKE NAŠIH MORNARJEV S POTI PO DALJNIH MORJIH

»Ponosni smo na republiko, na neodvisnost in na Tita!«

Na daljnih oceanih in morjih ali zasidrani v tujih in domačih pristaniščih sporočajo naši mornarji v kratkih obvestilih, da so izpolnili svoje naloge in da so v mislih, kakor vedno tudi zdaj, povezani z domovino. Eden teh radiogramov je prišel s Sueskega prekopa, kjer 110 km od Suezja na nekem jezercu še zmerom stoji preko-

oceanska ladja »Dinara«, ki spričoškošodovanega prekopa ne more odpluti naprej. Radiogram se glasi:

»Vsi se počutimo dobro. Mudimo se na Sueskem prekopu. Cestitamo vam k Dnevu republike, pozdravljamo vse naše drage svojce in vse ostale.

Mornarji »Dinare«.

Drugi radiogram se glasi:

»Na poti iz Carigrada proti Reki skromno praznujemo naš veliki praznik. Ponosni smo na republiko, na neodvisnost in na Tita. Kolektiv ladje »Solin«.

»Zaposleni smo z generalnim popravilom naše ladje »Vis« in njeno preureditvijo na pogon z nafto, namesto s premogom.« piše 36 mornarjev »Visa« iz reškega pristanišča. »Cestitamo vsem državljanom k Dnevu republike. Naša ladja, stara že dvajset let, bi bila, če bi seštel vse milje, kar jih je prevozila, že petdesetkrat plula okrog sveta ali prevzela najmanj dva milijona kilometrov. Zadnje čase smo pluli med Srednjo Evropo in Srednjim vzhodom in to pot bomo nadaljevali, ko bo ladja preurejena za pogon na nafto. To bo povečalo hitrost in ekonomičnost naše ladje.«

Na poti z Daljnega vzhoda okrog Rtiča dobre nade so se

oglasili tudi mornarji naše prekoceanske ladje »Crna gora«. Cestitajo nam k prazniku republike in pravijo:

»Nedavni vojni dogodki na področju Sueskega prekopa so spremenili običajno pot naše ladje. Več let je »Crna gora« vozila na progi ZDA—Evropa, zdaj pa se odpravlja na polletno plovbo v daljne prijateljske dežele Srednjega in Daljnega vzhoda na progi Trst—Karači—Bombaj—Colombo—Madras—Rangun—Singapur—Djakarta—Hongkong—Vampoa.«

Z ladje »Hercegovina« smo prejeli naslednje obvestilo:

»Mornarji z ladje »Hercegovina« čestitajo vsem delovnim kolektivom širom po naši deželi k prazniku Dneva republike. Naša ladja redno vsak mesec vozi iz domovine v Grčijo. Dne 25. novembra smo se vrnili na Reko iz Raše, kjer smo se preskrbeli s premogom. Nedavno smo se vrnili iz turškega pristanišča Camalta na otok Pag s tovorom soli. Naša ladja je mahna, s približno 1000 tonami nosilnosti in 27 člani posadke. V sredo 28. novembra odplujemo na novo vožnjo, toda ne po redni progi, in sicer v ciprsko pristanišče Famagusto in Lamasok, od ondod pa v Beirut.«

M. P.

Prva partizanska koračnica

Oktohrska vojna noč. Užice, 1941. leta. Mesto zatemnjeno, gibanje omejeno, vse tiho. Le tu pa tam vidiš človeka, ki se na klic patrolje ustavi, pokaže »rdede dovoljenje« in naglo izgine v stransko ulico. Ura je polnoč. Na nasprotni strani, prav pred izloženim oknom dežurne lekarnice »Zdravljec«, je stal na zid naslonjen mož. Skoz rob okna, kamor ni segala zavesa, je odseval žarek močne svetlobe. Mož je držal v roki »svetlo«. Desno roko s svinčnikom med prsti je grizljal z zobmi, iz njegovega grla so se tiho razlegali neskladni glasovi nekakšne koračnice. Zdaj je tiho zapel, zdaj spet obmolnil, mrmraje je ponavljal glasove nejasne arije in nekaj bežilj, ne da bi se kdaj ozrl. Ničesar ni videl, nikogar slišal.

»Kdo neki je to v tako pozni in nočni uri?« je tiho vprašal vodja patrolje.

»Vohun.« je šinila Radojici v glavo misel.

»Pst! Kakšen vohun, šema.« je odgovoril vodja patrolje.

Mož je še zmerom stal pri izloženem oknu. Sklonjen je ponavljaj odločke iz arije, nekaj zapisoval in spet zbrisal.

Patrulja je bila v skrbeh. Niti na misel ji ni prišlo, da bi šla mimo njega, ne da bi se zanimala, kdo je. Sicer pa tega tudi ni smela storiti. Morda je imel Radojica prav. In tako je naposled vodja patrolje pristopil k njemu, rekoč:

noht desnega palca, potem pa je po več opominih, bolj nagonsko zamahnil z roko, ko da hoče reči: »Pustite me pri miru.«

Patrulja je postala pozorna. Radojica, ki se ni hotel poglabljati v psihologijo drznega ponočnjaka, je bil pripravljen zgrabiti ga.

»Stoj! Kdo ve, kdo je?« ga je zadržal vodja patrolje.

»Saj prav zato, ker ne vem, kdo je, bi ga bilo treba prijeti in odgnati.« je vztrajal Radojica na svojem.

Mož nekam sumljivo in »nesrbske« zunanosti je mirno nadaljeval svoje delo.

»Dovoljenje, tovariš!« je zaklical vodja patrolje, ki ga je naposled minilo potrpljenje.

»Pustite me pri miru, ali pa neham delati, potem pa boste jutri vi...« ga je osorno zavrnil »vohun«, ki je bilo v njegovem glasu razen skrivnostne grožnje čuti naglas nekega nerazumljive jezika, da bi bila zabloda še večja.

Malo je manjkalo, da ga Radojica ni zgrabil za vrat, ko je vodja patrolje po kratkem premisleku ukazal:

»Nekdo mora ostati tu. Kdo hoče ostati?«

»Jaz.« je brž odgovoril Radojica, ne da bi poslušal povelje do konca.

Vtem, ko je patrolja zavila za štab, sta Radojica in neznanec opravljala vsak svoj posel: »Vohun« je grizel noht, tiho nekaj prepeval in zapisoval... »vohunil«, Radojica pa je prestopal z noge na nogo, si grizel spodnjo ustnico in psoval vodjo patrolje, ki mu ni dovolil, da bi hitro uredil zadevo.

kdo si, četudi bi moral to plačati z glavo.«

Patrulja se je izmenjala. Enemu izmed fantov so naročili, naj zamenja Radojico, toda le-ta o tem ni hotel ničesar slišati. Za malo se mu je zdelo in zamene ni hotel.

Ni trajalo dolgo, ko je mož z beležnico sedel na hodnik. Kakor na povelje je prisedel k njemu tudi Radojica.

Cas je hitel. Ura je bila štiri, ostalo pa je vse pri starem. Skrivnostni neznanec je opravil svoje delo, Radojica pa kadil in se na tihem jezil.

Prišla je še tretja patrolja. Toda Radojica je ostal na svojem mestu.

Ura v bližnjem zvoniku je odhila pet. Danilo se je že. Nena-doma je »vohun« skočil pokonci ko da ga je nekaj piličo, zamahal z rokami in poln nekakšne notranje sreče vzkliknil:

»Zdravo, tovariš, nasvidenje!«

Toda vražja strela, kot panter je planil Radojica, nameril puško nanj, se pripravil na strel in kriknil:

»Stoj!«

Ko vkopan je neznanec obstal.

»Nočno dovoljenje, tri sto vragov!« je kriknil Radojica.

Neznanec je odrevenel. Puška je bila pripravljena, zdaj zdaj bo počilo. Kak tepec bi utegnil to tudi storiti. Skušal je odgovoriti, pa ga je Radojica prehitel:

»Ze pet ur čakam nate, zdaj pa si moj.« je kriknil in postavil puško k nogi.

več. Ura je že pet. Nasvidenje! In naglo je odšel.

Radojici je zaprlo sapo, noge so mu klecnile, z desnico se je prijel za čelo. »Vohun!« in vodji patrolje, ki ga je zadržal, da ni pravčasno izpolnil svoje miličniške dolžnosti, so bile namenjene psovke, ki so kar deževale iz njegovih ust.

»Partizan« in bitji naplahtan, to je tisto, kar je grizlo Radojici vest in njegov vojaški ponos.

Ura je osem. V veliki dvorani Sokolskega doma so pripravljene pulci. Člani orkestra nervozno hodijo sem in tja v pričakovanju dirigenta. Kmalu bo devet, pa ga še ni. Dirigent Jovaević v sosednji sobi maha z rokami. Zbor pripravlja »Internacionalo« za proslavo Oktobrske revolucije. Zgoraj slikarji v naglici pripravljajo razstavo za Dan revolucije, med njimi je tudi Jurica Ribar. Orkester pa stoji prekrizanih rok, ker ni dirigenta.

Okrog pol desetih pa zadone na hodniku koraki, na pragu se pojavi Fridrih. Umazan, nepre-spisan, utrujen.

»Kaj pa je s taboj — prekle-manska reč? Čakamo te že dve uri!« vzkliknejo godbeniki.

Dirigent ne odgovori. Samo svoj svezjen razveže. List za listom razloži svoje note in že so pulci pokriti s popisanimi partiturami. Potem stopi Fridrih na dirigentski oder in pokaže a pall-co godbenikom, naj stopijo k pultom.

In že zadone zvoki prvega partizanskega dela — »Partizanska koračnica«. Delo je skomponiral »vohun« zaskrbljenega Radojice Emanuel Fridrih, bivši prvi violi-nist mariborske Opere.

Milutin Colić

O krajni ljudski odbor Ljubljana čestita ob PRAZNIKU REPUBLIKE vsem delovnim kolektivom in vsem prebivalcem okraja!

Jugoslavija bo zalagala Evropo z aluminijem

NACRTI O KOMBINATU ALUMINIJA PRI NIKŠIČU — POGODBA O POSOJILU, KI BI GA ODPLAČEVALI Z ALUMINIJEM — SVOJSTVEN NAČIN, KAKO BI IZKORISTILI PRIRODNO BOGASTVO

Ze pred desetletji so aluminiju pripisovali veliko bodočnost. Napovedi o zmagoviti poti te kovine so se kmalu uresničile. Svetovna proizvodnja aluminija se je l. 1935 dvignila na 260.000 ton, leta 1939 na 630.000 ton, sredi vojne leta 1943 pa celo na 2 milijona ton. Ko so po koncu vojne odpadle strateške potrebe aluminija, je svetovna proizvodnja sicer prvih leta popustila na 1,1 do 1,2 milijona ton, toda ne za dolgo. Spet je začela naglo naraščati in je lani dosegla 3,5 milijona ton. Danes pa znova slišimo, da je vse to le začetek. In spet napovedujejo tej kovini veliko prihodnost.

količino pa si lahko brez večjih težav zagotovimo, saj znašajo naše doslej ugotovljene rezerve te rude, ki se daje komercialno izkoristiti, 120 milijonov ton, verjetno pa so še precej večje. Ze zdaj nakopljemo letno okrog 800 tisoč ton boksita, ki ga pa največ izvažamo. Neprimerno večji pa bo naš izkupiček, če bomo namesto rude izvažali aluminij.

Za proizvodnjo 265.000 ton aluminija bomo potrebovali okrog 2,5 ton premoga lignita. Za to dodatno proizvodnjo premoga imamo na razpolago neizkoriščena nahajališča, predvsem novoodkrita nahajališča v Plevlju s 150 milijoni ton rezerve, nadalje neizkoriščeno nahajališče pre-

kjer imajo prav tako ugodne možnosti za pridobivanje cenene električne energije na reki Volta in vrh tega potreben boksit.

Naš projekt za letno proizvodnjo 265.000 ton aluminija se torej uvršča med največje. Zgraditev industrije aluminija pa terja seveda velikanska finančna sredstva. Ker bi gradnja te industrije iz lastnih sredstev mnogo preveč obremenjevala naš narodni dohodek, smo se odločili v ta namen najeti inozemska posojila, ki jih bomo odplačevali z aluminijem. Tako smo letos v avgustu že sklenili s Sovjetsko zvezo in Nemško demokratično republiko sporazum o zgraditvi prvega aluminijskega kombinata, po katerem nam bosta obe državi dali posojilo 175 milijonov dolarjev z 2% obresti, in sicer za uresničenje prve etape z zmogljivostjo 50.000 ton aluminija letno, medtem ko bodo podrobnosti za uresničenje druge etape do 100.000 ton določene pozneje. V znesku posojila je vključena ne le gradnja samega kombinata, marveč tudi gradnja pripadajočih elektrarn in ostalih objektov v premogovnikih, rudnikih premoga in boksita itd. Z delom proizvedenega aluminija bomo začeli odplačevati to posojilo po izgraditvi te prve etape kombinata, ki mora začeti redno proizvodnjo 1. januarja 1962. Za

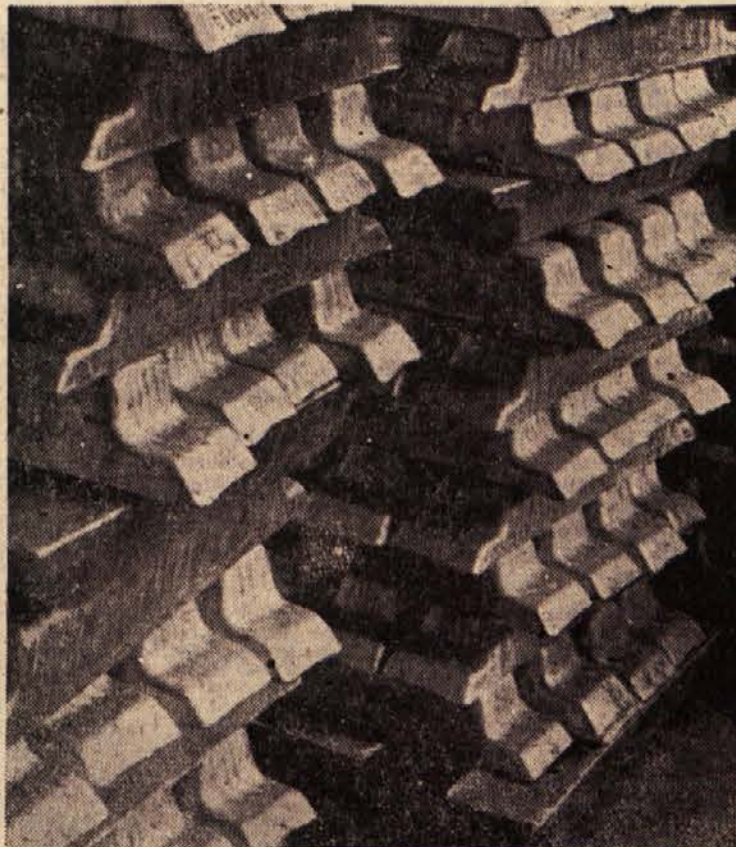
finansiranje gradnje nadaljnjih kombinatov pa so se že začela pogajanja z Zahodno Evropo.

NAJPREJ BOMO GRADILI KOMBINAT V TITOGRADU

Zvezni izvršni svet je na svoji seji v oktobru sklenil na temelju podrobne analize, ki jo je izdelala posebna komisija strokovnjakov, da bomo prvi kombinat naše industrije aluminija zgradili v Crni gori, in sicer na področju med Titogradom in Nikšićem. Izmed obeh enakovrednih lokacij — Titograd ali Mostar — smo se odločili za Titograd zaradi tega, ker so v Crni gori zaloge boksita najbolj raziskane in ker lahko z razvojem premogovnega bazena pri Plevlju, kjer bomo polovico premoga pridobivali v dnevnem kopu, najhitreje zagotovimo potrebne količine premoga, medtem ko je premogovno področje Gacko še nerazvito.

ELEKTRIKA IN PREMOG

Osnova za uresničenje tega prvega dela programa sta ogromni akumulacijski hidroelektrarni Peručica II na Gornji Zeti in Split I na Cetini, ki ju bomo lahko dovršili do leta 1961, ko se mora začeti poskusna proizvodnja aluminija. Pozneje bomo zgradili še akumulacijsko elektrarno na Trebišnjici. Za potrebe aluminija vsekakor ne bomo angažirali elektrarn, ki jih že gradimo za splošno elektrifikacijo, kakor na primer hidroelektrarno Peručica I na Gornji Zeti in hidroelektrarno Peruča na Cetini. Kombinati v Titogradu bo v prvi fazi potreboval okrog 1 milijon kilovatih ur letno, kar je z zgraditvijo elektrarn Peručica II in Split I več kakor zagotovljeno. Obe elektrarni bosta povezani z 220.000 voltnim daljnovodom. Pozneje bo Peručica II skupaj z akumulacijo na Komarnici lahko krila ne le celotno potrebo prvega dela kombinata Titograd, marveč tudi potrebo drugega dela tega

Aluminij... aluminij. V vse panoge industrije je prodir, povsod ga potrebujejo

kombinata, tako da bo energija iz hidrocentrale Split I na razpolago za bodoči kombinat v Mostaru ali Splitu.

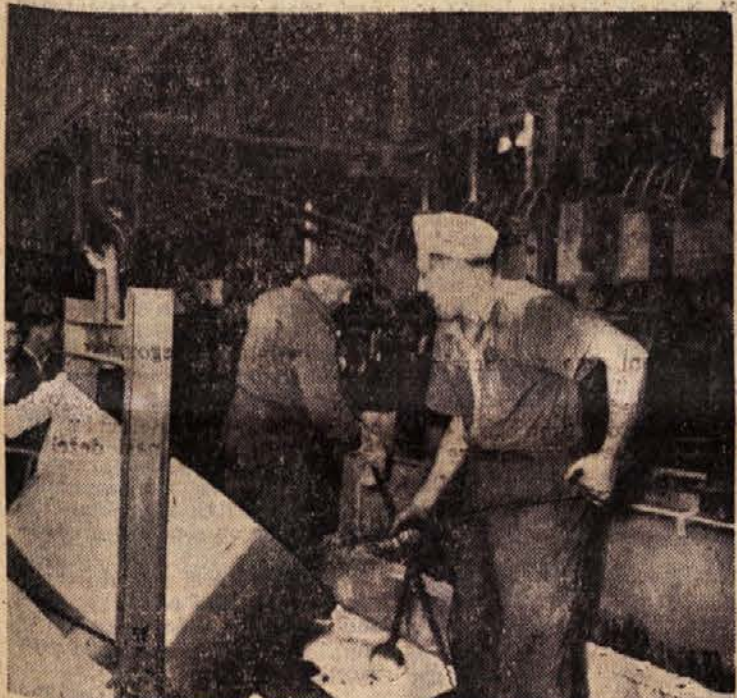
Potreba goriva bo zagotovljena, kakor rečeno, iz premogovnega bazena Plevlje. Za proizvodnjo 100.000 ton aluminija bo potrebno okrog 850.000 ton plevljskega lignita. Plevlje pa bo lahko dajalo letno 1,5 milijona ton. Vprašanje transporta so projektanti spretno in ugodno rešili tako, da bodo lignit že v Plevlju vplinjili in tako dobljeni kvalitetni plin pošiljali po cevovodu v Titograd, razen tega pa še z odcepom v Nikšić za potrebe tamošnje železarne. Hkrati bodo z vplinjajem lignita v Plevlju dobili dragocene postranske proizvode za našo kemično industrijo (katran, fenol, amonsulfat).

Kombinat bo potreboval za proizvodnjo 50.000 ton aluminija tudi okrog 15.000 ton kalcirane sode letno. Za to količino bo treba povečati zmogljivost tovarne sode v Lukavcu. Katodne bloke za elektrolizo bo izdelovala tovarna elektrod v Šibeniku, kriolit za

elektrolizo pa bodoča tovarna umetnih gnojil v Prahovem na Donavi.

Pri gradnji kombinata in pripadajočih elektrarn ter ostalih objektov, ki jih bo treba zgraditi v zvezi s tem kombinatom, bo zaposlenih okrog 15.000 delavcev, v samem kombinatu pa bo delalo, ko bo zgrajen, v prvi fazi okrog 3000 delavcev. Tem delavcem bo treba po večini zgraditi tudi stanovanja, za kar so v skupni vsoti investicij predvidene 4 milijarde dinarjev.

Ze iz skopih podatkov, ki smo jih navedli, si lahko ustvarimo približno sodobo o tem, kakšen odločilen korak pomeni postopno uresničenje aluminijskega projekta za hitrejši razvoj naših proizvodnih sil ob izkoriščanju našega prirodnega bogastva, s tem hkrati za splošni dvig življenjske ravni v naši državi. Zdj pasivnemu in nerazvitemu področju Crne gore in Hercegovine pa bo uresničenje projekta prineslo temeljito preobrazbo vsega življenja in pospešen razvoj socialističnih proizvodnih odnosov. F. S.

V velikih ponvah prenesajo žareči aluminij h kalupom za vlitvanje

pridobivanje cenene električne energije na prvem mestu Norveška; na drugem pa Jugoslavija. Zato imata Norveška in Jugoslavija po mnenju strokovnjakov OZN najboljše pogoje za razvoj industrije aluminija. Norveška je že danes največji proizvajalec aluminija v Evropi, to pa zgolj zaradi tega, ker ima cenene vire hidroelektrične energije, nima pa premoga, ne boksita. Zato mora od daleč, predvsem iz Kanade in Francije, uvažati glinico za predelavo.

Naša država pa je v srečnem položaju, da ima vzdolj jadranske obale od Istre do Crne gore velikanske rezerve prvovrstnega boksita, hkrati ima v bližini primerna nahajališča cenene premoga lignita, predvsem pa ima na istem področju tako ugodne možnosti za pridobivanje hidroelektrične energije.

NAS PROGRAM ZA RAZVOJ INDUSTRIJE ALUMINIJA

Kakor rečeno, ima naša država idealne prirodne pogoje, da postane eden največjih proizvajalcev aluminija v Evropi. Nespametno bi torej bilo, če teh možnosti ne bi izkoristili. Prav zato je bil po temeljitih študijah izdelan načrt za izgraditev naše industrije aluminija, ki obsega:

gradnjo aluminijskega kombinata za 200.000 ton glinice in 100.000 ton aluminija v Crni gori (Titograd);

gradnjo drugega aluminijskega kombinata prav tako za 200 tisoč ton glinice in 100.000 ton aluminija v Hercegovini (Mostar);

gradnjo tretjega aluminijskega kombinata za 100.000 ton glinice in 50.000 ton aluminija na področju Split — Šibenik;

povečanje zmogljivosti tovarne aluminija v Kidričevem od sedanjih 15.000 ton na 30.000 ton aluminija.

Zgraditi industrijo aluminija z letno proizvodnjo 265.000 ton, ki precej pomeni tudi v svetovnem merilu, seveda ni majhna stvar. Za proizvodnjo te količine aluminija bomo potrebovali letno 1,1 do 1,3 milijona ton boksita. To

ga na področju pri Gackem z doslej ugotovljeno rezervo 48 milijonov ton in nahajališče visokokaloričnega rjavega premoga na področju Livna in Duvna s 26 milijoni ton rezerve, ki pa bo verjetno tudi večja.

Odločilo pa je, kakor rečeno, vprašanje električne energije. Za proizvodnjo 265.000 ton aluminija bomo potrebovali kar 5,3 milijarde kilovatih ur električne energije. Kaj to pomeni, si lahko približno predočimo, če povemo, da je pred vojno vsa jugoslovska proizvodnja električne energije znašala komaj 1,2 milijarde kilovatih ur, letos pa bomo do konca leta dosegli verjetno okrog 4,5 milijarde kilovatih ur. In vendar bomo vso to ogromno energijo lahko dobili samo z zgraditvijo hidroelektrarn Peručica, Komarnica in Morača v Crni gori, Trebišnjica in Rama v Hercegovini ter Split in Sinj v Srednji Dalmaciji, ki bodo skupaj dale skoraj 10 milijard kilovatih ur, od tega nad 6 milijard skozi vse leto stalne energije.

V VRSTI NAJVEČJIH PROJEKTOV ZA PRIDOBIVANJE ALUMINIJA

V gospodarsko razvitih državah so v skrbeh, kje bodo glede na rastočo potrošnjo dobili potreben aluminij. Zato si ga bočejo vnaprej zagotoviti v tistih deželah, ki imajo za pridobivanje aluminija najugodnejše pogoje. Za potrebe ZDA grade zdaj ob skoraj nenaseljeni severni obali Tihoga oceana v Britski Kolumbiji (Kanada), 600 km severno od Vancouvera, na področju, ki je dostopno samo po morju, največjo tovarno aluminija na svetu, ki bo dala na leto 500.000 ton aluminija (Kitimat projekt). To zapuščenno področje so si izbrali, ker so tam izredno ugodni pogoji za pridobivanje hidroelektrične energije. Pri tem jih ne moti, da bodo morali premog od daleč dovažati, boksit pa celo iz Jamajke. Angleži so se odločili za gradnjo velikega aluminijskega kombinata za 210.000 ton aluminija letno v Osrednji Afriki, ob Zlati obali.

NOVI OBRATI
IN NOVOODKRITA
LEŽIŠČA BAKRENE
RUDE PRI BORU
BODO POMAGALI
IZBOLJŠATI
ŽIVLJENJSKO RAVEN
LJUDI NEGOTINSKEGA BAZENA

Naposled je prekípelo... Zvepleni plini, ki so uhajali iz borske topilnice, so se vezali na vodne kapljice oziroma na kisik in se spreminjali v žvepleno kislino. Iz leta v leto so ljudje strahoma gledali, kako jim usiha pridelek in umirajo polja, gozdovi in travniki. Zahtevali so odškodnino. Ponovno. In še. Niso je dobili.

Oborožili so se s preprostim orodjem, ki so ga imeli in šli nad upravo rudnika, spotoma pa uničevali vse, kar je bilo rudniškega, vse, kar je spominjalo na Francoze, ki so prinesli smrt na njihova posestva in lakoto v domove. To je bilo pred enainvajsetimi leti in v zapiskih kronistov in zgodovinarjev so tisti dnevi opisani pod naslovom: »Vlaška buna«.

Odtlej se je marsikaj spremenilo. Bor in okolica se v poletnih mesecih spet kopljeta v zelenju. Znanost je v poslednjih letih našla nekatere rastline, ki uspevajo na kiselkastem zemljišču in v ozračju, ki je ob slabem vremenu zadušljivo, kot bi se vozili s parno lokomotivo skozi dolg predor. Morda bi bila krivica v nekaj desetletjih na tak način docela popravljena...

Toda zdaj objublja, da bo v bližnji prihodnosti. Popravil jo bo najhujši krivec sam: žvepleni plin, ki ga bodo zajeli in predelali v žvepleno kislino; iz nje bodo potem s fosfati proizvajali superfosfate — umetno gnojilo, ki bo vrnilo opustošenim krajem nekdanji videz.

Borski rudnik doživlja svoje proročje. Nekaj deset kilometrov široka ležišča rude pri Boru in nekoliko ožja na severu pri Majdanpeku, ki so jih nedavno odkrili — obsežna področja za splah še niso raziskana — zagotavljajo za dolgo dobo veliko

DRUGO ROJSTVO

večje dosežke od dosedanjih. Nova topilnica, ki bodo vanjo — verjetno z žičnico — dovažali tudi rudo iz Majdanpeka, bo namreč »zadnja beseda« tehnike in primerno urejena za topljenje rude s tolikšnim odstotkom bakra in drugih kovin, kot jo kopljejo sedaj.

Da potešimo radovednost, smo prebrskali investicijski program za nova rudarsko-topilniški bazen in prepisali naslednje: po dograditvi nove topilnice v Boru bo znašala proizvodnja najčistejšega (elektrolitičnega) bakra 55.000 ton; proizvodnja zlata 3065 kg; srebra pa 34.258 kg na leto.

Vsekakor spodbudni podatki.

Z ZLATOM TLAKOVANE CESTE

Prav gotovo pa bi bili manj spodbudni, če se danes ne bi bilo opaziti sprememb v življenju borskih rudarjev in rudarskega mesta. Kaj bi pomenila borskemu rudarju nova flotacija in cianizacija ali nov jašek, če bi še naprej stanoval v revni koči, hodil po blatu, nakupoval v neprimerenih, umazanih lokalih in se »zabavale« na »pijanem pijacu«, kamor prinesejo okoliški kmetje ceneno vino in žganje? Naj bi vse te potrebe pozabil ob rožnatih perspektivah nadaljnega razvoja?

Ne bi bilo človeško. Ne bi bilo napredno.

Zato rastejo stanovanjski bloki. Sanitarna inšpekcija je neumorno na delu: zapira lokale — »časno« ali »za vedno«. Zaprla je klavnico, pregnala »peke« in »slasličarje«. Skrbni za odtočne kanale, gnojnišča in daje pobude, kako še bolj skrbeti za snago. Domala ves Bor ima danes urejeno kanalizacijo, parke in nasade. Cest ne posipajo več z rdečim kremenčevim peskom s Tilve Rontonca, kot jih nekoč. Toda to ne zaradi tega, ker so ugotovili, da je tisti pesek visoko zlatonosni, temveč, ker so vse ulice v Boru danes tlakovane.

DIMU BODO PRESTREGLI POT

Stekel je pogovor o novi tovarni v Prahovem:

S povečano proizvodnjo bi bil zrak v Boru še bolj nasičen z žveplanim dimom. To ne bi bilo ogrožalo zdravja ljudi, vegetacije, naj-

lonk in drugih predmetov iz umetnih vlaken, temveč bi pomenilo nadaljnje izgubljene milijarde. Iz žveplene plina je namreč mogoče pridobivati dragoceno žvepleno kislino.

Investicijski program Rudarsko-topilniškega bazena Bor-Majdanpek vsebuje zato tudi postavko za gradnjo obrata za proizvodnjo žveplene kisline. Gradnja bi bila povezana z gradnjo nove topilnice. Po omenjenem programu naj bi potem proizvajali 250.000 ton žveplene kisline na leto.

Po vseh terasah dnevnega kopa v Boru je speljana železnica. Po njej odvažajo dragoceno rudo v zastarelo topilnico, ki jo bodo v prihodnjih letih zamenjali z novo

Zvepleno kislino bodo nato prevažali s cisternami v Prahovo. Tam bodo prihodnjo pomlad začeli na že premerjenem in zakoličenem zemljišču zidati veliko tovarno superfosfatov — za umetno gnojenje, ter kriolita in aluminijevega fluorida za potrebe naše industrije aluminija.

NEKDANJI UNICEVALEC — DOBROTNIK

Prahovo na Donavi so izbrali zato, ker je proizvodnja superfosfatov nujno vezana na uvoz fosfatov, ki jih mi nimamo. Fosfate bodo »tovorili« z ladjami iz

Afrike skozi Egejsko in Crno morje po Donavi vse do novega pristanišča, ki ga bodo zgradili v Prahovem, ali pa od Soluna po železnici preko Niša in Negotina.

Načrt, ki so zanj v posebni pogodbi s francosko in ameriško vlado odobrena kreditna sredstva, predvideva gradnjo obsežne tovarne, kot jo kaže reproducirana maketa. Tovarna, ki naj bi začela obratovati v nekaj letih, bo zgrajena iz železobetona s potrebnimi prostori za proizvodnjo superfosfatov in posebnimi za kriolit. Dvotraktna hale bodo po 115 oziroma 50 m dolge; razen tega bodo zgrajeni potrebni silosi za surovi fosfat, cisterne za rezervo žveplene kisline, mreže za izpiranje, skladišče, nov kolodvor itd.

Proizvodnja tovarne v Prahovem bo znašala 575.000 ton superfosfatov na leto, kar pomeni okrog 9 milijard vrednosti. Vzoredno s tem bo proizvajala 6000 ton kriolita in aluminijevega fluorida na leto, ki ju nujno potrebujemo v naši industriji aluminija, saj edanje potrebe lahko krijemo le iz uvoza. Vrednost te proizvodnje pa bi bila višja od ene milijarde dinarjev na leto.

GLOBLJA VSEBINA

Velike spremembe vstopajo v življenje nekdanjih zaostalih pokrajin naše domovine. Spreminjajo se odnosi med ljudmi, spreminja se način življenja. Novi nazori si utirajo pot.

Na sestankih osnovnih organizacij Zveze komunistov v Srbiji so zadnji čas n. pr. resno razpravljali o zakoreninjenju miselnosti moških, da morajo neveste brezpogojno prinesiti doto v zakon. Mnoge delavke-proletarke so si odtrogovale od ust leta in leta, da bi se lahko poročile. Marsikaterim komunistom, ki sami na varčevanje za ustvaritev lastnega ognjišča niso nikoli mislili, se to ni zdelo neobičajno ali nemoralno. Zdj so obsodili tako miselnost. Seveda ne vsi — ker to ne gre tako hitro...

Vendar — velike misli in ideje dobivajo v razgibanem življenju vedno globljo vsebino. Spremembe v ekonomiki spodbujajo ljudi, da iščejo zglede, dobre zglede, ki bi jih lahko presadili v svoje življenje.

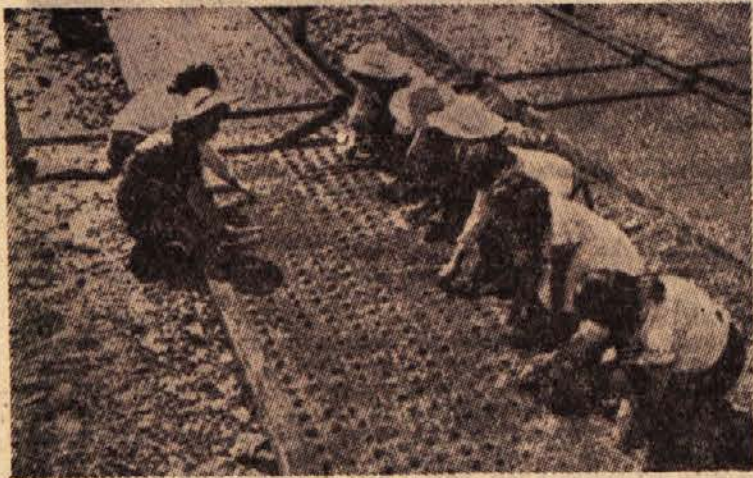
ZDRAVICA S ČISTO VODO

KOLEGIJ TREH NAŠIH UGLEDNIH ZNANSTVENIKOV JE USPEŠNO OPRAVIL VRSTO POSKUSOV ODSOLJEVANJA MORSKE VODE, KI NAPOVEDUJEJO NOVO PRIHODNOST NAŠEGA PRIMORJA IN VSE DRŽAVE — RAZISKOVALNA DELA SE NADALJUJEJO V OKRILJU METALURŠKEGA INŠTITUTA TVŠ V LJUBLJANI

...Tedad so dvignili čaše s kristalno čisto vodo, jih ponesli do oči in še enkrat pogledali proti svetlobi. Potem so si veselo nazdravili in izpili.

Nobena plača ne bi mogla biti takrat boljša — čeprav ni šlo za pušćavske popotnike, ki bi jih dolgo mučila žeja, niti za predsedstvo novoustanovljenega društva abstinentov. Šlo je za poskus, ki so ga opravili neugotovljenega datuma lani enkrat prof. ing. Ciril Rekar, predstojnik Metalurškega inštituta TVŠ v Ljubljani, ter profesorja ljubljanske TVŠ prof. dr. ing. Kramaršič in prof. ing. Friderik Gerl.

Tisti dan sta namreč prof. ing. dr. Kramaršič in ing. Gerl nadaljevala s svojimi poskusi, ki segajo nazaj v leto 1952, za pridobivanje

Navzlic temu, da je cementna greda, ki jo vidimo na sliki, napolnjena z gramozom, je ena izmed gred na vzornem kmetijskem posestvu, kjer goje najrazličnejše kulture z izredno visokim hektarskim donosom. Sadike zasajajo v gramozne grede kakor v običajne. Neobičajne so le naprave, ki dovajajo v grede vodo z raztopino snovi, ki jih rastlina potrebuje za svojo rast. Gornja slika je bila posneta na enem izmed hidropniških posestev na Japon-

sadnih sokov, za kar ju je napravilo domače živilsko industrijsko podjetje. S pomočjo posebnega mešala, ki ga je izumil prof. ing. dr. Kramaršič, sta hotela ob istočasnem ohlajevanju mešanice najti krajši proizvodni postopek. Mešalo dr. Kramaršiča (doslej je patentirano v domala vseh industrijskih državah) je namreč za razliko od mešal, ki jih sleer uporabljata hidrometalurška in kemična tehnika, tako konstruirano, da je z njim moč doseči izreden efekt mešanja različnih tekočin ali tekočin in plinov. S podhlajevanjem sadnih sokov in uporabo mešala sta naša znanstvenika tedaj že uspela, da se je iz njih zaradi večjega tališča izločala na površini tekočine čista voda v obliki drobno kristalizirane snega, medtem ko je pri dnu ostajal tekoči sadni koncentrat.

VELIKA ZAMISEL JE DOBILA TRIUMFIRAT

Prof. ing. Ciril Rekar je njuno delo z zanimanjem opazoval in jima, ko sta poskus končala, kajpak čestital:

»Veliko delo sta opravila!«
»Nič posebnega,« sta mu odvrnila.

»Kako nič posebnega?« je začuden vprašal profesor Rekar, metalurg, ki si je med drugim postavil nalogo, da bo delal za razvoj naše metalurgije lahkih kovin, ki je vezana na pridobivanje kovinskega magnezija iz morske vode. V hipu je pač pomislil, kako bi bilo moč s podobnimi pripomočki pridobivati čisto vodo iz morja in izločati solnico s tolikimi, zlasti za metalurgijo dragoceniimi solmi. Rekel pa je le:

»All mar ne bi bilo moč pridobivati na podoben način iz morske vode sladko vodo?«

»Da,« sta rekla onadva. »Seveda. Toda doslej nisva imela toliko časa, da bi lahko začela s poskusi. Vsekakor pa bi bilo moč začeti pridobivati s podobnim postopkom tudi to.«

Prof. ing. Rekar pa je brčnas pomislil: »To predvsem!« — kajti že je bil ves v ognju:

»Torej začnimo! Dajmo! Začnimo takoj!«

Naglo so pripravili solno raztopino, vključili mešalo, dovajali ohlajeni zrak. Kmalu potem so že pobirali snežne kristale čiste vode, ki so se nabirali nad gladino in na stenah posode.

Sneg so potem stopili in... Epilog smo povedali na začetku. Epilog majhnega poskusa, ki je pravzaprav prolog nečesa velikega. Nečesa izredno pomembnega, ki lahko...

ČISTA VODA IZ MORSKE, PRADAVNA ŽELJA CLOVEŠTVA

Vendar, preden vse pomeno o vseh pobudah, delu in pomenu raziskav, ki jih je tisti večer začel kolegij treh naših znanstvenikov, ki sicer delujejo na različnih področjih, napravimo še kratek izlet po svetu znanosti:

Kako pridobivati iz morske sladke vode, so najbrž poskušali že davno. Od morja ali sredi morja, pač leže nepredelane pečene puščave, ki bi jih bilo moč z namakanjem spremeniti v plodne površine. Ljudje so dolga stoletja nemočni gledali, kako tik

topljenje. Vse te velike težave so bile seveda neogibno povezane z velikimi stroški.

Skratka, tudi tretji način odsoljenja morske vode doslej ni prinesel zadovoljivega odgovora, kako odsoliti večje količine morske vode z razmeroma majhno porabo energije.

VELIKA OBLJUBA

Postopek, ki so ga tistega večera preizkusili s posebnimi pripomočki trije naši ugledni znanstveni delavci ter so potem še isti večer ustanovili kolegij, pa je obljubil bistveno dopolnitev tretjega opisane načina za odsoljenje morske vode.

Zapisali smo, da je poskus to »obljubljal«. Čeprav je bila voda, ki so jo tisti večer izpili, kristalno čista in brez okusa, rezultatu pač niso mogli popolnoma verjeti. Poskus je bilo treba potrditi s sto in sto novimi ter točno ugotoviti in določiti postopek, da bi lahko začeli s polindustrijskimi poskusi.

Dela so se z vso vnemo lotili. Nalogo je prevzel Metalurški inštitut in vse leto so opravljali laboratorijske poskuse v malem in srednjem obsegu. Pri tem se je izkazalo, da lahko računamo z minimalno porabo energije za odsoljenje morske vode, saj po računih naših znanstvenikov za odsoljenje kubičnega metra morske vode ne bi potrebovali, če bi uporabljali ustrezne pripomočke, več kot štiri do pet kilovatnih ur. To pa je tako malo, da se ne bi izplačalo pridobivati le pitne vode, temveč da bi bilo ekonomično tudi predelovanje morske vode za potrebe industrije in poljedelstva.

VIZIJA PRIHODNOSTI NA PIRANSKIH SOLINAH

Piranske soline, kjer pridobivajo kakih 20 tisoč ton soli na leto, sodijo med naše velike soline. Razprostranjene so na devet sto hektarjih površine. Štiri petine te površine so namenjene za izparevanje vode s pomočjo sonca in vetra, le na eni petini celokupne površine pa so grede, kjer se iz solnice, ki se je koncentrirala pri izparevanju, izloča sol v obliki zrnih kristalov.

Ce bi z opisanim postopkom odsolili morsko vodo, tako da bi bilo v solnici namesto 3,5 odstotka različnih soli (kuhinjska sol, magnezijev klorid, kalcijev klorid, nekateri sulfati teh elementov in kalcijev bromid), kot jih vsebuje morska voda — sedemnajst, dvajset ali celo trideset odstotkov teh soli, bi lahko tudi na štirih petinah površine piranskih solin uredili grede za kristaliziranje. Letna proizvodnja bi tako narasla na 80 ali še več tisoč ton.

SPODBUDNA PRIČAKOVANJA

Podoben velja kajpak za vse soline vzdolž naše obale, ki vzlic povečani proizvodnji ne krijejo vseh naših potreb, saj je znano, da moramo sol upoštevati. Spričo naraščanja potreb naše kemične industrije, potrebnega prebivalstva in potreb v živinoreji lahko celo računamo, da je bomo morali okrog leta 1960, če se sedanje stanje ne bo spremenilo, uvoziti okrog pol milijona ton. Ta številka ni majhna, zlasti če pomislimo, v kakšnem položaju je naša kemična industrija zaradi stalne odvisnosti od uvoza, saj je kuhinjska sol praktično osnova njene proizvodnje. Iz kuhinjske soli namreč delamo kavstično sodo, natrijev lug, pridobivamo klor itd., skratka surovine, ki so nujno potrebne za nadaljnji razvoj naše kemične industrije.

Povečana proizvodnja soli ob primernih napravah in ustreznem postopku pa bi bila važna tudi za našo metalurgijo. V razvitih industrijskih državah se je namreč izkazalo pridobivanje kovinskega magnezijuma iz solnice, potem ko se je iz nje že kristalizirala kuhinjska sol, kot najbolj dognan in najbolj ekonomski način.

NOVO ŽIVLJENJE OB NAŠI OBALI

Povrnimo se še enkrat v Piran, v Koprnico, kjer v poletnih mesecih močno pogrešajo vodo. Če se bodo nekdo lotil takega načina odsoljevanja, kot ga sedaj preizkušajo, bodo ob povečani proizvodnji soli pridobili tudi tri milijone kubičnih metrov čiste vode na leto. S temi velikanskimi količinami sladke vode bi lahko namakali obsežna področja, jih obnavljali, pred sušo in povečali pridelok.

Popolnoma novo življenje pa bi prinesel tak način odsoljevanja morja na naše skrajne otoke, kjer primanjkuje zemlja in voda, ki bi zadržala tamkajšnje prebivalce pred begom na celino.

Najrazličnejše kulture od krompirja, pšenice, čebule, tja do pisanega

in dišečega cvetja je namreč moč gojiti brez zemlje. Na način, ki se je drugo svetovno vojno in po njej uveljavil v ZDA, na Japonskem, v Indiji in drugod kot izredno donosen.

Za hidroponično gojenje rastlin, ki omogoča dvakrat do trikrat večji pridelok, kot ga more doseči najboljša poljedelska metoda na bogati zemlji, je potrebna le zadostna količina vode. Le-ta kroži skozi kremenčev pesek, stekleno vato ali podobno nosilno osnovo, ki ne reagira na posamezne soli. Le-te je treba namreč raztopiti v primernih količinah v vodi, da bi imele rastline potrebno hrano za svojo rast. Na vsakem našem otoku brez izjeme bi bilo torej moč urediti terasaste vrtove, ki bi na njih krožila od grede do grede sladka voda z različnimi raztopljenimi solmi in se zopet vrčala v rezervoarje, kjer bi nadoknadili potrebne snovi, ki so jih rastline porabile.

Dobro bi bilo, če bi se za stvar resno zavzeli naši agronomi, saj so podatki, ki prihajajo — posreduje jih UNESCO — zlasti iz Japonske in Združenih držav Amerike, močno mikavni. Na hektarski površini so pridelali sto šestdeset ton krompirja ali še več paradiznika in stročnic. Še zanimivejši so podatki o pridelku alg vrste helvele, ki izredno hitro rastejo. V ZDA so na poskusnih vrtovih že dosegli proizvodnjo esemesdet do sto ton posušenih alg, ki vsebujejo — kot znano — izredne količine proteinov — beljakovin, ki jih človekov organizem nujno potrebuje. Trditve, da so alge hrana prihodnosti, torej ni videti neutemeljena...

POSKUSI PRI PIRANU

V prihodnjem letu bodo naši znanstveniki nadaljevali po zašlugi piranske občine, ki je dala na razpolago potrebne prostore in zemljišče, pri Bernardinu v bližini Pirana (kjer tečejo pod vodstvom prof. ing. Rekarja tudi polizkusi za izkoriščanje sončne energije) z raziskovalnimi deli za odsoljenje morske vode v polindustrijskem obsegu. Sele tedaj, ko bodo imeli temeljito izdelane postopke in dovolj izkušenj, bo moč misliti na pridobivanje sladke vode oziroma solnice iz morske vode tudi v industrijskem obsegu.

Načrte za različne naprave, ki bi bile potrebne, bodo strokovnjaki pripravili ob pridobitvenih izkušnjah raziskovalnega dela v polindustrijskem obsegu v sodelovanju z eno izmed naših strojnih industrij. Za delo se trenutno zelo zanimata Litostroj, ki naj bi pripravil naprave štirih različnih tipov. Prva dva tipa ne bi bila namenjena izkoriščanju solnih koncentratov, marveč izključno potrebam pomorstva ozir. manjših naselij. Tretji tip naprav naj bi ustrezal potrebam po pitni vodi v večjih naseljih, kjer bi bilo moč izkoristiti preostalo solnico za pridobivanje manjših količin ku-

Prof. ing. Ciril Rekar, predstojnik Metalurškega inštituta TVŠ v Ljubljani nam je nedavno s obširno razlago, ki jo v našem članku povzemamo, pričaral dalekosežne spremembe, ki jih bo lahko prineslo uspešno raziskovalno delo za odsoljenje morske vode

hinjske soli. Za tisto proizvodnjo, kjer bi bilo pridobivanje solnih koncentratov primerna naloga, sladka voda pa nekakšen stranski proizvod, pa bi bila potrebna spet posebna vrsta naprav.

Morda imata bralka in bralec ob vsem, kar še čaka naše znanstvenike za uresnitve velike zamisli, nekakšen grenak okus v ustih... Okus po soli, ki jo je treba s tolikimi težavami izločiti iz morske vode, da bi dobili pitno. Prav gotovo: potrebno bo mnogo, mnogo dela, sto in sto preizkusov na prototipnih napravah vseh štirih tipov, jih dopolnjevati in izboljšati, dokler se ne bo tak način odsoljenja morske vode uveljavil v vseh pogledih.

Res: ni lahko ustreči razgreti bralkini in bralecvi domišljiji, ki je že premerila Jadran po dolgem in počez, zasadila revno in izsušeno zemljo z donosnimi kulturami in spremeniła gole otoke v terasaste vrtove, kadar vprašuje: kdaj?

Toda poglavitno je, da smo se vsega tega zaveli in da so se naši znanstveniki dela že lotili...

Gotovo bo prišel dan, ki bo potrdil napovedi znanstvenikov. Kajti obmorska dežela smo, ki jima na svoji obali izredno ugodno in toplo podnebje. Dežela, ki bo imela po perspektivah razvoja kot slutijo naši znanstveniki, hrane v izobilju, kakor vse dežele, ki leže ob sončnih in vročih obalah.

Kdo ne bi torej z navdušenjem nazdravil in izpil iz morske vode dobljeno čisto vodo, kakor so to storili trije naši znanstveniki pred začetkom velikega dela.

Saša Lovšin

»Vrtinar, ki ga vidimo na sliki, je znanstveni delavec na enem izmed poskusnih vrtoev brez zemlje v Indiji. Rastline je zasadil v stekleno volno, ki jo namaka voda z raztopinami najrazličnejših soli. Za vsako vrsto rastline poskušajo najti najboljše »recepte« raztopin, zaradi česar je pridelok — kadar uspeje seveda — včasih tudi nekajkrat višji kot v »skladničnem« poljedelskem vrtnarstvu

Po prostranstvih Azije in Afrike

ZAPISEK O DELU NAŠIH STROKOVNJAKOV V DALJNIH PRIJATELJSKIH DEŽELAH

V zadnjih letih odhaja na desetine jugoslovanskih inženirjev, zdravnikov in drugih strokovnjakov v daljne kraje Azije in Afrike, da s svojim znanjem prispevajo k naporom za napredek teh dežel. Nekateri so v skupinah naših podjetij, drugi pa kot svetovalci Svetovne zdravstvene organizacije. Ondi ostanejo leto ali dve, zatem pa se vračajo domov.

»Naša dobro opremljena odprava se je pomikala proti puščavam,« nam je pripovedoval direktor zagrebškega podjetja »Geostrazivanja« Aleksander Djurdjak, ki letos sodeluje pri raziskovanju in vrtnanju podzemeljskih vodnih virov po vsej Siriji, »ko smo nenadoma opazili, da hiti proti avtomobilski koloni neki beduin, za njim pa dve deklici. Zauzavljali smo se, on pa nas je začel rotiti, naj mu damo malo vode, češ da je njihova družina že tri dni nima niti kapljice. Še tisto majhno količino vode, ki jo je imel, je dal ženi, ki je bila pred porodom. Medtem ko so mu prelivali vodo v njegovo posodo, je tenak curek vode jel teči iz rezervoarja. Ko sta deklici to opazili, sta se vrgli na pesek in jeli lizati rezervoar. Ta prizor nas je globoko pretresel, eden izmed naših tovarišev pa je vzkliknil: »Vrtal bi do izčrpanosti, le da bi to ljudstvo dobilo vodo...«

Trideset naših ljudi in kakih 80 Sircev, ki delajo v petih skupinah pod vodstvom inženirjev Draga Mayerja, Alfonza Svetla in Pere Petranovića, bo do avgusta izvrtalo 85 vrtin, globokih 200 do 300 metrov. To je prvo večje podjetje te vrste v zgodovini Sirije. Zaradi tega ni redek primer, da velika skupina ljudi dan in noč sedi poleg teh delovnih nestrpno čakajoč, kdaj se pojavi voda. In ko napoči ta radostni trenutek, se začno svečarosti, podobne in vasi Mešaji, ko je ljudstvo okrasilo z zelenjem naše »vrtalce« in jih ob velikem slavju popeljalo skozi vso vas. Tu je bilo mnogo govorov, v katerih so neštetočrat ponovili stavek o »hvalnosti

jugoslovanskim prijateljem«. Na koncu so jim podarili najboljšega ovna v vasi.

NAŠI ZDRAVNIKI OB USTJU NILA

Minuli mesec se je vrnil v domovino tudi profesor dr. Branko Kesić, izredni profesor zagrebške medicinske fakultete in direktor Inštituta za medicinske raziskave Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti.

Ta naš ugledni medicinski strokovnjak je leto dni delal na uresničitvi »Projekta Kaljub« v ustju Nila kot svetovalec Svetovne zdravstvene organizacije. Na demonstracijskem področju, ki ga zajema ta projekt, živi 250.000 kmetov, 10-letni načrt določa, da se bodo v tem kraju ob podpori egiptovske vlade in OZN razvile vse službe za izboljšanje ljudskega zdravja, arhitekture, veterinarstva, socialne zaščite in vaške komunalne izgradnje. Profesor Kesić je bil odgovoren za delo mednarodnih izvedencev iz vseh panog medicine in arhitekture, brž zatem pa je dobil nalogo, naj odpotuje tudi v Afganistan in izdela načrt za ustanovitve prvega higienskega zavoda v tej deželi.

»Odkrito vam povem,« pravi prof. Kesić, »da mi je bilo delo v egiptovskih vaseh zelo olajšano s tem, ker so vsi vedeli, da sem Jugoslovčan. Kmetje so me neposredno zaustavili ter me prosili za podrobna obvestila o naši agrarni reformi, šolanju vaške mladine in sodelovanju naših kmetov v krajevni upravi. Še več, ob obisku predsednika Tita v Egiptu je prišla k meni delegacija kmetov in me prosila, naj grem k Titu v Kairo in ga povabim v njihove vasi.«

BOJ PROTI TRAMBEZIJI V SIAMU

Direktor doma za ljudsko zdravstvo za zagrebški Trešnjevki dr. Ante Vuletić, ki se že drugo leto mudi v Siamu kot svetovalec Svetovne zdravstvene organizacije, pravi v pismu svojemu sinu med drugim tale:

»Pot v vasi pragozda je bila sila naporna. Videli sem bedo ljudi in takšno zaostalost, da si to lahko le stežka zamisliš. Srečali smo nomadsko pleme, ki tava po pragozdu in živi prav tako, kakor so živeli ljudje v predzgodovinski dobi. Tukaj je množična okužba za trambežijo in tu bo penicilin že v nekaj dneh napravil čudeže.«

Dr. Vuletić je eden izmed pionirjev v organizaciji domov ljudskega zdravja pri nas in sedaj uveljavlja te svoje izkušnje v službi OZN za organizacijo zdravstvene službe v vsem Siamu za množično zatiranje trambežije, sifilisu podobne bolezni. Njegov znanstveni elaborat o desetletni perspektivi izgradnji zdravstvene službe v tej deželi je Svetovna zdravstvena organizacija splošno priznala. Na izrecno prošnjo siamske vlade je ostal pri tem delu še eno leto.

RAZISKAVE V BURMANSKIH PRAGOZDOVIH

Tudi po nepreloženih pragozdovih srednje in severne Burme križarijo naši inženirji že dve leti. Raziskovalne skupine spremljajo burmanski vojaki, ki jih varujejo pred uporniki in divjimi zvermi. Delavci pa si skozi bujno tropično rastlinje utirajo ozke, komaj prehodne steze. Potovanje je kdaj pa kdaj hitrejšo edino taktično, če zaidemo na stezo slonov.

Skupno z inženirji zagrebških podjetij »Geofizika« in »Elektroprojekt« raziskujejo strokovnjaki »Geostrazivanja« ležišča bakra in sodelujejo pri projektiranju hidrocentral. Prva raziskovalna dela na ležiščih bakra so se začela že pred dvema letoma pod vodstvom profesorja dr. Ivana Jurkovića, predavatelja tehnične fakultete v Zagrebu, in trajajo še sedaj. Prav ta mesec se je napotilo tja še 5 naših inženirjev, da bi to delo nadaljevali. Tako dela sedaj pri raziskovanju in projektiranju skupno 23 jugoslovanskih strokovnjakov.

Zanimivo je, da so naši ljudje sila odporni proti ondodni klimi. V srednji Burmi, kjer od aprila do avgusta sploh ni dežja, temperatura pa je v senci 46 stopinj Celzija, so delali neutrudno — za razliko od drugih tujih skupin, ki so nekako obvezno prekinjale delo. Namestnik ministra za rudarstvo U Ba Tun je, ko je bil lani v Zagrebu, dejal, da pravijo v Burmi posebno marljivemu človeku: »Ta dela kakor Jugoslovanci.«

Krešo Kukulja

TOVARNA PLAVAJOČIH MEST

Prava sreča, da inženir N. N. iz Splitske ladjedelnice tisti dan ni mogel nastopiti dopusta. Njemu to sicer ni bilo posebno všeč, ker se je že dolgo pripravljaj na izlet prek Jadrana z vedno polno zasedeno motorno ladjo »Jugoslavija«, ki je pri njeni gradnji tudi sam sodeloval. Hotel se je pač prepričati, če je vse »v redu«, obujati misel na gradnjo — saj ima zanj vsak ladjin del svojo zgodovino in napoved — zakaj pa ne? — uživati nekaj dni v miru brez telefonov, natočil, pogovorov in študija.

Tiste dni so se namreč kar vrstila pogajanja z zastopniki različnih tujih podjetij, ki so ponujala cel šop naročil za gradnjo ladij in včasih dobesedno množico naj njihova naročila sprejmejo. V to »konjunkturo« je potem iznenada padlo še sporočilo, da nudi skupnost 80 milijard za gradnjo ladij za potrebo morarico. Zato je bilo potrebno proučiti zmogljivosti ladjedelnice za nekaj let naprej in prišteti zmogljivosti, ki jih bo ladjedelnica

inženir razgovor z vprašanjem, ki je nanj že hip na to sam odgovoril: »Velika stvar!«

OB VISOKIH BOKIH JEKLENIH LADIJ

Ni se zmotil, ko je domneval, da smo odšli iz dopoldanskega obiska v ladjedelnici s takim vtisom. Čeprav je človek seznanjen z nekaterimi podatki in številkami iz preteklosti (da je bilo na primer leta 1919 vzdolž vse jugoslovanske obale zaposlenih okrog pet sto delavcev, ali pa da so bile ob osvoboditvi vse naše ladjedelnice razrušene) in sedanosti (ko v naših ladjedelnicah dela skoraj 12 tisoč delavcev), se ne more ubraniti mogočnega vtisa, ki ga vedno znova napravi obisk v eni izmed naših večjih ladjedelnic, kakršna je tudi splitska.

Prav nič ni treba vedeti, da so v splitski ladjedelnici po osvoboditvi opravljali le remonte in začeli z gradnjo malih transportnih ladij z nosilnostjo 150 ton. Razsežnost ladjedelniškega pro-

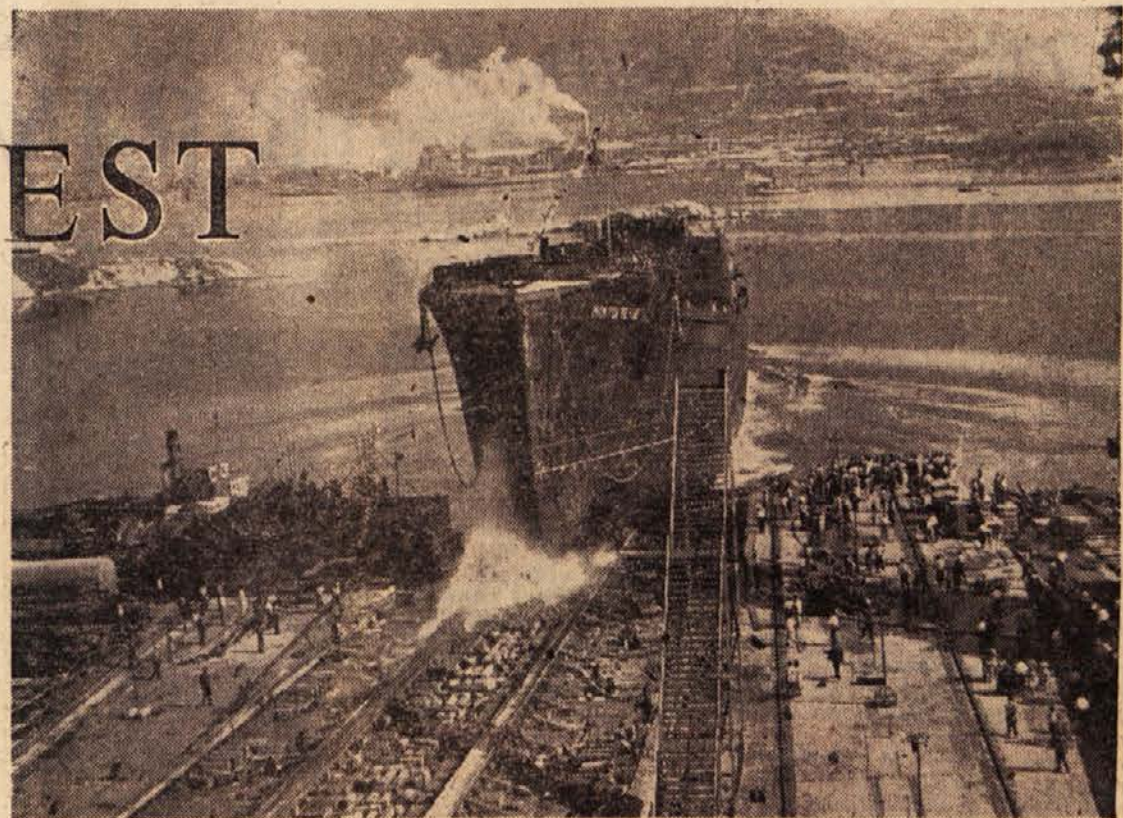
človeka tolikanj prevzame, da bi stal dneve in dneve na obronku nad ladjedelnico in gledal in gledal.

»Velika stvar,« smo potrdili inženirju.

EVROPSKI NORMATIV

Morali bi videti ruševine, ki smo na njih po osvoboditvi začeli graditi — je rekel inženir. »Laže bi razumeli. Vam se morda zdi sedaj nekaj popolnoma normalnega, da sestavljamo posamezne ladijske dele v več deset tisoč kilogramov težke sekcije kar v delavnicah in da jih potem prenesemo z žerjavom na navoze. Za nas pa ni bilo. Več kot dve sto delavcev je padlo v narodnoosvobodilni borbi. Za uvedbo predmontažnega sistema smo potrebovali številnih izkušenj in kvalificiranih delavcev, ki smo jih morali sami vzgojiti. Na naših navozih ladje sedaj ne smejo stati več kot šest mesecev. Tjo pa je evropski normativ!«

»Rekli ste ne smejo?« smo ga vprašujoče pogledali.

Najsvečaniji trenutek v ladjedelnicah je, kadar zdrči po rahlo nagnjenem navozu nova ladja v morje, čeprav tedaj ladja še nima motorjev niti druge opreme. Nekaj podobnega torej kot tedaj, ko zidari slavo »likofe«. Ob splovitvi ladjo tudi krstijo. — Na sliki: sploitev motorne ladje »Nikola Tesla« v splitski ladjedelnici

delništvo povezano z rastjo vse naše industrije; črne in barvne metalurgije, strojne, kemične in lesne, z gradnjo naših hidrocentral, z delom naših znanstvenih inštitutov... Podoba, ki se razgrne človeku pred očmi ob obisku ladjedelnice je pač nekakšna veličastna projekcija industrijske zmogljivosti, gospodarske dejavnosti in pobude določene obmorske države. Vsaka ladja je vendar mesto, čeprav bolj ali manj veliko, a z vsemi potrebami modernega mesta.

POTI SO UGLAJENE

Naše zmogljivosti rastejo z rastjo naše industrije, z dvigom našega splošnega standarda,« je nadaljeval inženir. »Včasih so nam dosegli normativov, ki smo jih dosegli s sodobno predmontažo, boljšimi tehnološkimi procesom in modernimi stroji, zavrnile zakasnele dobave iz naših tovarn. Tudi sredstev je nedrsko zmanjkalo. Toda sedaj je drugače...«

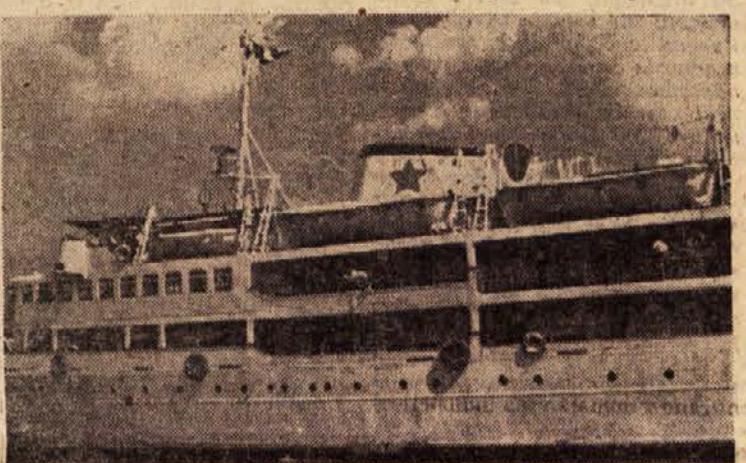
Sklonjeni nad planom proizvodnje smo potem sledili inženirjevi razlagi, koliko časa smejo trajati posamezne faze proizvodnje različnih ladijskih delov.

»Roki za izdelavo posameznih delov,« nam je razlagal, »so večinoma taki, kakor jih imajo v tujini, kjer ima ladjedelništvo vse drugačne tradicije kot pri nas. Samo tako bomo lahko zmogli vse obveze, ki smo jih prevzeli za tujino in domače potrebe. Le na tak način bomo izpolnili naloge, ki nas čakajo v prihodnje, ko bomo na razširjenih navozih, kjer lahko sedaj gradimo ladje z nosilnostjo do petnajst tisoč ton, gradili dvajset in petindvajset tisoč tonske ladje. Ze v letu 1959 pa bomo — kakor upamo — lahko zgradili ladjo z nosilnostjo petinrideset tisoč ton. Seveda pa bomo morali nekatere normative še izboljšati. Pri prvem

tramperju, ki smo ga zgradili v spremljajo posamezno ladjo od naši ladjedelnici je na primer obdelava črne metalurgije trajala 193 ur za vsako tona, pri drugem je padla že na 130 ur, za tretjega, ki ga sedaj gradimo smo planirali 110 ur. Ta rok pa moramo znižati še za 30 ur. Osemdeset je namreč evropski normativ.«

spremljajo posamezno ladjo od projekta do zaključenih poskusnih voženj, lahko računamo, da bomo dali naši skupnosti dobre ladje in z ladjami, ki jih je doslej naročila tujina, pridobili še več ugleda na tujih tržiščih.

»Kakšno oceno pa je dobila »Jugoslavija?« smo vprašali in

V OČEH STROJH
LADIJSKIH REGISTROV...

Vse podatke smo si marljivo in brez vprašanj beležili v notes. Inženir se je že toliko razgrel, da bi ga naša vprašanja le motila. Sistematično je razlagal naprej:

»Vse te normative bi bilo mogoče z lahkoto doseči, če ne bi bilo treba paziti na kvaliteto. Brez tega si namreč ladjedelništva ne moremo misliti. Samo z visokimi ocenami domačega ali tujih ladijskih registrov, ki

Motorna ladja »Jugoslavija« je najlepša in najmodernejša ladja naše obalne plošbe. — Zgrajena je bila v splitski ladjedelnici, kjer bodo v prihodnjih letih dokončali še nekaj ladij podobnega tipa.

takoj nam je bilo žal. Spomnili smo ga vendar na dopust, ki ga je moral odločiti, in na zapadno rezervirano karto.

»Najvišje,« je odvrnil in se nasmešnil. »To je zelo lepa ladja. Če boste le mogli, se vrnite z njo. S. L.

Ukinjeno nočno delo za tekstilne delavke v Mariboru

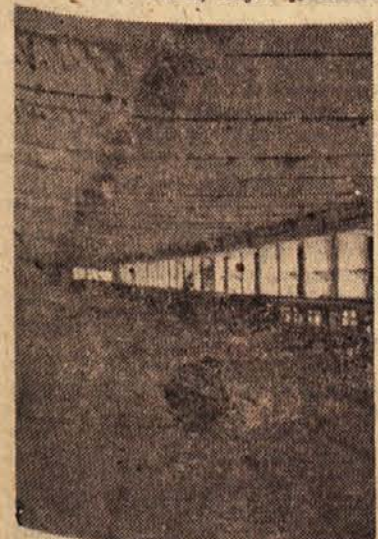
Ponoči luči ugašajo

imela, ko bo v bližnji prihodnosti dokončana njena kapitalna izgradnja, kakor tudi nove uspehe, ki jih bo prinesla skrb za boljše organizacijo dela in vedno višjo kvalifikacijo zaposlenih delavcev. Računi so morali biti točni in stvarni, brez postavk, ki jih včasih rade vtihotapijo pobožne in neutemeljene želje za nageljšim razvojem.

NOVO OBDOBJE NAŠEGA LADJEDELNIŠTVA

Tako je bil tisti večer, ko smo ga obiskali v ladjedelnici še vedno ves razgret. Od dela, od velikih načrtov, ki so mu ves dan risali pred njegovimi duhovnimi očmi perspektive nadaljnega razvoja Splitskega in jugoslovanskega ladjedelništva ter nove ladje, ki jih je že videl drčati po navozu. Malce pa seveda tudi zaradi izjalovljenega dopusta.

»Ali ste, videli, kaj?« je začel

V trasirnici splitske ladjedelnice prenašajo tehniki s projektov posamezne ladijske dele v naravni velikosti na pod, ki je obarvan s posebno barvo, da je po njem mogoče risati. Po risbah na podu pripravijo potem kartonske ali lesene šablone, ki po njih urežejo v delavnici pod trasirnico posamezne dele iz jeklenih plošč, krivijo različne profile in podobno. Ta delavnica je tako prostorna, da bi se lahko v njej zbralo vse prebivalstvo Splitskega.

Orjaške roke se nenehno gibljejo nad navozom, kjer raste nova ladja. Z vedno boljšo organizacijo dela prenašajo žerjavi na navoz ne le posamezne ladijske dele, temveč tudi več deset tisoč kilogramov težke »sekcije«, ki jih sestavijo pod streho prostornih ladjedelniških hal

stora, prostornost delavnice, ki od njih ena sama lahko sprejme osemdeset tisoč ljudi, nenehno gibanje orjaških žerjavov in kot mravlje drobnih ljudi ob visokih bokih deset tisoč tonskih ladij,

»Da, vse pač ni odvisno le od nas. Več mu ne bi bilo treba reči. Ob obisku v ladjedelnici smo videli, kako tesno je naše ladjede-

lno delo. Nočne izmene so dajale najslabše uspehe. Delavke so v dopoldanski in popoldanski izmeni napravile več. Toda raste čune na papirju je bilo treba pustiti, da jih preizkusi življenje.

Ukinitev nočnega dela je terjala novo razporeditev izmen.

V MTT so se odločili za takle red:

I. izmena od 4. ure zjutraj do 13. ure opoldne (9 ur).

II. izmena od 13. ure opoldne do 19. ure zvečer (6 ur).

III. izmena od 19. ure zvečer do 0.30 ponoči (5 ur in pol).

Kako živi v okviru novega tovarniškega reda delavka Ivanka s Koroške ceste? Ustavili smo jo na poti domov po nočni izmeni. »Takole je,« nam je na kratko povedala, »zvečer ob sedmih sem začela. Večerja sem doma, zdaj bom od ene do devetih lahko spala. Človek se v teh urah še naspi, kar poprej, ko sem delala od desetih zvečer do šestih zjutraj, ni bilo mogoče. Kadar delam zjutraj, pač vstanem pol ure pred četrto. Zvečer si lahko pripravim kavo in jo zjutraj popijem, ob enih pa sem doma in lahko za družino še skuham kosilo. Najboljša je popoldanska izmena. Tedaj kosim doma in ob pol osmih zvečer sem spet pri večerji. Zdi se mi, da živim zdaj bolj normalno, poprej so me nočne izmene spravile čisto iz tira. Bolje se počutim, v tovarni pa tudi nič manj ne naredim, kot sem prej. Manj sem utrujena in doma za otroke lahko več naredim.«

Tako ni povedala samo Ivanka; vse delavke so z novim tovarniškim redom zadovoljne.

Kličite katerokoli telefonsko številko MTT, ali se osebno pogovorite z enim od vodilnih uslužbencev ter ga povprašajte, kako so zadovoljni s proizvodnjo po tem, ko so ukinili izmeno. Vsakdo vam bo odgovoril, da so zadovoljni. Proizvodnja ni prav nič manjša.

Lahko bi bila seve večja. Toda rešitev ni v tem, kot si nekateri zamišljajo, da bi spet uvedli nočno izmeno z moškimi in se tako izognili konvenciji o ukinitvi nočnega dela za ženske s tem, da bi se jih odkržali. Kakorkoli so številke z gospodarskega vidika vabljive, je tako mišljenje birokratsko. Kako lahko MTT in tekstilna industrija sploh povečata proizvodnjo? Samo z rekonstrukcijo strojnih naprav, ki so že zastarele. Z novimi stroji bi lahko za enkrat povečali proizvodnjo. In ne samo za enkrat, v mnogih obratih celo za večkrat. To tudi tedaj, če bi delovni čas še skrčili. Edino po tej poti je problem proizvodnje v tekstilni industriji mogoče reševati. Taka rešitev pomeni: upoštevati gospodarsko korist in človeka v proizvodnji, ki ne more biti samo navadna številka med statističnimi številkami.

Mednarodna konvencija o zaščiti delavk in ukinitvi nočnega dela zanje je podpisana. Mariborska tekstilna tovarna je načela in določila konvencije uveljavila v praksi. In to uspešno in koristno!

Reka žena, ki se je stekala v tekstilno tovarno, je naplavljala morje skrbi, težav in nadlog. Stroji so sicer tekli živahno, toda misli delavk so bile trudne, roke otrple zaradi hesečnosti in napornega dnevnega dela.

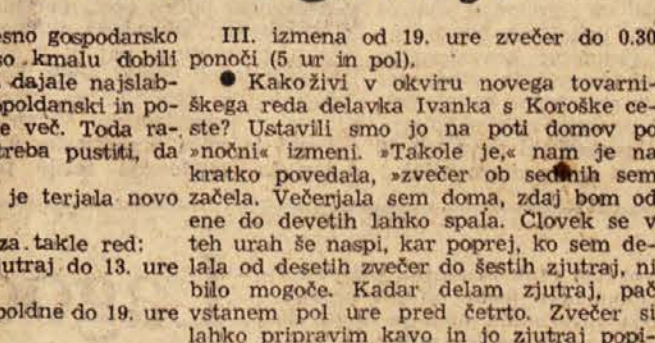
Da, pred letom dni je bilo še težko. Zgodaj zjutraj ste lahko srečali prezeblo deklico, ali neprespanega dečka, ki sta tekla v mlekarino ali pekarno. »Zajtrk moram skuhati,« je povedala drobna deklica, če ste jo ustavili. »Aja je šel zdaj na ših, mama pa še ni prišla. Trije smo, jaz, mlajši brat in Elica. Elica je leto dni stara.«

Kot ptički brez gnezda so ti otroci tekali v trgovine in pekarnice, kuhali zajtrk, hodili v šolo in pazili na svoje mlajše bratce in sestrice. Mamica dopoldne ni počivala; komaj je prišla z dela, že je bila sredi otrok, dela in skrbi.

Je bilo nočno delo zdravo? Ne, škodljivo. In ne samo to. Delavke matere so bile z njim preobremenjene, red in harmonija v družini razbita, otroci brez zadostne vzgoje in nege, tople in redne hrane.

Kar smo doslej napisali, je samo socialna slika nočnega dela.

V Mariborski tekstilni tovarni so poleg navedenega mislili tudi gospodarsko. Ali bi odprava nočne izmene slabo vplivala na

Pogled na Melje, središče mariborske tekstilne industrije

PALMIRO TOGLIATTI NA SESTANKU AKTIVA BOLONJSKIH KOMUNISTOV

Opravljen dolžnost

Sklepe zasedanja AVNOJ, ki so jih oblikovali v zgodovinski noči od 29. na 30. november 1943 v osovobenem Jajcu, je mogoče označiti tudi kot rojstvo zunanje politike nove Jugoslavije, pred katero je bila takrat osrednja naloga: izbojevanje bitke za resnico, da bi svet spoznal in domel takratno dejansko stanje v naši državi, da bi priznal hotenja enotnih jugoslovanskih narodov, ki so v oseljstvu uporu, v ljudski revoluciji postavljali ne samo temelje svoji novi državi in družbeni skupnosti, marveč tudi njeni novi zunanji politiki.

Ta borba za resnico, za pravico v mednarodnih odnosih: enakopravnost, enakopravnost, upor proti sleherni samovolji in poizkusom kakršnega koli diktata je osrednja značilnost zunanje politike naše države, ki se v vsa pojojna leta z enako prizadetostjo kot za svojo samostojnost, ozemeljsko nedotakljivost in zakonite pravice borila za ohranitev miru, za ustvarjalno sodelovanje med narodi, za uveljavljanje načel ustanovne listine OZN v mednarodni praksi, za krepitve progresivnih družbenih teženj in seveda za to, da bi mednarodna nesoglasja poravnala na mirni, sporazumni način. Za doseg tega cilja je bila naša država pripravljena tudi na največje napore in žrtve.

Taka dosledna politika, ki jo danes imenujemo politiko aktivne, ustvarjalne koeksistence, je prinesla naši državi prepričljivo, edinstven ugled v svetu.

Ogledalo te njene politike so dobri prijateljski stiki s sosednimi državami, pa tudi z osimi družimi (ne oziraje se, ali so na Vzhodu ali Zahodu), ki spoštujejo v odnosih do naše države prav ta napredna načela. Naša država je vedno menila, da različne družbene ureditve ali politične koncepcije ne morejo biti ovira za plodne medsebojne stike. Nazorih primer take politike je sodelovanje z Grčijo, ki se je v zadnjem času, čeravno — ali pravzaprav rano zaradi tega, ker se je težiče teh stikov premaknilo na gospodarske, politične in kulturne vezi, še poglobilo.

Naša zunanja politika je vedno podpirala progresivne težnje v mednarodnih odnosih, kar je med drugim obrodilo prijateljstvo nacionalno prebujajočih se narodov v Aziji in Afriki, ki v naši državi niso videli le iskrenega zagovornika njihovih pravic, marveč tudi zgled, kako je mogoče tudi v najtežjih pogojih izpojevati in obvarovati nacionalno neodvisnost in samostojnost.

Razumljivo je, da je naša država že od vsega začetka na vse mogoče načine podpirala OZN, ker je menila, da ta mednarodna organizacija, nosilka nove mednarodne vzajemnosti omogoča, da male in srednje države ustvarjalno sodelujejo v reševanju vseh mednarodnih vprašanj, razen tega pa, da je OZN fista, ki lahko uspešno posreduje v kritičnih trenutkih, ki omejuje »blokadske izbruhe« in neoviralizira težnje po diktiranju velikih mamil, ki brani, da bi »sekskluzivni krog« vladarjev samovoljno ter brez posvetovanja ali tudi proti volji drugih manjših in šibkejših držav odločil o mednarodnih vprašanjih.

V skladu s tem si je naša država že posebno prizadevala, da bi zmanjšala prepad med razvitimi in nerazvitiimi državami, med bogatimi in revnimi, kar je danes eden izmed glavnih vzrokov mednarodne napetosti. In je

pri tem poudarjala, da lahko edino uspešno mednarodno sodelovanje premosti ta prepad, kar trenutno žal še ne kaže, da bi se kaj kmalu zgodilo.

Tudi danes, ko so agresivni posegi ob Suez in tragični dogodki na Madžarskem pričeli ponovno ožijati »blokadske razcepjenosti«, naša država z enako onemo in doslednostjo zagovarja stališče, da je politika aktivne koeksistence edino možna pot iz sedanje zagate.

To pa terja nenehno osakodnevno borbo proti negativnim, restauracijskim težnjam, proti poizkusom obujanja »starega«, ki nujno in neizbežno pelje k novim nesoglasjem in nadaljnemu kopnjenju mednarodnega zaupanja.

Jugoslavija je prispevala svoj polni delež k tem naporom, je do kraja opravila svoj dolžnost in je tudi za celo lastnih težkih žrtev ustvarjalno izpričala to občo človeško težnjo po utrditvi miru, po večjem blagostanju, po uveljavljanju družbeno naprednih sil v sodobnem svetu.

KRIVDA V NAPAKAH

Palmiro Togliatti

Generalni sekretar KP Italije Palmiro Togliatti je govoril na sestanku bolonjskega aktiva komunistov o dogodkih na Madžarskem in o nekaterih drugih prečin vprašanjih. V naslednjem podajamo daljši izvleček iz njegovega govora.

Dogodki na Madžarskem so mučen, bolesten in žalosten dogodek za delavsko gibanje. Nedavno je o teh dogodkih govoril tovariš Tito. Njegov govor v nekaterih točkah ustreza našim ocenam, v drugih pa so naše ocene nekoliko drugačnejše.

Tovariš Togliatti je poudaril, da glede sedanje madžarske vlade ni moč izreči dokončne sodbe, da pa italijanski komunisti odklanjajo prenapetost, ki se pojavlja v delu tiska, zlasti tiska socialističnih strank. Razumem, je dejal, da so na svetu ljudje, ki so se znašli v težavnem položaju in si na vso moč prizadevajo, da bi našli izhod iz položaja, nastalega najbrž ne po njihovi krivdi. Ti ljudje prevzemajo zdaj ne-

dvomno veliko odgovornost. Zato jih spoštujemo in upamo, da se jim bo posrečilo izpolniti njihove naloge.

Kar zadeva prehodno madžarsko vlado, je dejal Togliatti, je naša sodba večinoma istovetna s sodbo, ki jo je izrekel tovariš Tito. Lahko rečemo, da ta vlada, sestavljena mnogo prepozno, ni znala obdržati položaja v rokah; in je ukrepala obotavljaje, z negotovostjo in dvomi. Dala je napačno izjavo na način, ki je ustvaril pogoje za nove zapletljive v položaju in odprti pot nevarnostim, izvirajočim iz sil reakcije.

Glede prve sovjetske intervencije je Togliatti opozoril na to, da je KPI takoj poudarila, da gre za žalostno dejstvo in da bi bilo dobro, ko bi imela madžarska delavska partija sama možnost, da bi kljubovala nestalnemu položaju, ne pa da bi se zatekala k intervenciji tujih čet. Potem smo ponovili, je nadaljeval Togliatti, da bi se intervenciji lahko ognili in da je šlo za dejstvo, za katero je treba poiskati odgovornost v razpadu madžarske komunistične partije. »Tako je v začetku smo odkrito priznali, da je druga intervencija spriču kritične faze, v katero so dogodki prišli, bridka nučnost, ki se je ni bilo moč ogniti ne samo spriču dejanskega položaja na Madžarskem, marveč tudi spriču posledic teh dogodkov za ves evropski položaj in za ves svet. Dogodki, ki so sledili zadnje dni, so potrdili pravilnost našega gledišča.«

Togliatti je nadalje izrazil upanje, da bo prisotnosti sovjetskih čet na madžarskih tleh kmalu konec in je dejal, da to upanje ne ustreza samo željam sil KPI, marveč tudi željam najboljšega dela italijanskega naroda.

Nato je govoril o vzrokih vstaje, ki je zbruhnila 23. oktobra, in je ponovno ocenil, po kateri je treba odločno krivdo iskati v napakah madžarskih voditeljev v zadnjih mesecih, zlasti pa dejstvu, da je delavska partija Madžarske v celoti razpadla. »Po eni strani voditelji niso znali prav ukrepati, da bi popravili zgrešeno politično orijentacijo, po drugi pa se je partija razcepila sredi bojne kampanje. V ta razcep so se vrtnile reakcijske sile in tako je nastala zmešnjava, polna nevarnosti, da bi povzročila potrebo po drugi sovj. intervenciji. Res je, da so se delavske in ljudske sile znašle na eni in na drugi strani. Toda zgolj prisotnost delavskih sil ne zadostuje, da bi dali določeno gibanje revolucionarni značaj. Potrebne so tudi vodilne revolucionarne sile, ki imajo določene cilje pred očmi. Naj zato tovariši iz drugih komunističnih partij, zlasti v deželah ljudske demokracije, dovolijo nam, ki smo od vseh strani obkoljeni od sovražnikov, da se nikoli ne odrečemo misli, da je še zmeraj roka sovražnikov, ki se bolj ali manj očitno dviga da bi udarila po socialističnem redu.«

Poudarjamo, je nadaljeval Togliatti, da tič odločilni element v teh dogodkih in napakah voditeljev komu-

nistične partije Madžarske v tem, da so jih prepozno prepoznali in da jih niso popravili. To so prav take napake, na katere so v veliki meri, pa čeprav ne do kraja, pokazali tudi na 20. kongresu KPSZ, ki je postavil pred delavsko gibanje po vsem svetu vrsto novih problemov. Zlasti v deželah ljudske demokracije je bilo treba lotiti se demokratizacije notranjega življenja partije in državnih organizacij, navezovanja tesnejših stikov med delovnimi množicami in vodilnimi partijskimi ljudmi, izgradnje narodne poti v socializem ter izpolnjevanje specifičnih zahtev. Po Togliattijevem mnenju so na tem področju napravili posebno hude napake na Madžarskem, namesto da bi jih prav tam popravili. Kakšne so posledice te zakasnitve?

O tem homo govorili na našem kongresu, že zdaj pa rečemo, da je treba morebitnega kriveca, ki je zazvil in preprečeval popravljanje tega napaka, pa naj bo to kdorkoli, ne samo kritizirati, marveč tudi obsoditi.

»Sovjetski tovariši,« je rekel nadalje Palmiro Togliatti, »so izpričali velik pogum, ko so na 20. kongresu načeli globoki proces revizije in kritike. Mi smo to odobraval. Ne samo, mi smo si kot sestavni del mednarodnega komunističnega gibanja prizadevali, da se kritika poglubi in da se nauki povzamejo iz nje. Zato smo sporočili sovjetskimi tovarišim svoje pripombe kritične narave, pri katerih tudi zdaj vztrajamo. Menimo pa, da so, kolikor je bilo napak še po 20. kongresu, te napake storili ljudje, ki so mislili, da je moč preiti prek kritike, ki jo je izrekel kongres. Kakor da teh napak ne bi bilo moč pripisati redni administraciji in kakor da zato iz te kritike ne bi bilo treba povzeti celotno vrsto strogih zaključkov v tem smislu, da je potrebna boljša orijentacija za delo komunističnih partij tako tam, kjer niso na krmlju kakor še bolj tam, kjer vodijo družbo.«

Potem je Togliatti govoril o nadaljnji politiki KPI in dejal: »Iz pogovora, ki so ga izpričali sovjetski tovariši na 20. kongresu, črpamo mnogo spodbud za popravljanje napačnih orijentacij vseh komunističnih partij. Koraka nazaj od kritike na 20. kongresu ne moremo in ne smemo napraviti. Kar se tiče naše partije, bomo pazili, da ne napravimo koraka nazaj. Glede preciziranja politične orijentacije, ki smo jo povzeli iz kritike 20. kongresa, sporočamo drugim partijam: Razumemo težave vaših nalog, apeliramo pa na vaše voditelje, da upoštevajo svoje odgovornosti do svojega ljudstva in do mednarodnega delavskega gibanja. Njihova naloga je, da temeljito prouče kritiko iz njih kongresa, da povzamejo zaključke iz njih in nadaljujejo svojo pot s pogumom in zaupanjem v silo delavskega razreda in v ljudstvo, pri tem pa da ne dopustijo, da bi partija izgubljala svoj goč.«

Med vojaško diktaturo in buržoazno demokracijo

ARGENTINA PO PERONU

Začasni argentinski predsednik general Aramburu in podpredsednik admiral Rojas sta praznovala ta mesec prvo obletnico svojega prihoda na oblast, toda ta obletnica je minila brez posebnega hrupa in svečanosti prireditev.

Juan D. Peron v civilu

Tega dne so ostali ljudje v Buenos Airesu brez časnikov, ker so stavkali grafični delavci. Tudi telefonske naprave so slabo delovale, prav tako zaradi stavke. Razen tega je odložilo delo kakih 250.000 kovinarjev, ki terjajo višje meзде.

Novi stavkovni val se je razširil po deželi potemtakem prav ob obletnici vlade, katere prihod na oblast je spremljal napad mornariške penote in tankov na poslopje generalne konfederacije dela. Med delavci in vlado ter pol ducata strankami, ki jo s pridrži ali pa brez njih podpirajo, je nastal prepad, ki se v teh 12 mesecih niti malo ni zmanjšal.

To je dejansko največja značilnost Argentine po Peronovem padcu. Njegovo diktaturo so vrgli v imenu vseh mogočih svobod na svetu, celo v imenu svobode sindikatov, toda nobeni politični sili, kar jih je povzročila protiperonistični vihar, se ni posrečilo doseči zaupanja delavcev, prav tako pa tudi ne dati svoje smeri razvoju dežele. V vladi imata velik vpliv aristokratsko nastrojena mornarica in konservativni del vojske, vendar pa je Argentina prerasla tiste južnoameriške države, v katerih samovoljno vladajo vojaške klčke. V vladi delujejo različne razredne sile in prisiljena je, da se opira na svet predstavnikov političnih strank, od veleposestniške nacionalno demokratske in katoliške demokršćanske prek buržoazne radikalne pa do socialistične stranke, ki jih je združil boj proti Peronu, ki pa nimajo skupnih ciljev.

V Argentini še vedno traja obsedno stanje. Vlada je še vedno časna. Tudi o volitvah, ki so jih napovedali za konec leta 1957, ni gotovo, ali sploh bodo. Veleposestniki so upali, da je prišel njihov čas; vlada je ukinila državni monopol na izvoz kmetijskih pridelkov, dvignila je njihove cene, preusmerila se je na razvoj tradicionalne argentinske agrikulturne (žito, živinoreja), ni pa mogla prek dejstva, da je v deželi že kralovala industrijska doba. Veleposestniki je zlasti razočaralo, da vlada ni bila sposobna razveljaviti Peronov zakon, po katerem so malim zakupnikom zagotovljene cene za zakup zemlje na danes nizki ravni iz leta 1943.

Tudi visoka katoliška hierarhija, ki je tako vneto sodelovala v državnem udaru proti Peronu, je razočarana, ker vlada ni ugodila njeni zahtevi, naj bi v šolah nadaljevali verski pouk. Podoben boj se bije tudi v vlogi države v gospodarstvu. Veleposestniki in nova argentinska industrijska buržoazija težijo po

tem, da bi se osvobodili državnega varuštva, toda gospodarski razvoj dežele in neurejena vprašanja zahtevajo še nadaljnje državne ukrepe. Razen tega zagovarja vlada politiko gospodarskega nacionalizma in izločitev tujega kapitala, čemur so se že leta in leta upirali Peronovi nasprotniki. Vse to priča, da se Argentina ne more več vrniti na staro pot. A tudi nove še ni našla. Ndrtranja napetost se zato stalno veča.

Argentinski peoni, ki so tudi za časa Perona obdelovali tujo zemljo, za delavsko zakonodajo pa dobili nekatere pravice, in delavci v mestih, ki so prav tako dosegli nekaj osnovnih pravic, so pojmovali celotno spremembo režima kot prihod gospode na oblast. Nova vlada ni ugodila delavskim zahtevam po zvišanju mezd, mnogo sindikalnih delavcev je vstaknila v zapore in imenovala mornariške oficirje za vladne komisarje v sindikatih. Vlada tudi še zmeraj neče privoliti v svobodne volitve sindikalnih vodstev. Vse to je letos povzročilo vrsto stavk in tudi zadnji stavkovni val.

Peronistične politične organizacije, ki so izven zakona, še zmeraj delujejo. Vlada je nadalje v sporu z »lonardijsci«, delom protiperonistične opozicije, ki ga je režim Aramburu-Rojas vrgel z oblasti z državnim udarom proti generalu Lonardiju, prvemu začasnemu predsedniku po Peronovem padcu. Vlada se boji okrepite njihovega vpliva v vojski in vidi v njih nevarno leglo za vso opozicijo.

Spriču te zaostritve notranjega položaja vlada v Argentini splošno mnenje, da utegnejo nastati nove krize in pretrasi v državi. Dejstvo je, da je notranji položaj hudo nestabilen in da Argentina 14 mesecev po Peronovem padcu in leto dni po pojavu vlade Aramburu-Rojas nima še nikake ustaljene politike.

Jaša Almuli

Se tri tedne po napadu: britansko lahko topništvo na ulicah Port Saída

Lagodni Kjöbenhavn

Po voznem redu bi morali prispeti v Kjöbenhavn točno ob pol desetih, toda sprevodnik nam je dejal, da bomo prišli nekaj minut — prej kot običajno! Bili smo presenečeni, ne zato, ker česa takega nismo bili vajeni, marveč ker je manjkalo samo še kakih deset minut, pa še nikjer ni bilo videti nobenih luči ne svetlobnih reklam po predmestjih, pa čeprav je Kjöbenhavn milijonsko mesto.

Mar je to res Kjöbenhavn? Majhni napis priča, da je. In res smo se pripeljali na postajo. Postaja je velika, toda tiha, brez hrupa in gneče, kakršno smo doživljali na takih postajah, ko smo se vozili po Nemčiji. Zares nov del sveta: Skandinavija, tiha, mirna, nekoliko hladna dežela visokega standarda.

Kjöbenhavn nas je sprejel v megli, skozi katero je s težavo prodirala svetloba lepo urejenih reklam. Pešcev ni bilo veliko. Domala vsi ljudje so na kolesih, motorjih in avtomobilih. Videti je — in o tem smo se prepričali tudi med nadaljnjim bivanjem — da hodijo peš samo ljudje, ki jim je to ukazal zdravnik — zaradi zdravlja. Kjöbenhavn ima kakih milijon dve sto tisoč prebivalcev. Sodijo, da je v Kjöbenhavnu okrog dva milijona koles, 700.000 motorjev in tako kakih pol milijona avtomobilov. Promet je sila živahen, zlasti popoldne, ko ljudje odhajajo z dela. Kolesarji so poseben problem Kjöbenhavna, tako se vsaj pritožujejo od kraja vsi — soferji. Na kolesih se vozi staro in mlado, moški in ženske, tja od četrtega pa menda do osemdesetega leta, če ima le kaj moči v nogah. Reke kole-

sarjev se vijejo in prebijajo skozi jesensko meglo: vsi hite, da bi čimprej prišli domov na topli obed.

Prometnih nesreč pa vendarle ni veliko, ker vsi zelo upoštevajo prometne predpise in znake. Zvočnih signalov ne uporabljajo. Prometne prekrške tu dokaj strogo kaznujejo. Kadar se pa pripeti prometna nesreča, spriču katere kdo izgubi življenje, takrat izobesijo na glavnem trgu rumeno zastavo na pol droga.

Razen tramvajev in avtobusov imajo v mestu tudi podzemsko železnico. Z njo se povečini vozijo revnejši, ki nimajo niti za kolo, in pa tisti, ki stanujejo predaleč, da bi se z njim vozili na delo, motornega vozila pa ne premorejo.

Kjöbenhavn je svetovna luka, veliko mesto vseh narodov. Toda tuji so tu le prehodno. Stalno naseljeni tujevc ni veliko. Zlasti ga radi obiskujejo Američani in sicer turisti, ki prihajajo z letali prek Severnega tečaja v Evropo, in ameriški vojaki »stationed in Germany«, ki prevzljajo tu svoj dopust in se v baru »Dixie« zabavajo z bledopolnimi in debelimi Danskami.

V tem letnem času se tu zmrči že ob štirih popoldne, nočno življenje pa se začne šele okrog devetih. Toda v nekaterih krčmah in lokalih, ki se vlečejo tja, srede mesta, hrešči glasba sredi belega dne, do ene ponoči in zjutraj spet od-

kraja. Tu je namreč shajališče mornarjev vsega sveta. Nyhavn, luka, polna krčem in jazz, prostitutik in piva. Pivo je na Danskem ljudska pijača in ga pijejo vsi. Dnevno popijejo Danci povprečno malo manj ko poldrug milijon litrov piva. Precejšen del tega pa gotovo tu, v Nyhavnu. Vendar pa Nyhavn ni tako vsiljiv in grd, kot so na primer takšni kraji v Hamburgu ali Amsterdamu. Visoki standard na Danskem, številne socialne »dajatve« in prosвета so tod opravili marsikaj koristnega. Se pravi, da tudi tiste prave, bedne prostitucije ni.

Lep je Kjöbenhavn. A Nyhavn ni Kjöbenhavn, kakor tudi Kjöbenhavn ni Danska. Tod so široke ulice, lepe in polne žložbe, snaga, zeleni parki, simpatična zabavišča z dobrimi varietetskimi sporedi, kinematografi, gledališča, izvrsten balet, knjižnice, muzeji. Komaj pet minut od Nyhavna je kraljevski dvor, pred katerim je videti noč in dan gardiste z velikanskimi kučami in slikihoviti, kričečih uniformah. Vsak dan opoldne, ko se tista stražarji kraljevskega dvora menjajo, je posebna ceremonija, ki brezplačno privablja številne tujece s fotoaparati.

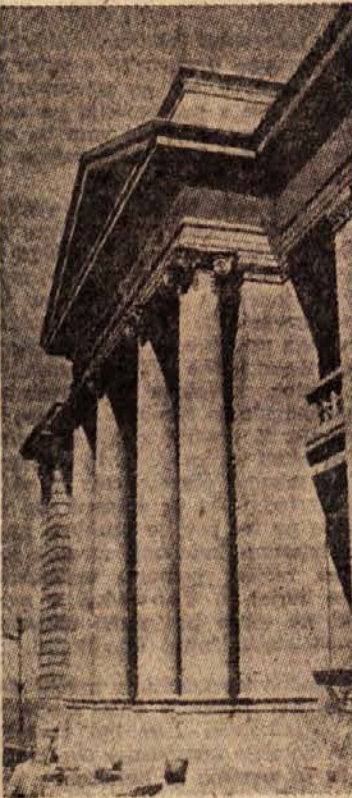
Ogledali smo si nekaj muzejev, ki jim je po bogastvu in urejenosti v Evropi težko najti enake. Njihova gliptoteka je na primer ogromna zbirka odlitkov in originalov, ki so jih marljivo roke danskih

arheologov odkopale iz ruševin Akropole in drugih središč atenske kulture.

Kjöbenhavn je mesto brez predmestij. Na periferiji se dvigajo velikanski nebotičniki ali cela naselja vil, onod voljo trolejbusi in se uveljavlja najmodernejša arhitektura. V središču mesta pa še zmerom vozijo tramvaji, ki jih nočejo izločiti iz prometa, ker menijo, da bi bili s tem samo nepotrebni stroški.

Ena najbolj nenavadnih stvari v tem velikanskem mestu je vsekakor polavtomatska telefonska centrala. Za tuja je prava muka, poiskati kak naslov in komu telefonirati. Za to bi bilo treba opraviti poseben tečaj. Telefonski imenik je sila zajetna knjiga s 6911 kolonami v drobnem tisku in z najmanj 50 tisoč Sørensenov s še več Andersenov itd. Zakaj v Kjöbenhavnu ne uvedejo telefonske centralne? Sredstva niso vprašanje. Pač pa je vprašanje, kje najti zaposlitev za 150 ali še več telefonist, ki bi v tem primeru ostale brez dela.

Novi mestni okraj pa imajo avtomatske centrale. Toda to ni edina razlika med starim in novim Kjöbenhavnom — kajti to mesto se zares deli na stari in novi del. Stari Kjöbenhavn — to so luka, borza iz 16. stoletja, parlament, kraljevski dvor, univerza in pa stare ulice med njimi. Novi Kjöbenhavn s širokimi bulvarji, številnimi parki in jezeri je dosti večji od starega, ki iz dneva v dan počasi izginja, ker že v samem srcu starega mesta gradijo novo. Napovedujejo, da bodo postavili celo avtomatsko telefonsko centralo — toda za to je še čas, pravijo Danci, ki se jim še v marsičem takem prav nič ne mudi. Axel Hansen

Antična arhitektura v Kjöbenhavnu

ODPRTO PISMO POLJSKE NOVE KULTURE HUMANITEJU

Besede presenečenja in skrbi

Okupator na Sinajskem polotoku

Tovariši, uporabljaj to pot, da vam posreduje nekaj vtisov in misli sprčo pisanja na tistih straneh vašega časnika, na katerih so bile objavljene vesti in komentarji o poljskih in madžarskih zadevah. To pismo ne bo obširno. Vtisi so zgosteni. Gre predvsem za presenečenje, negodovanje in vznemirjenost.

Najprej o poljskih zadevah. Presenečenje je povzročila vztrajnost, s katero ste teh nekaj dni, dni modrosti in dni navdušenja najboljših moči poljskega revolucionarnega gibanja, v katerih je bil varšavski delavski razred na višku svojih sijajnih tradicij, v katerih je ideja znova dobivala svoj sij, mladina ognjevitost in nade, partija pa trdno enotnost z ljudstvom, torej vztrajnost, s katero ste vi, naši tovariši, do sledno molčali o vsebini boja pri nas.

To je bilo mimogrede rečeno, več kakor molk. Bile so izjave, ki so napravile iz vas zaveznike tistih sil, ki so si znotraj in zunaj naše partije prizadevale, da bi razdrle edino pot razvoja našega gibanja, našega naroda in našega prijateljstva za deželo oktobrske revolucije.

Zaceli ste s ponatisi iz »Figaroja« in »Aurora«, iz najbolj reakcionarnega tiska, in v kome-

ntarju objavili, da se lahko samo oblastneži in bralci tega tiska ve-sele boja proti ostankom stalinizma, ki nas duše. Hkrati ste brez sleherne lastne besede ponatisnili klavirni dopis iz »Pravde«, poln drobnih klevet in hudih obtožb, ki, milo rečeno, ne pride v antologijo del, v katerih je izraženo prijateljstvo med našima dvema narodoma. Iz poplave sestankov in zborovanj, sklicanih že prej, kot budna straža ali pa med zasedanjem VIII. plenuma naše partije, ki so izražali in oblikovali revolucionarno odgovornost poljskega delavskega razreda in poljskih študentov ste zabeležili samo tista, na katerih je v vrtoglavosti prišlo — kakor n. pr. v Wrocławu — do bedastih protisovjetskih izgrediv. V teh velikih dneih ste hoteli posneti le vrhno peno, niste pa hoteli zajeti globokega, čistega in rešilnega toka. Hoteli ste videti pustolovce, niste pa hoteli videti, vi, glasilo francoskega delavskega razreda, delavcev Zeranja in Kaszpaika. Predvsem pa niste hoteli videti vloge raznih Witasewskih.

Tako ste podpirali politiko teze, katere pristaši so pritirali našo deželo in naš tabor malone na rob tragedije. Podpirali ste tezo ljudi, ki jih prevzema v od-

nosu do množic njihovega naroda samo eno čustvo — čustvo strahu. Podpirali ste tezo Gerója, ki je rodila na Madžarskem svojo bogato krvavo žetev.

Po tem uvodu je prišel članek Marcela Cervina, ki ne dela časti ne njemu, ne njegovemu poklicu, ne vašemu časniku. Dovoljeno nam je pač naše mnenje, da zasluži naše težko, drago plačano izkustvo, naš boj za ponovno ustvaritev harmonije med dejanji in besedami, ki nenehoma žive v množicah in vsebujejo veliko upanje — socializem, naš boj za proletarsko demokracijo, za prijateljstvo med narodi, ki bi bilo prijateljstvo med enakopravnimi in svobodnimi ljudmi, da vse to zasluži od ugodnega funkcionarja KPF nekaj drugega kot pa komentarji, v katerem neznanje tekmuje z ne posebno dobro voljo. Mislim, da tudi bralci »Humaniteta« zasluži nekaj več.

Leninistične teze o moči in težnji po revanži razredov, ki jih je strmoljavila zmagovita revolucija, o katerih Cervin tako na široko predava, res sodijo med temelje marksizma. Toda sleherno znanje se začena, ne pa tudi konča pri temeljih in zdaj sami temelji sprčo ogromno nakopičenih dogodkov in izkušenj vse-kakor ne zadostujejo niti za ideološko šolanje, kaj šele za razumevanje zgodovine dežel ljudske demokracije, polne svetlih in senčnih strani.

Od najnovejše zgodovine teh dežel ni moč sestaviti črnebele čitanke. Glede na njeno resnost pomeni članek Marcela Cervina glas človeka s težkim intelektom in lahkim duhom.

Vsaka resnica je konkretna, čigava dejavnost je torej imela te dni obeležje »prizadevnosti protirevolucionarnega značaja?« »Sovražne sile so menile, da lahko izkoristijo napake.« Drži, toda kdo je predstavljal sovražne sile glede na rešilno pot razvoja poljskega socializma in na pot razvoja medsebojnih stikov med deželami socialističnega tabora? Na ta vprašanja članek »Humaniteta« ne da nobenega odgovora. Splošne teze imajo v tej klavirni predstavi vloge zavese, ki jo spušta pred francoske tovariše, da ne bi postali pozorni na pomen in podlago boja napredne struje proti reakcionarjem, ki ga bije poljsko — in morda ne samo poljsko delavsko gibanje.

Tu je konec našega presenečenja, tu je konec našega negodovanja, izvirajočega od tod, da se zdi glasilo partije francoskega delavskega razreda, soustanovitelj Ljudske fronte, partije Gabriela Peryja in Jacquesa De-courta, čudovite partije žrtve, da se temu glasilo zdi oportuno, da si v teh trenutkih preloma dovoli zaroto molka in napačnih informacij. Tu pa se že začena tudi naša zaskrbljenost. Ne glede na našo zmago. Ta zaskrbljenost se nanaša na stvar partije, ki jo predstavljate vi, tovariši, ki je bila in ostane nada francoske levice. Stališče, na katero ste postavili »nasproti dogodkom na Poljskem, ton, v katerem pišete o tragediji Madžarske, sta še eden izmed pojavov našega splošnega gledanja na spremembe, ki so zajele svet socialističnih narodov, kaže, da te spremembe za vas niso ugodne. Držite se, kakor da bi hoteli francoski delavski razred odtrgati od njih. To pa je zelo vznemirljivo.

Prepričani smo, da je od usode teh sprememb, od uspeha po-pravljanja socialističnega reda v deželah našega tabora odvisna nič več in nič manj kakor bodočnost ideje socializma v sodobnem svetu glede na to veliko stvar, glede na vso zamotano pro-

blematiko postalinske dobe. Tudi vi doslej stojite na stališču Witasewskih. Spdimo, da takšno stališče ne pomeni izpolnjevanja tistih velikih nalog, ki čakajo komunistične partije na Zahodu, zlasti pa Komunistično partijo Francije v letu 1956. Mislimo, da ne boste s komentarji, zasnovanimi na tej podlagi, usaglasili ustvarjalni nemir mnogih francoskih tovarišev, ki čutijo globoko solidarnost s strujo obnove v vrstah naše partije. Mislimo, da ne boste sposobni izpolniti vloge, ki vas čaka, vlogo središča zbiranja in navdihanja vseh naprednih sil francoskega naroda, če boste še nadalje vztrajali v čudni osamitvi od ustvarjalnih sil socialističnih gibanj našega tabora.

Zato dodajamo besedam presenečenja in besedam negodovanja še besede vznemirjenja.

Poljsko delavstvo in mladina manifestirata za novo pot Poljske v socializem; Wladislaw Gomulka govori na manifestacijskem zborovanju v Varšavi nekaj dni po zaključku 8. plenuma CK ZDPP

RADIO KOSUTH O VSTAJI NA MADŽARSKEM NA POL POTI do zmage madžarskega ljudstva

Od 23. oktobra, ko se je začela vstaja madžarskega ljudstva, je minilo mesec dni. Radio Kosuth je ob tej priložnosti objavil naslednji komentar:

Na ulicah glavnega mesta se na vsakem koraku dvigajo gomile nad grobovi junakov. Na njih je cvetje, okrog stoji ljudje, ki z minuto molka počastijo spomin neznanca, ki ondi počiva. Preberite njegovo ime, rojstni datum in nato žalostni nadaljujete svojo pot.

Ne vem, kakšna bo usoda teh grobov. Ne vem, kaj bo ukrenila z njimi v mirnem času mestna uprava, ali bodo ostali tu, kjer so zdaj, ali pa bodo našli v grobnicah na pokopališču svoje zadnje mirno zavetje. Če bi bilo to odvisno od mene, ne bi več vznemirjal pokoja grobov, pustil bi junake počivati onod, kjer zdaj ležijo. Zakaj mesto nima milejšega blagra, kot so raztreseni grobovi in za ljudi ni bolj prepričljivega in živega opominja, kot so ti preprosti grobovi.

Nimamo še pravega zgodovinskega pregleda, da bi videli in presodili v vsem njenem pomenu to enotno ljudsko vstajo, ki je izbruhnila pred mesecem dni, ko so se dvignili vsi ljudje kot en sam človek. Ne moremo še v slehernem pogledu preценiti vseh sadov te ljudske vstaje, ne videti sprememb, ki se šele pojavljajo in katerih sadovi še niso očitni, ker vseh ovir še zdavnaj nismo prebrodili. Spominjamo se enomesecnega revolucionarnega obdobja. Mesec dni je zelo malo, revolucija pa je imela takšen zamah, da je podrli ovire, ki so bile prej videti nepremagljive, kot na primer osvo-rženo protiljudsko ureditev Ra-kosijeve in Gerójeve teroristične klike. Revolucija je razen tega priključila v življenje tudi takšne organe, kot so delavski sveti v tovarnah, v katere delavci trdno zaupajo, ali kot so odbori revolucionarnih intelektualcev in študentov.

Varali bi sami sebe in varali bi ljudstvo, če bi trdili, da je že doseženo vse, za kar so se borili naše ljudstvo, mladina in vojska in za kar so prelivali kri. Na prvem mestu je še vedno naša velika in sveta stvar: boj za neodvisnost. Čeprav je naš položaj zdaj boljši, kot je bil pred 23. oktobrom; in čeprav smo upali, da kri ni bila prelita zaman, nam vendar postavlja sedanji zapleteni položaj mnogo ovir.

Potrebna je vsa moč naroda, trezna presoja in ohranitev čim popolnejše enotnosti, da bi z miroljubnimi sredstvi, pametnim ravnanjem, s poštenimi sporazumi (kajti vsako drugo sredstvo vodi k porazu) dosegli popolno zmago v tistem boju, ki so ga 23. oktobra z orožjem začeli naši sinovi. Ljudstvo pričakuje nadaljnje ukrepe za nacionalno neodvisnost ter demokratizacijo družbenega in političnega življenja, pričakuje spoštovanje njegove volje in koalicijsko vlado, ki ga bo zares predstavljala. To in zgolj to je lahko pot dela in utrjevanja zaupanja.

Minilo je mesec dni, odkar so se z orožjem uprli Budimpeščani in z njimi vse madžarsko ljudstvo. Mesec dni je že, odkar so grobovi raztreseni po našem glavnem mestu, in še ne moremo reči, da je zmaga teh odbravnih ljudi zgodovinsko potrjena, ne moremo reči, da jasno vidimo izhodišča položaja. Slehernega madžarskega rodoljuba, ki je prepričan, da z njihovo nesebično smrtjo boj še ni končan, navdaja mnogo upravičenih skrbi.

Kairo, novembra

Ali ste kdaj videli veliko milijonsko mesto ponoči, obliže z mesečino, edino svetlobo na njegovih ulicah, zasenčenih z gostimi črnimi sencami večnadstropnih poslopj? Takšen je zdaj Kairo ponoči, ko že ob desetih vse njegove ulice in široke ceste docela zamro. Ni pa je dolgo tega, ko je po njih vrvelo in klopelo orientalsko življenje, saj se ljudje tod razbijajo pravzaprav šele po sončnem zahodu.

Zdaj so široke ceste in sprehajališča prazna. Le kdaj pa kdaj se prikaže izza vogala patrolja na belih konjih; mrki, črni jezdeci v čeladah po malem topotajo po mestu in pazijo na vernost ljudi. Pripadniki tiste naše »evropske civilizacije«, zlasti zahodne, sploh ne pomolijo glav iz mislijskih lukenj, kamor so se zatekli v začetku tega nemirnega meseca ali kamor jih je spravila tukajšnja varnostna oblast.

NA KASR-EL-NILU

Nocoj sem bil edini človek, ki je hodil po Kasr-el-Nilu in dalje po ulici Midana Ibrahima paše ter nazaj v hotel. Sel sem mesta, ki je prispel vanj, denimo kot nočni stražnik, ki je sedel s vinjar, da napiše kaj o vojni, pa je obstal v puško v roki na stolu. Tu pa tam se je v ne ve, ali se bo nadaljevala in kdaj zasvetilo okno, a je takoj spet mrknilo. In ali bo sploh še divjala. Nekoliko dru-Odrebe o zatemnitvi so zdaj že znatno gačna pa je vendarle slika, ki jo imamo v mislih. Kdaj pa kdaj privozi mimo taksi o njem mi, njegovi stari previvalci, ki

Herbert Hoover, ml. Eisenhowerjev strokovnjak in sam tudi interresent za petrolej na Bližnjem vzhodu

Se pomembnejše pa je nemara dejstvo, da prihaja s Srednjega vzhoda vsako leto 182 milijonov ton nafte ali 22% vse svetovne proizvodnje. Strokovnjaki pravijo, da ležijo pod peskom Srednjega vzhoda kakor tri četrtine vseh svetovnih zalog nafte. Lahko je torej razumeti, zakaj si tudi Američani — po svoje — prizadevajo, da bi zadržali vpliv Vzhoda čim dlje od teh zakladov.

ARAMCO PROTI IPS

Med britansko IPS in ameriško ARAMCO je kmalu prišlo do spopada, katerega vidni izrazi so bili predesi na oazi Buraimi in še vrsta manjših dogodkov. ARAMCO je korak za korakom napredovala, IPS se je morala korak za korakom umikati.

V korak s to gigantsko gospodarsko bitko so šli nič manj ostri diplomatski boji. Običajne metode so državni udari, izmenjave šekov, pritisk ali celo vojaški pohodi (zelenica Buraimi). S takimi metodami si je ameriški kapital doslej osvojil kakih 77% vse nafte proizvodnje na Srednjem vzhodu. K zmagovitemu pohodu ARAMCO je namreč treba pristiti še eno prejšnjih ameriških zmag, ko je namreč Iranec Mosadek poskusil nacionalizirati Anglo-francosko petrolejsko družbo in se je ameriški kapital po svojem eksponentu šahu Rizi Pahleviju za kulturni revolucionarnih pretresov na them vgnedil v naftni proizvodnji.

V Saudski Arabiji stane proizvodnja ene tone nafte dva dolarja, v ZDA 11 do 13 dolarjev. Kljub temu ustreza svetovna cena nafte ameriškim proizvodnim pogojem. Kako je to mogoče? Standard Oil je namreč umrl je formalno, njegovi deli pa še vedno delujejo z roko v roki. Vsi skupaj razpolagajo s kapitalom, ki ga danes ne more nihče prav oceniti. Eno pa je gotovo, da temu koncernu nobena posamezna zahodna družba ne more do živega. Koncern se je povezal s še nekaterimi drugimi tu-jimi družbami in tako ustvaril sve-

točni naftni kartel. Ta je vsilil svetu monopolne cene za nafto in lahko počne z njo, kar se mu zljubi. Ta gigantska gospodarska organizacija drži na nitki vso vladno Saudske Arabije in še marsikatero drugo deželo v tem delu sveta. Moč take organizacije najlepše ilustrira primer iz abadanske krize:

Ko je Perzija nacionalizirala anglo-francosko družbo, ni mogla prodati niti tone petroleja, ker ji je to onemogočil vsemogoci naftni kartel...

Spričo tega je postalo jasno, da so britanskemu kartelu na Srednjem vzhodu dnevi šteti.

RACUNI AD HOC

Kako so torej v Washingtonu v luči teh dejstev ocenjevali vojno v Egiptu? ZDA nemara uradno res niso bile vneprej obveščene o anglo-francoskem napadu. Vendar pa to ugotovitev do neke mere izpodbija sicer majhen, a pomemben dogodek, ki da slutiti, da so Američani vendarle že pred spopadom vedeli, kaj pripravljata oba evropska zarotnika. Nekaj dni pred začetkom bombardiranja so namreč evakuirali svoje državljane iz Egipta. Če so ZDA v reanici vedele za načrte svojih zaveznikov, je treba razlagati ameriško politiko na povsem drugačen način. Vsiljuje se vrsta vprašanj: da so ZDA poslale Britance in Francoze po »kostonj« v Jerjavico, je ena najbolj verjetnih; prav tako pa je mogoče, da so ZDA izkoristile napad vsaj ad hoc.

Pohod se je nehalno končal — o pravem času za Američane. Washington noče dražiti Arabcev do te meje, da bi vtaknili pod eno kapo vse, kar prihaja z Zahoda in se de-janako in dokončno oprli na Vzhod. OZN je z močno ameriško podporo ustavila napad. ZDA so se lahko pokazale pred svetom zaradi napada na Egipt, da izključijo ZDA z zadržanjem nafte umik napadalnih čet iz Egipta.

IN KONČNI REZULTAT?

Prav nič ni važno, ali je vse to potekalo natanko po orisani poti ali malo drugače. Medtem ko si je ZSSR na Madžarskem zapravila precej ugleda, da ter sta se Francija in Britanija onemogočili pred svetom zaradi napada na Egipt, se zdi, da so ZDA pri vsem spekulirale na čisti dobiček. Neki britanski novinar je zapisal, da je ameriška diplomacija dobila iz Jerjavice kar več kostonjev hkrati. State Department tudi zdaj ne drži rok križem. Bolnega Dullesa je zamenjal Herbert Hoover ml., znani naftni strokovnjak in nosilec ene naj-bolj skrivnostnih vlog v času abadanske krize. Eisenhower je že sprejel Burgibo in »pokazal veliko razumevanje za težave severnoafriških Arabcev«.

Eisenhower je v kritičnem trenutku krepko podprl zahtevo OZN, da se ogenj v Egiptu ustavi, in s tem rano okreplil prizadevanja za mir. Drugo vprašanje pa je, koliko pri-speva taka enostranska politika, ki tlejšo za njo v začetku omenjeni blokovski interes. K dolgoročnemu »vavnotežju sil in s tem dejanskemu in dokončnemu svetovnemu miru.

Dušan Dolinar

Kairski dnevi in noči

kovine, ki je še nedavno letala nad mestom ter sejala grozo in strah med preproste ljudi. Se strelili je to letalo 16-letni fant in njegovi tovariši, ki so branili »nebo Kahere (Kaira) na gričih Mosatama.

Fant je postal junak glavnega mesta. Zverženo kovino je odpalo že na tisoče rok in vsaka se je hotela prepričati, ali se zmerom grize. Tudi jaz sem moral to storiti, saj gre za nekakšen neizrečeno privlačen obred. Vsi se veselo ko otroci in skušajo razumeti smisel napisov na zverženih kovini, ki pomenijo nekakšne tehnične lastnosti tega nekdanjega letala s hitrostjo, večjo od zvočne.

Drugod po mestu vzbujajo pozornost protiletalski topovi, ki so tako močno grmeli, ko je bilo treba in ki še zmeraj se njeni začetniki in »odposlanci« v Port Saidu močno potrudi, da so na drobne koščke razbili vse utvare o sodobni vojni, ki ni bila naperjena proti Egiptu, marveč proti diktatorju Naserju.

Prezdevem se človek čudi, da je zaprtih precej trgovin, in glavnem židovskih, angleških in francoskih. Vse največje in najbolj sodobne veletrgovine in trgovine imajo spuščene težke jeklene roloje, ki kažejo, da nekaj ni v redu. Tudi kavarne in slaščičarne, kamor zahaja v glavnem »evropska gospoda«, so na pol prazne, ker je imenitna, kakor si je domisljal, saj so gospoda nemara kar uvidela, da ni tako protiletalski topovi, ki so tako močno grmeli, ko je bilo treba in ki še zmeraj se njeni začetniki in »odposlanci« v Port Saidu močno potrudi, da so na drobne koščke razbili vse utvare o sodobni vojni, ki ni bila naperjena proti Egiptu, marveč proti diktatorju Naserju.

Zanimivo je življenje na širokih bulvarjih in trgih. Namesto tistega velikega in čudovito lepega vodopada v pestrih barvah in fantastičnih figurah, ki ga je Naser pred letom dni namenil Kaircem vase, odredbe o zatemnitvi so zdaj že znatno gačna pa je vendarle slika, ki jo imamo v mislih. Kdaj pa kdaj privozi mimo taksi o njem mi, njegovi stari previvalci, ki riru, zbuja pozornost kup zveržene bele dnevi.

JUNAK KAHERE

Zanimivo je življenje na širokih bulvarjih in trgih. Namesto tistega velikega in čudovito lepega vodopada v pestrih barvah in fantastičnih figurah, ki ga je Naser pred letom dni namenil Kaircem vase, odredbe o zatemnitvi so zdaj že znatno gačna pa je vendarle slika, ki jo imamo v mislih. Kdaj pa kdaj privozi mimo taksi o njem mi, njegovi stari previvalci, ki riru, zbuja pozornost kup zveržene bele dnevi.

Zanimivo je življenje na širokih bulvarjih in trgih. Namesto tistega velikega in čudovito lepega vodopada v pestrih barvah in fantastičnih figurah, ki ga je Naser pred letom dni namenil Kaircem vase, odredbe o zatemnitvi so zdaj že znatno gačna pa je vendarle slika, ki jo imamo v mislih. Kdaj pa kdaj privozi mimo taksi o njem mi, njegovi stari previvalci, ki riru, zbuja pozornost kup zveržene bele dnevi.

Zanimivo je življenje na širokih bulvarjih in trgih. Namesto tistega velikega in čudovito lepega vodopada v pestrih barvah in fantastičnih figurah, ki ga je Naser pred letom dni namenil Kaircem vase, odredbe o zatemnitvi so zdaj že znatno gačna pa je vendarle slika, ki jo imamo v mislih. Kdaj pa kdaj privozi mimo taksi o njem mi, njegovi stari previvalci, ki riru, zbuja pozornost kup zveržene bele dnevi.

Na progresivnih tradicijah:

KNJIGA ZA LJUDSTVO

O B Č E T R T I R E D N I Z B I R K I P R E Š E R N O V E D R U Ź B E

Redna knjižna zbirka Prešernove družbe iz leta v leto pridobiva več bralcev in naročnikov. Letošnja naklada znaša 85.000 izvodov, kar je za naše razmere izredno visoka številka. Dostopna cena in utrjena mreža poverjenikov v tej zvezi prav gotovo nista brez pomena. Ljudje radi hero, o čemer pričajo obiski v knjižnicah, in tudi knjige bi kupovali, a žal sodijo te večinoma med luksuz. Tem večja je zaradi tega pomembnost in odgovornost tako široke zbirke, kakor je Prešernova, ki ji je zares odprta pot v slavno bodo.

Programsko se je ta zbirka, ki je kmalu po osvoboditvi pričela izhajati kot Prešernova knjižnica, ustalila v zadnjih letih in tudi dobila trdnjše materialne temelje z ustanovitvijo Prešernove družbe. Poleg koledarja prinaša vsako leto tri do pet poslovnih del, med njimi eno za mladino ter eno poljudno-znanstveno publikacijo, medtem ko sta dve bolj praktično usmerjeni knjigi dosegljivi z malenkostnim doplačilom. Leposlovje je pretežno orientirano na domače avtorje, kar izpričujejo lanski in letošnji knjižni dar in program za prihodnje leto. Morda ne bi pri tem kazalo zanemariti ponatna kakšnega starejšega avtorja ali kakšnega tujeja klasika. Poljudnoznanstvene publikacije in praktične knjige so izbrane s smotnostjo in bodo v doglednem času sestavljale skupino nepogrešljivih knjig na domači knjižni polici.

FRANCE BEVK.

Iskra pod pepelom

V zgodovinski povesti Franceta Bevka se preselimo v začetek osemnajstega stoletja, ko so se tolimski tlačani pripravljali na svoj drugi punt. Šimen Golja in njegovi tovariši, ki trpe pod nasilno lakomnostjo grofa Coroninija, si hočejo priboriti stare pravice, za katere so se tepli že njihovi dedje. Grof je gluha za njihove prošnje, zato se napotijo do cesarja.

»Zgodbe«, a kar je zgodovinskih ali iz časa pod italijansko okupacijo Primorske, imajo vse brez izjeme poleg zgodbe še nekaj drugega: izražajo idejo, idejo upora zatiranega naroda in zatiranih ljudi. V tem je njegova človeška dragocenost in za nas tudi narodna. Zasluga njegove pisateljske veščine je, da je tej ideji utrla široka pota do ljudi.

Ta vidik velja za močno večino Bevkovih tekstov in ne v najmanjši meri tudi za pričujočo knjigo. »Iskra pod pepelom« nam pripoveduje, kako je rasla ideja tolimskega drugega punta in iz množice drugih likov se dviguje krepko zarisana postava Šimna Golje, posebej še v drugem delu povesti, ko podoben samotnemu, starodavnemu partizanu križari po tolimskih hostah. Nepremagljiv je in nepremagljivo uporen.

Bevk je kot izrezan za preprostega bralca. Psihološka nekomplikiranost in tekoča pripoved omogočata nagel in neposreden stik z obravnavano snovjo, odrezavost in jedrnatost izraza, ki sicer v tej knjigi nista dognana do najvišje mere, pritegneta tudi zahtevnejšega bralca. Če ponekod učinkuje rahlo literarno, se spet drugje oddolži z živo naslikanim prizorom, v tej knjigi še posebej s tistim v grofovski ječi.

»Iskra pod pepelom« je ljudska knjiga, v dobrem pomenu besede, čeprav morda ne sodi med vrhove Bevkovega dela.

Toda njihova pravda tudi tam nič kaj dobro ne kaže. Tri od šestih odposlancev na Dunaju zaprejo, ostali trije se prebijejo v domovino. Na kraju ostane Šimen Golja sam, preganjan kot razbojnik se umakne v Benečijo, a enako uporen kot prej. To je prolog h kasnejšemu puntu, čigar krvavo zadnje poglavje se zaključuje na morišču na Travniku pri Gorici.

»Iskra pod pepelom« nam posreduje ta prolog. V značilnih obrisih je naslikana podoba tedanjega časa: tlačani in njihova stiska, grofovski samopašnost in podivjanost njegovih baričev, razbojniške tolpe v gozdovih, klateški mašniki in zavestni uporniki. In k temu prizorišču: samotne kmetije, mitniška krčma, zapori, cesarski Dunaj in širni gozdovi, vse to je podano v obrisih, brez pretiranih podrobnosti, jasno in premočrtno. Bevk se ne odpravlja v zgodovino s peresom pisatelja, ki mu je izredno pri srcu barva časa, niti se ne mudi pri globlji psihološki razčlenitvi svojih junakov. Kaj torej? Zgodba? Prepocen je, če njegovemu smislu za fabuliranje privedemo prevelik pomen. Bevk je napisal mnogo

IVAN RIBIČ:

KALA

Letošnja mladinska povest pripoveduje zgodbo o ovtarški Kali. Mladi pastir Franjo, ki živi z dedom v samotni hribovski vasi, prinese pred vojsko mlado črno psičko iz dolinskega trga ter jo vzgoji za dobrega varuha svoje črede. V mirno hribovsko življenje prinese nemirni vojni čas neljube spremembe. Italijanski vojaki ustrelje deda, ki je imel zveze s partizani, odpeljejo Franjo v internacijo ter ujamajo tudi Kalo. Kala kmalu pobegne in se vrne domov. Toda od nekdanjega doma so ostala samo pogorišča. Psica se dolgo oklepa znanih krajev, dokler je glad ne prisili na panje. Povolči se in pozabi na svoje nekdanje življenje. Ljudje so ji prizadeji preveč hudega, da bi se hotela spet vrniti k njim. Šele po končani vojski, ko se sreča s Franjem, se njena privzeta volja čud spet unese in Kala se vrne domov.

Povesti o živalih so priljubljena snov mladinskih povesti in zmeraj največje hvaležne mlade bralce. Pred voj-

BORIS ZIHERL,
predsednik
Prešernove družbe

»Vzlic vsem pomanjkljivostim, ki jih danes še nevdvomo ima, je Prešernova družba v teh štirih letih svojega obstoja dokazala, koliko je bila potrebna in kako živo je navezana na progresivne tradicije naše množične založniške dejavnosti. Mislim, da je ostalo osnovno vprašanje Prešernove družbe še zmerom njeno približanje danes že osnovnemu jedru slovenskega naroda, delavskemu razredu. Sem bo morala biti nevdvomo v bodoče še bolj usmerjena njena dejavnost.«

no so otroci z velikim navdušenjem prebirali Cerkvenikovega »Ovtarja Runa«, povojni mladi rod pa se je podobno vznemirjal ob filmu in knjigi o Lassie. Ribičeva povest je po zasnovi podobna klasičnim, standardnim tekstom na to temo: Sonce in senca se

Profesor ŠTEFAN BARBARIČ

»Prešernova družba hoče služiti različnim izobraževalnim oziroma umetnostnim potrebam in željam najširših ljudskih plasti. Če žele sestavljavci programov vsemu temu po danih možnostih ustreči, morajo biti nadvse iznajdljivi in okretni.

Tu bi rad spomnil le na eno važno kulturno službo, ki zasluži v našem kulturnem življenju posebno mesto. Gre za našo izvirno književnost, ki se v prevodni — lahko bi rekli — skorajda utaplja. Vsi se zavedamo pomena in vrednosti prevajanja iz tujih, svetovnih književnosti, a zato tembolj čutimo, da morajo založbe s posebno skrbjo gojiti in podpirati domačo književno stvarjalnost. Ne smemo nehati opozarjati, da vrednote naše književnosti vendarle niso tako neznatne, kakor se to komu včasih dozdeva.

Zatorej štejem Prešernovo družbo v služno dejanje, da vsako leto sistematično pošilja med široke kroge svojih bralcev poleg drugega tudi izvirna dela naših sodobnih pisateljev. Sodim, da bi to njeno dejavnost bilo treba vsestransko podpreti.«

JOVAN TAKAČ

poverjenik Prešernove družbe
na železniški direkciji
v Ljubljani

»Sicer sem poverjenik šele prvo leto. Imamo med našimi uslužbenci 240 naročnikov, kar pomeni, da je polovica vseh uslužbencev članov Prešernove družbe. Kar se želja članov tiče, bi vam težko kaj rekel, vendar mislim, da so ljudje s knjigami precej zadovoljni. Pri nas plačujejo knjige v mesečnih obrokih in zato imam razmeroma precej posla. S svoje strani upam, da bomo mogli število naročnikov še povečati, kar bi mi bilo v veliko veselje.«

BENO ZUPANČIČ:

MRTVO MORJE

Morje je redek junak v slovenski književnosti, posebej še v prozi. Naši pisatelji so pretežno kopenski ljudje, radi stoje na trdnem in na suhem in če že pišejo o morju, ga gledajo z obale. Kakor da je v njih premalo srca za širjave in premalo za tveganje, ne samo v mokrem elementu, ampak tudi na morju človeškega duha in srca. Celina se nas drži in težko gorjansko blato. Pa še pravimo, da smo doma pri morju, le kje se pretaka pustolovska kri pomorščakov?

Beno Zupančič je izbral za prizorišče svojega novega dela ladjo. Z njo plovemo od Cipra do Avstralije, ali natančno: o tej poti nam pripoveduje ladjski kapitan, star morskí maček, ki se mu to pot dogodki nenavadno spletajo. Na Cipru sprejme na ladjo mlado Avstralko Jane, ki tihotapi v zaboju svojo ljubezen, pobeglega nemškega ujetnika Hansa. Slepaga potnika na ladji kmalu odkrijejo in kapitan se odloči, da ga bo predal britanskim oblastem v Port Saidu. Toda, iz neznanih vzrokov ga ne sprejmejo niti v Port Saidu niti v kakem drugem pristanišču. Jane si tudi zastoj prizadeva, da bi ga spravila na kopno vsaj v Sydneyu. Lajnja se vrne in kapitan ga izroči našim oblastem v bližini Dubrovnika.

V tej preprosti zgodbi doživljajo svoje interne drame mornarji in potniki. »Drame« je morda preveč povedano, ker se dogodki odvijajo lagodno kakor plove ladja po neizmernosti oceana, človeške duše doživljajo svoje večje in manjše napetosti, v preprosto enosmernost življenja na ladji se vlečejo zgodbe od prej, spomini, ljudje se odkrivajo med seboj in pred sabo in meditirajo s starim kapitanom: »Življenje, življenje... nosimo ga s seboj, zmeraj vznemirjeni, vsega naenkrat, kakor breme, kakor zaklad...«

Osnrednje poslave romana so kapitan,

Jane in Hans. Kapitan je prekrizal že vsa morja sveta, rahlo melanholičen postaja in starost se ga prijemlje. Nekaj otožne, očetovske dobrote je v njem in mnogo razumevanja za slabosti človeškega srca. Nekoliko starejši sorodnik Zupančičevih junakov iz njegove prejšnje knjige. Psihološko prepričljivi-

vrača vanj. Zaključek njegove zgodbe je katarza, potrebna za vstop v novo življenje.

Po izoblikovalnosti lika je najbliže trem glavnim osebam prvi krmilar, Mato. Tipičen brodolomec v duši in mnogo bliže kot kapitan junakom iz »Vetra in ceste«. A tudi on za nianso bolj moška duša. Ostali ladjski častniki in mornarji so skice na obodu osnovne zgodbe. Precej podobno potniki, razen morda stare grške gospe, simbolično sorodne starodavni Sibli.

S to zgodbo in s temi junaki bi lahko bilo »Mrtvo morje« privlačen, nekoliko pustolovski obarvan roman, ki ne bi razočaral takega branja željnih bralcev. Toda ali ne bi potem vendarle nekoliko razočarani odložili knjige? »Mrtvo morje« prinaša več. Če ga dobro premislimo, moramo potisniti zgodbo med manj pomembne sestavine in najti glavno težo v času in ljudeh, ki ga opisuje. S tega vidika je roman manj »pustolovski«. Grebe v čas druge svetovne vojne, slika in meri dejanja ljudi v tem velikem spopadu in kaže posledice. Stvarjen je in hkrati pošteno opredeljen. V tem je veliko njegove cene.

Ta cena se raste s prikupno, svežo obliko. Preteklost, ki često posega v dogajanje, ni prilepljena, ne nasilno vcepljena. Organsko se veže z dejanjem kakor se organsko veže v človeški zavesti spomin na predstavo. Avtor je dober opazovalec s kultiviranim stilom, razgledan in s smislom za rafinirano prikrito ironijo. Kaže precejšnje nagnjenje do metafore, ki jo zmeraj smiselno vkompnira. Tudi ta knjiga ni brez poezije, le precej bolj vedra je kakor v »Vetru in cesti«.

Literarna ladja Bena Zupančiča je s tem romanom splula na odprto morje. V naši zavesti se je zaričala nova pisateljska fiziognomija.

sprehajata po tej krivulji Kalinega življenja, ki se na koncu vendarle dobro izteče. Kar dela Ribičevo povest do neke mere izjemno, jo podteka, ki ga knjiga vsebuje. To je obsodba vojne in njene nečlovečnosti. Teh misli nam avtor ne posreduje direktno, nasprotno: kot pisatelj je stvaren in ne pretirava ne v dobrem ne v slabem, ampak z živalskega aspekta, z vidika, s katerega se Kali prikazuje vojna. Psica je bila navajena dobrega pri ljudeh, njeni sovražniki so bili zgolj divje zveri. Z vojno se ta stvar spremeni: tudi ljudje postanejo sovražniki. Kala se dolgo ne more s tem sprijazniti, sčasoma pa le spozna, da je tako. Spajdač se s svojimi nekdanjimi sovražniki volkovi in dolgo, dolgo časa poteče, preden spet najde pot med ljudi.

Ribič je spreten pisatelj, ki ugane, kaj godi otroški domišljiji. Ljubi dramatične prizore, kakor je boj z medvedom, ki močno pritegnejo bralčovo pozornost. Liki nastopajočih so zajeti morda nekoliko preveč šablonsko: molčeci in na videz zmeraj nasajeni, v srcu dobri ded, mladi, vihravi hribovski fant s svojo zaverovanostjo v psa in nerodno zaljubljenostjo, sosedje, vsak s svojo »veščino« itd. Seveda, moti to bolj odraslega bralca.

Ostale knjige

Kakor vsako leto prinaša letošnja redna zbirka Prešernove družbe še dve knjigi, ali če računamo še tisti, ki ju dobe naročniki za doplačilo, štiri. Najprej je tukaj Koledar Prešernove

DRAGA POGAČNIK,
gospodinja

»Kot gospodinja rada posvetim svoje proste ure dobri knjigi. In tako vsako leto tudi težko pričakujem knjige Prešernove družbe. V njih prebiram poljudno-znanstveno literaturo, zgodbe iz nedavne preteklosti, katerih se kljub prestanemu trpljenju radi spominjamo. Pri srcu so mi tudi dela, ki obravnavajo sodobno življenje. V letošnji izdaji sem posebno pozdravila zgodovinsko povest Franceta Bevka »Iskra pod pepelom«. Takšnih zgodovinskih povesti si tudi v bodoče še želim in mislim, da so mojega mnenja še mnogi drugi. Povesti o živalih so poučne za mladino, nam starejšim pa v veselo razvedrilo. Sploh pa — knjige Prešernove družbe so dostopne vsakomur, ker nam za malo denarja nudijo mnogo prijetnih ur.«

Kajetan Kovič

MIHAILO LALIĆ:

POT V SMRT

Zadnji Lalićev roman ima naslov »Raskide« in pomeni doslej najbolj osebno prizadeto njegovo pripovedno delo. Zajeto je iz doživljenj v Crni gori ujetih partizanov. Vendar je nekaj samoočiščevalnega v tem romanu. Prinašamo v prevodu prvo poglavje tega svojevrstnega romana.

ne bo občutil ničesar več. Vse dotlej pa je to samo čakanje in vztrepetavanje, kakor preden se človek odpravi na pot, le malo huje morda. Prav nič čudnega, če bi bilo malo huje, saj je zadnja pot, pa ni, — vsaj na zunaj ni videti. Le obrazi so jim mogoče malo bolj blede kot navadno in oči so jim bolj zamegljene, kot da je začelo razpadati tkivo.

Potem se mu je zazdelo, da šumot reke ni enostaven, kakor je bil na začetku. Nekakšna zgroženost je v podvodnih glasovih, ki je od začetka ni bilo razločiti. Glasovi kot da kličejo na pomoč iz globine, pridušeni so in zamolkli in se podijo navzdol, za mrtvimi. V bližini mosta se izgube, pa se že drugi oglašajo namesto njih. Od zgoraj že prihajajo novi, ki se vrste v neskončnih procesijah. Kot da so se enostavno vznemirile skrite moči divjanja in konca sveta v tej vodi, razdraženi zaradi človeške krvi. Kar dva vala se kdaj zaženeta iz struge in zakričita skoraj čisto razločno »Krv! krv!«, medtem ko se tretji potem zategneno oglašajo: »Se je daj, čemu čakate!«

Doselič je poznal to reko zgoraj v planini. Izvira v Ljubanu — krotkost, šepetanje in pridušeno žuborenje. Potem polagoma narašča vzdolž medvedjih gozdov pod Komi. Planšarsko naselje s tremi štirimi kolibami je priloženo ob njen breg in kar naprej diši po smoli, po ljubju in svežem smrečju. Ob določenih jutranjih urah nastopi megla, v kateri je drevice podobno prikaznim, ki se ti bližajo. Potem se megla razide vzdolž jas in iz zmešnjave vsak dan iznova zopet nastaja svet. Reka s svojim kamenjem in postrvmi pa je nenehno prisotna kot nekaj blagega in domačega — šumi, buči, nazpoločena posestrima.

Zazdelo se mu je, da ga je konec

koncev ogoljufala tudi ona, kakor so ga vsi. Spregovoril je na glas, očitačaje in ogorčeno:

— Ljubaštica, Ljubaštica!...

— Kaj? — ga je vprašal Crni.

— Ta reka — v gornjem teku ji pravijo Ljubaštica. Tukaj se imenuje nekako drugače.

— Ko dočakamo priložnost, se moramo pognati vsi hkrati, — pravi Crni.

— Prav, — zamrmra z zaspanim glasom.

Ozrl se je. Jelše med cesto in reko so bile še zelene, čeprav so jim bile veje polomljene od krogel, odrgani listi pa raztreseni po sivem gramozu. To jih je tudi zmotilo, tiste prve — to zeleno in gosto zavetje, kamor so se pognali, da bi se rešili. Niso namreč vedeli, da je onstran vzvalovljena voda in navpična spolzka škarpa na drugem bregu. Ko bi bila škarpa vsaj malce nižja, da bi se človek oprjel zgornjega roba — toda oni niso vedeli tega in znašli so se v pasti. Mogoče se je kateri rešil, kajti bilo bi grozno, če bi vsi bili pobiti. On je videl le Tadijo Čemerkiča, kako je zadet omahnil sredi reke.

— Reci tistim zraven sebe, naj bodo pripravljeni, — je dejal Crni.

Ozrl se je. Zraven njega je Mišo Vuković, siv v obraz in izmučen zaradi okovov, potem pa še trije drugi, vkleknjeni v verige. Nikamor naprej ne morejo. Tu bodo ostali in čakali. Pred dvema urama jih je bilo še približno deset okovanih, zdaj so ostali le še štirje. Ne premaknejo se, da ne bi prebujali svojih ran: kožo pod železjem imajo oguljeno, ko hodijo, jim sili obleka v meso.

— Kaj neki naj bi jim govoril, — je dejal. — Saj niti sam ne bom bežal; utrujen sem.

Gledal je vojake na cesti, kako postavljajo tam s strojnimi rokami. Od začetka je bilo to neprijetno, sčasoma pa se človek privadi in jih gleda čisto ravnodušno. Nove in dobro sešite uniforme imajo. Čiste so in na hladah se poznajo sledovi likalnika. Predstavljal si je, da so močnejši, v resnici pa so to čisto povprečni fantje, zvečine plavo-

lasi in vsi podstriženi. Imajo pripravna ravna ramena in majhne, ženske, čisto bele roke. Človek ne bi mogel reči, da so to roke, ki ubijajo, toda v resnici so to ubijalske roke, čeprav večših katera podgrgetava.

— Ali imaš kaj upanja v tem položaju? — vpraša Crni.

— Nimam ga, zato ne bom niti poizkusil, — je dejal. — Bolj mi je všeč, naj me ustreljo od spredaj, da bom videl. Ne vem, zakaj.

Ozrl se je na cesto. Tam bi se človek lahko nekako izmuznil med vojaki — kajti niti niso pripravljene na kaj podobnega. Toda za njimi so razpeti šotori in vrvice so napete. Vse je tako na gosto zverženo na ozki planjavi. Zapletel bi se, preden bi dosegel gozd, in živega bi ga lahko ujeli. Tik gozda so postavili kuhinjo in nekaj skladišč živčnih potrebščin podobnega, razen tega pa so tam vozovi in konji in brkati ujetniki iz Rusije nosijo vodo v kanglah ali pa konjem pokladajo seno. Vse to

opazoval, se je prestrašil in pogledal drugam.

Iskal je nekaj drugega, da bi zaposlil oči. Peščena dolinca se utesni proti mostu, kjer jo zastirata gozd in strmo pobočje. V tem grlu so zloženi na kup borovi hlodi, brez lubja in počnehi od sonca in snegov, pripravljene za žago. Na njih so se sprostiti četniki. Tudi oni so zbežani: zaradi nečesa so podvomili v njihovo zvestobo in začasno so jim vzeli orožje. Pripeljali so jih sem, da bi jim pokazali, kako je treba ubijati komuniste. Oni so vse to gledali brez posebnega občudovanja — saj so to sami znali dovolj dobro, počenjač to nešteto krat. Kasneje jim bodo vrnil puške in jih pognali na fronto proti partizanom, gor proti Vratlu ali pa pri Mojkovcu.

Zopet se sliši šum reke, vmes pa rožljanje železne verige. Mišo Vuković je dvignil težak obroč nad gležnjem in si z robcem obvezal črn ožuljen kolo-bar, kjer se mu je nagubala odrgnjena

skupaj ustvarja zmešnjavo živih in mrtvih zaprek — tako da se človek nikakor ne bi utegnil rešiti. In konec koncev, tudi straže so tam; ni jih videti, toda straže postavljajo, kjerkoli utegnejo.

— Dve je, — je dejal Vido Jasikič, ko je pogledal na številčnico. — Sto hudučev, le kakaj nas hitro ne pomlatijo. Doselič se je ozrl na dečka in se začudil, da ga vidi ob sebi. Ze spetoma bi ga bili morali izpustiti — tako mladi je še in nežni, dekliske poteze ima. Ni komunist, ni imel časa, da bi bil postal. Ne bi bilo prav, da ga ustrelje skupaj z odraslimi, z nepotrebnimi, vpricho teh starcev, vpricho tistegale Dake z belo ponjavo. Mogoče ga vojaki niso opazili, je pomislil, sicer bi ga izpustili — kajti tudi oni neradi streljajo otroke. Ozrl se je proti Lipovšku, Slovincu, ki je znal njihov jezik.

— Daj, reci jim, naj izločijo tistegale dečka. Zasel je med nas, pa je čisto jasno, da je maloleten.

— Seveda — da bi me potem vlačili kot tolmacha s seboj, — je odvrnil Lipovšek in gledal nekam predse.

— Daj, rešimo ga...

— Če se verjameš v rešitev, si horec, — je dejal Lipovšek. — Kakšna rešitev? To je prav tako, kot če bi človek prosil stroj.

Oči so se mu zameglile in vse rdeče so mu postale od sovraštva. Pegavi obraz se mu je skremžil pod štrlečimi rdečkastimi lasmi. Bledične ustnice so mu drgetale, nekak mišični krč pa mu je še prav posebej stresal koščato spodnjo čeljust. Ko ga je Doselič tako

koča, vsa oškropljena s tankimi progami krvi.

— Mišo, ali te hudo boli?

— Saj ne bo dolgo.

— Ali naj odtrgam kos srajce, da ti zavijem rano?

— Ne, ni treba.

Pripognili so glave in skušajo pozabiti drug drugega. Vsak bi se rad zaprl v svoj samotni zapor, da ne bi mislil ne o sebi, ne o drugih, niti o družinah, ki so daleč. Za kratek čas je to mogoče. Približuje se nekaj, podobno topemu spancu, v katerem ni ničesar. Toda kaj kmalu se prebude in njihove oči so splasene zverji: polne ran, preganjane, uje. Četniki hrum in šumenje reke, ropot cokel in žvenket okov — vse to jim obuja spomine in jih neumisljeno postavlja na trda tla in mršavo travo, kjer je vse bolečina in pridušeni stok, ki ju človek le stežka skriva.

Vsiko nad njimi se na nebu vzpenja sonce. Toplo pripeka, toda njegov sij je moten in sajast, kajti med njim in njimi visi modrikast in redek pajčolan dima iz pušk. Dvignil se je nad reko in se naslanja na nizka pobočja na obeh straneh. Ni vetra, da bi ga razpršil ali odnesel, pa kar naprej visi tukaj ko zasidran v mirnem ozračju. Njegova brezoblična senca spodaj na tleh, na obrazih ubijalcev in ubitih in na obrazih tistih, ki čakajo, zlovesče podgrgetava. Z njo je obarvan vse neskončni dan, ki le golta, dan, ki je podobna škarp, katera pomeni konec sveta. Zadnje sonce visi nad njo.

(S pisateljevim dovoljenjem prevedel T. P.)

Pripognili so glave in posedajo na travnatem robu jarka ob cesti. Tu je trava gostejša, čeprav je to le tanka plast zelene, prelabotna, da bi pokrila drobni naplavljeni gramoz. Pred njimi je nasip. Po njem so se razvrstili vojaki s strojnimi, ki jih v bodeči svetlobi drže pripravljene na strel. Zavijke imajo brez okusa nališpane z različnimi znaki, nad žepi na prsih pa ozke mavrične trakove. Zato, da bi bilo videti, da niso novinci. Nekateri imajo tudi brazgotine zaceljenih ran. Po očeh se jim vidi, kako zelo so vajeni streljati v ljudi. Vendar se zaradi nečesa premagujejo in zavlačujejo prav tem primeru, v katerem je vse jasno in le ni kaj premišljevat in preiskovati.

Cas teče, toda nič se ne menja. Človeka duši, ko diha, spomini pa so kratki in neprijetni. Sele odkar so mi-

no italijanski tovornjaki, je malce laže. Vsaj tistega kričanja ni več in tistih obrazov. Tudi četniško vpitje, ki se je siljalo z naloženih tramov, se je stišalo — menda so se utrudili. Ni več ni občutiti smrada zgorlega smodnika. Dim pušk se je dvignil od tal. Reko je siljati, kako s kamenjem in valovi neutrudno udarja ob temelje okrvavele škarpe na levem bregu. Vse skupaj je po malem podobno uspanjavju v grobi leseni zibki, ki razmajana in na neravnih tleh ropoče in škriplje, kadar se zanaha.

Ko je poslušal ta šum, se je Niku Doseliču posrečilo, da je v kratkih predledkih pozabljal zdaj na samega sebe, zdaj na druge. Vse je bilo tako vsakdanje: skupina komunistov, ki padajo pod strehi, ker pač nič drugega ne morejo ukreniti; eden iz te skupine bo občutil razgrete svinčenke kot deset razbeženih raznjev, takoj po tem pa

ANTON INGOLIČ: DVA OBISKA

Poletje je, toda brez sonca, brez vročine. Nebo je prepreženo s temnimi lesenski oblaki, iz katerih neprestano rosi, od časa do časa pa se ulitje prava ploha. Hiše so zamazane, skorajda črne, oko si želi sinjega neba, zelenih poljan in cvetočih travnikov.

»Stopiva še na pokopališče! mi pravi moj spremljevalec, rojak, s katerim si že dobro uro ogledujem kraj, ki je postal premnogim Slovincem druga domovina.

Beli, črnoobrobjeni in sivi nagrobni kipi raznih velikosti, raznih izdelav in z napisi v raznih jezikih, v francoskem, nemškem, poljskem, italijanskem in...

Brez spremljevalčevega opozorila preberem:

Tu počiva
MALI JAKOB
* 8. 4. 1907
† 17. 8. 1948

Rahlo naj te
zemlja krije...

»To je bil hrust,« pretrga moje branje rojak, ki je pred več kot dvajsetimi leti moral zapustiti domovino in si v tuji poiskati kruha, »bil je prvak roko-borcev. Dober človek. Vsi so ga imeli radi, vsi so ga spoštovali, rojaki, domačini in vsi ostali.«

V ovalu je pokojnikova slika: zares, pravi orjak, pa ljubezniv in dobrodušen človek.

Vprašujoče pogledam rudarja, ki je zamišljeno obstal ob grobu svojega tovariša in, kakor brž presodim, tudi dobrega prijatelja.

»Nesreča,« pove čez čas. »Po odstrelitvi se je odkrila gmota premoga in mu zmečkala trebuh. Umrl je v strašnih mukah. Škoda, škoda je zanj...«

Samo nekaj korakov dalje nov slovenski grob.

ZALOKAR HENRI

»Tega je pobrala kamnita bolezen.« Spet slovenski grob.

»Tudi ta je imel kamen na pljučih. Pogledite, koliko let je živl!«

Brez opozorila sem izračunal, da samo petinštideset.

V kotu spet slovenski grob, skromen in zapuščen.

»Nikogar ni imel, ne tu ne doma. Samec. Težko delo, bolezen, nizka penzija. Ostala mu je samo še pišča. Nekoga dne so ga našli tam čez v gozdu, obešenega.«

»In tale tu?«

»Ubit v zadnjem štrajku...«

Neprijetno rosi, tam čez na hribu brna visok tovarniški dimnik gost, črn dim, ki lega na hiše, na ljudi, na gro-

bove. Berem napise, poslušam zgodbe naših ljudi in seštevam leta, ki so jih preživeli. Malokateri je presegel petdeseto. Vedno eno in isto: kamen na pljučih, nesreča, kamnita bolezen, nezgoda, in spet silikoza. Med nemškimi, poljskimi in francoskimi napismi slovenski napisi, nekateri z nepoplačnimi imeni, drugi z imeni, napisanimi po nemškem ali francoskem načinu. Tudi francoski in še pogosteje nemški napis najdem na slovenskem grobu.

Ko sva pri izhodu in naju pozdravi rojak iz svojega novega avtomobila, spregovoril moj spremljevalec z grenkim

nasmehom: »Ti, ki prihajajo iz domovine k nam na obisk, ne bi smeli videti samo naših televizijskih aparatov in avtomobilov, stopili naj bi tudi sem na pokopališče in prešteli pregodnje slovenske grobove.«

To je bilo v Freyningu. Pozneje sem obiskal še nekaj krajev v severni Franciji, kjer žive slovenski rudarji. Povsod sem šel tudi na pokopališče. In povsod isto: med grobovi raznih narodnosti številni slovenski grobovi. Videli sem še drugo umiranje: manj in manj slovenskih napisov in manj in manj čistih, nepopačenih slovenskih imen. Nekje je žena postavila pretrano umrlemu možu lep spomenik s slovenskim napisom, toda hčerka je na grob položila majhno marmornato ploščo z napisom:

A
mon père
Regretté

Pa je le posijalo sonce in ožarilo rahlo valovito pokrajino. A tedaj sem bil že pri rudarjih, ki kopljejo železno ru-

do v Tieuxu, Tucquenieuxu in sosednjih krajih. Tu je manj saj, rudarske kolonije so nekoliko pestreje, čeprav v primeri s slovenskimi kraji še vedno strahovito enolične in puste.

S prijaznim in zgovornim Martinom, upokojenim rudarjem, prideva v dolgo ulico, na vsaki strani katere se v nedogled vrstijo enake enonadestopne hiše. Pred njimi ni vrtov, med njimi ni presledka, kakor dve dolgi, neskončno dolgi nizki rdeči baraki z enakimi okni in vrati; zidovi so rdeči, okna pa temnorjava. Druge barve ni videti. Pač! Tam na tretjem ali četrtem oknu so lončki s cveticami. Ne samo v pritličju, tudi na obeh oknih v prvem nadstropju.

»O! se zavzamem.

»Tu stanujejo Slovinci!« mi razloži Martin.

Ko se oko navzgor cvetja, pohiti dalje. Na petnajstem ali šestnajstem oknu spet cvetlice.

»Tudi tam so Slovinci. Povsod, kjer boste videli rože na oknih, stanujejo Slovinci.«

Sedemdesetletni rudar Martin, ki je pred petdesetimi leti zapustil prijazno slovensko vasico nekje v Posavju, mi pripoveduje zgodbe slovenskih ljudi, ki so te rože zasadili in jih goje z ljubečimi rokami.

»Po trbovaljskem štrajku je kakor mnogi drugi tu v Franciji našel delo. Čez leto dni je za njim prišla še žena. Zdal delata v jami že sinova.«

»Prišel je iz Zagorja. Prej je delal v Belgiji, potem nekaj let v premogovnikih v Lensu, zdaj je tu že deset let. Prva žena mu je umrla, druga je Poljakinja. Milka, hči iz prvega zakona, zna slovenski, tudi rože ima rada, kakor mati.«

»Vdova. Slabo živi ob nizki penziji. Vrnila bi se v domovino, a tam nima nikogar, tu pa ima sina, ki dela v sosednjem rudniku.«

»Slovenka, poročena s Poljakom, otroci govorijo poljski in francoski, slovenski ne znajo. Ostale so ji samo rože, slovenske rože.« In čez čas s trpkostjo v glasu: »Najslabše je, če si človek v tujini vzame tujko za ženo. Dvakrat je tujec.«

Začuden pogledam starega rudarja. Obrne se stran, najbrž, da ne bi vprašal po njegovi zgodbi. Nekaj časa stopava molče dalje. Sicer pa so vsa okna, mimo katerih greva, pusta, prazna, čeprav za tem in onim vidiva nasmejan ženski ali dekliski obraz.

Toda glej, spet rože! Celo nageljni! Spet zgodba.

Vse te zgodbe so si v nečem podobne: ker doma ni bilo kruha, so si

SREDI DELA IN DOGODKOV

S sodobnimi pripomočki

Andrej Komljanec, direktor podjetja »Riba« v Izoli, pa tudi njegovi najožji sodelavci — vse do pred nekaj leti ni imel posebnih ribiških izkušenj. Riba je le sem ter tja lovil za svojo zabavo na trnek in — tako pravijo drugi — še to ne s posebnim uspehom. Ze po dobrih dveh letih, odkar je v Izoli, pa izkušeni ribiči in predstavniki ribiških podjetij z veliko tradicijo zelo pogosto vprašujejo ob različnih priložnostih: »Kaj misliš, Komljanec?«

Velikega ugleda si direktor Komljanec ni pridobil s svojim položajem.

Ko je prišel v Koprščno, se je lotil dela kot strokovnjak za kmetijstvo, sistematično, s študijem in s pogostimi stiki z našimi znanstvenimi zavodi, ki proučujejo biologijo morja in sodobne ribiške metode. Še prvo leto je potem z uporabo električnih svetilk, ki so jih napajali agregati, z boljšo organizacijo dela, ki jo je omogočala predvsem uvedba radijskih oddajnih in sprejemnih postaj, ulov tako narasel, da so posekali ne le vse povojne »rekorde«, temveč tudi predvojnne. Letos pa je podjetje že v poletnih mesecih preseglo visok lanski ulov — do jeseni je ulovilo 171 vagonov rib ali 14 vagonov na enoto in 14.000 kg na posameznega ribiča! Spodbuda za vse naše ribiče, ki že sega po sodobnih ribiških pripomočkih.

Nikar ne zapišite, da gre za uspehe podjetja »Riba«, kakor tudi sklepe na nedavnem posvetovanju v Izoli, ki bodo gotovo pozitivno vplivali na nadaljnji razvoj jugoslovanskega ribištva, za sluzga predvsem meni. Delo tehničnega vodje podjetja Toneta Stančiča in našega komercialista Staneta Resnika je za uspeh »Ribe« prav toliko pomembno. Za napredek jugoslovanskega ribištva pa je delal cel štab ljudi.

Na to skromnost smo odgovorili s vprašanjem: »Ali niste bili na nedavnem zasedanju Združenja morskega ribištva Jugoslavije izvoljeni za predsednika?«

Potrdil je... Potem pa smo ga vprašali še o načrtih za prihodnost.

»Prihodnje leto bomo začeli s poskusnimi ulovi v marcu in aprilu v dalmatinskih odprtih morjih. Upamo, da bo to pregledno poslednje dvome pravilnosti naše metode. Raziskovali bomo tudi in skušali uvesti dnevni lov. Gradimo nam raziskovalni čoln. Naša flota bo narasla na 20 ladij. Zgradili bomo 25 ribiških stanovanj. Se naprej bomo nadaljevali skupno z različnimi inštituti poskuse z različnimi barvami luči...«

Ne le izdelovati

Poskušali so že pred dvema letoma. Na enem izmed strojev so lahko izdelali takrat le osem do deset tisoč določenih delov. Potem je bilo treba strojne dele spet brusiti. To je pomenilo veliko oviro in neredko še celo ozko grlo v proizvodnji. Tudi novi pripomočki, ki so jih uvozili iz Avstrije, niso prinesli odločilnih izboljšanj. Trudili so se sami... Sedaj izdelajo z novim orodjem nad 110.000 določenih delov od enega brusenja do drugega.

Vodja priprave dela tovarne »Iskra« v Kranju inž. Lavrenčič meni, da gre za sluzga zato predvsem novi konstrukciji, ki so jo sami dobro izdelali, za neželjeno kontrolo pri delu in nenehni skrbi za orodje v proizvodnji.

»Te »zasluge« bi morale biti pravzaprav nekakšna načela v našem prizadevanju za boljšo organizacijo dela in dvig storilnosti,« je rekel inž. Lavrenčič. »Pri nas je največ srednjih in majhnih podjetij. Ta podjetja imajo zastarele proizvodne metode ali celo obrtniški način dela. Za zares pravo industrijsko proizvodnjo je potrebna standardizacija, pa naj gre za različne elemente za izdelke ali sama orodja. Treba bi bilo misliti na vzgojo in namučanje tehnologov, ki bi podrobno proučevali tehnologijo proizvodnega procesa. Misliti moramo na specializacijo ljudi, ki bi konstruirali orodja, in ljudi, ki naj bi se v širšem smislu ukvarjali z organizacijo tovarn. Neredko je bistvo neuspeha prav v tem, da je delitev dela izvedena le pri delavcu, ne pa tudi pri vodilnem osebju. V večjih podjetjih je zadevna specializacija ne le možna, temveč tudi nujna. Prav tako pa je treba zelo povečati kontrolo nad izdelki v posameznih delovnih fazah, kakor tudi končno proizvodnjo. Tega za sedaj močno pogrešamo. Marsikaj bodo v tem pogledu prinesli različni tečajji.«

»Ali sta organizacija dela in dvig storilnosti nekakšna vaša konjička?« smo vprašali inženirja.

»Ne bi rekel,« je odgovoril. »Predvsem mi nalaga to skrb že delo, kj ga imam v podjetju. Sicer pa gledam na te stvari z očmi podjetnika, ki svojih proizvodov ne le izdeluje, temveč tudi prodaja.«

KAKO POUČEVATI

V minulem letu smo neredko govorili o storilnosti, boljši organizaciji dela in vzgoji kadrov v naših podjetjih. Ni ostalo le pri besedah. Vsak dan je prinesel izboljšanje, čeprav je treba biti ob takem delu potrpežljiv, saj rezultatov ni moč vselej takoj opaziti.

Še zlasti težko ugotove uspehe svojega dela tovariši, ki so letos začeli s tečajji za praktično izobrazbo vodilnega kadra. Delo po metodi PIV (praktična izobrazba vodilnega kadra) je namreč precej »nehvaležno« — kot nekakšna dolgoročna investicija. Šele čas lahko prinese otipljiva izboljšanja.

Na jesenih srho želeli obiskati trenerja (tako nazivajo predavatelje na teh tečajjih) Petra Sitarja in Andreja Dolinarja, ki imata za seboj že vrsto tečajev. Toda Petra Sitarja, ki nosi tekoče delo, nismo našli. Tega nismo obžalovali le mi, temveč tudi Andrej Dolinar, ki bi raje videl, če bi odgovarjal Sitar o uspešnih dosedanjih dela.

»Dosej smo imeli 39 tečajev,« je rekel Dolinar. »Na teh tečajih smo poskušali posredovati tečajnikom način, kako poučevati svoje sodelavce, kako jih uvajati v delo, kako jim razlagati

kako se pripraviti, če razlago razumejo, in kako ravnati tedaj, kadar naložimo sodelavcu samostojno delo. Prav tako smo poskušali razložiti, kako se mora vodilno osebje od inženirjev do obratovodij itd. pripraviti za poučevanje. Razlagali smo, da je treba napraviti program izobrazbe — koga izobraziti, za katero delo in do kakšnega roka — analizirati delo, pripraviti vse potrebno orodje in pripomočke ter primerno urediti delovno mesto.

»In kakšni so bili uspehi?«

»Na to je težavno odgovoriti,« se je nasmehnil Dolinar. »Našega dela ni takoj opaziti. Vendar pa vsi tečajniki izjavljajo, da jim je tečaj prinesel precej novega...«

»Morda ste pa le kaj opazili!«

»Če že to hočete... Slišal sem, kako se je neki bivši tečajnik nekoč jezil pri svojem delu na sodelavca, ker ga le-ta ni takoj razumel in ni dela pravilno opravil. Saj veste, da je ob takih priložnostih človeku včasih tako, da bi iz kože skočil. Bivši tečajnik sicer ni skočil iz kože, bil pa je precej glasn. Tedaj mu je nek drug tečajnik pomolil pod nos tablico z napisanimi pravili »Kako poučevati«. Prvi nekaj trenutkov ni mogel do besede. Potem pa se je opravičil. Naši tečajji naj torej prinesejo v proizvodnjo nove odnose, nov način dela in sodelovanja pri delu in s tem prispevajo k dvigu storilnosti v podjetjih.«

Ciril Domanjko iz Murske Sobote je še mlad fant. Pred tremi leti se je začel učiti v mesnem električnem podjetju Blisk v Murski Soboti za električarja. V podjetju dobro napreduje, pa tudi v vajenski šoli. Vzlic pridnemu učenju najde še dovolj časa, da telovadi v telesnovzgojnem društvu Partizan.

Mladi fantje ne vzdržijo brez polne zaposlitve. Tak je tudi Ciril. Namesto da bi preganjal dolgčas v dvomilijevih družbi po ulicah in gostinskih lokalih, se je pred letom vpisal v Aero klub, hkrati pa tudi v padalski tečaj. Lani je prvič skočil iz letala in srečno pristal

V sedanjih časih ljudje naglo živimo. Nov dan vstopa v hišo s časnikom, polnim novic o dogodkih, o različnih problemih, prizadevanju, o uspehih in neuspehih, o težavah in napredku. Naslednji dan zopet.

Toda za vsemi dogodki in novicami so živi ljudje. Neredko si želimo, da bi jih spoznali, jim segli v roko ali z njimi izmenjali poglede o nekaterih oprasanjih. To kajpak ni oselej izvedljivo, saj jih niti ne poznamo, kaj šele da bi vedeli o njihovem delu in trudu, o njihovih pogledih in težnjah in načrtih. Marsikaj gre tako mimo nas in v pozabo z novim časnikom in svežimi novicami.

Predstavljamo nekatere od naših ljudi. Vsak izmed njih pomeni na svojem področju droben, vendar pomemben del mozaika našega vedno bolj pestrega in razgibanega življenja.

Mladost za letalstvo

na zemlji. To ga je še bolj navdušilo za letalski šport. Obiskoval je nove tečaje in odšel s skupino tovarišev na taborjenje v Moškanjce pri Ptujju, kjer so zajedrali po zraku in letali na »Rodi«.

Tako se je začelo novo življenje Cirila Domanjke. Mnogo nedelj po tistem dnevu, ko je prvič poletel z »Rodo«, je prebil v Moškanjcih in izpopolnjeval svoje znanje s sprehodi po zraku. Za to ni prejel nobene denarne nagrade. Še prevoz z vlakom si je navadno moral plačati s svojimi prihranki.

Večino prostega časa v tednu preživi Ciril v modelarski delavnici Aero kluba v Murski Soboti. Okrog 50 navdušenih modelarjev se zbere v tej delavnici skoraj vsak dan. Pri izdelovanju letalskih modelov proučujejo naravne zakone, ki vladajo v letalstvu. Njihove roke oblikujejo pogosto nove modele, ki jih vežejo nase s tako pravilno silo, da večkrat prebijejo v delavnici tudi

po 6 ali 7 ur, pozno v noč. Med najbolj spretnimi modelarji je tudi Ciril. Hkrati je našel še dovolj časa, da je opravil 120 ur prostovoljnega dela pri gradnji letališča pri Murski Soboti.

In njegovi načrti? Najprej bo dokončal uk za električarja. Nato se bo morda odločil za poklicnega letalca in šel v letalsko šolo ali bo ostal v svojem poklicu in se še naprej udejstvoval v letalskem športu. Morja bo čez nekaj let učil druge, ki se bodo vpisali kot začetrniki. Možnosti ima mnogo in čas za izbiro še tudi dovolj.

Rad sem med njimi

Bil je to prijeten in prisrčen razgovor z Emilom Certalčičem, ki v svojstvu šolskega upravitelja osnovne šole v Renčah na Vipavskem z odgovornostjo in veseljem opravlja svoje poslanstvo ter zraven aktivno dela v javnem življenju tega znanega središča tradicionalne zidarske obrti s skupaj 1640 prebivalci.

»Potem ko sem preživel vojno v italijanskih in nemških taboriščih, sem nekaj časa služboval v pasivnih krajih Bele krajine ter ob hrvaško-slovenski meji na Kočevskem. Zdal sem že četrto leto v Renčah in rad sem med temi preprostimi in dobriimi ljudmi, ki tako kot morda malokje razumejo naloge, težnje in prizadevanja prosvetnega delavca in mu vsestransko pomagajo. Rad pomagam povsod, kjer je potrebno in sem to pripravljen tudi v prihodnje. Uspešno nam bo obnoviti mladinsko organizacijo in pozimi bom za mlade ljudi pripravil več predavanj o naši književnosti, gospodarstvu in o temah iz drugih področij. »Svoboda« je kupila diaprojektor in bodo predavanja zaradi svoje nazornosti prav gotovo privlačna. Prostorov nam v Renčah tudi ne manjka...«

Tako pripoveduje in razvija svoje misli in načrte, vmes pa ga včasih udele in dopolni njegova soproga, tudi učiteljica in predsednica Društva prijateljev mladine. Vendar nam o sebi ni povedal vsega. V svoji skromnosti je namreč zamolčal, da je v Renčah doslej režiral štiri celovečerne igre in več enodejank ter zraven organiziral vrsto najrazličnejših praznov in prireditev.

ŽIVLJENJE JE REŠIL

Zaslug miličnikov, ki na vsakem koraku skrbijo za varnost državljanov, ne gre prezreti. Njihova prizadevanja so tolikšna, da skoraj ni moč odrediti, kdaj in kje se njihova služba začne in kdaj in kje je konec njihovih uradnih ur. Napori miličnikov za varnost državljanov so resda tolikšni, da bi delali krivico, če bi dali za zgled tega ali onega in pri tem prezrli druge, nič manj prizadevne miličnike.

Pa vendar ne moremo mimo tega, da se ne bi pobilže seznanili z nižjim vodnikom Ernestom Furlanom. In zakaj prav z njim.

Ceprav je bilo zelo hladno in je mrzel veter pritiskal od tromostovja sem, so se tisto sredo konec februarja vseeno igrali otroci na bregu. Nesrečen slučaj je hotel, da je padel v naraslo Ljubljani sedemletni Janko in se začel potapljati.

Devetindvajsetletni miličnik Furlan, ki ga je službena pot zanesla v bližino Ljubljane, je opazil gračo

vznemirjenih ljudi in otrok. Se preden je utegnil pospešiti korak, je zaslišal: »Potaplja se! Utopil bo!«

Furlan, ki je bil poročen in ki tudi sam uživa družinsko radost ob dveletni hčerki Nevenki, ni prav nič pomišljal. Sleklet je plašč in skočil v vodo. Toda sivozelena umazana Ljubljanka ni pustila, da bi ji človek zlahka iztrgal žrtev. Janko je bil nezavesten, miličnika Furlana pa je v roke zagrabil krč. Toda s skrajnimi napori je Furlanu uspelo iztrgati iz naročja mrzlih valov mladega Janka, ki bo za to dejanje Ernestu Furlanu vse življenje hvaležen.

S tem dejanjem se je mladi Furlan, doma nekje s Primorskega, močno priljubil Ljubljancem. Njegovo pogumno in odlično dejanje pa tudi

Materam v pomoč

Milica Primožič poznajo mnogi ljudje v Primorju, posebno pa žene, saj že štirinajst let dela med njimi ter jim posveča vso skrb, sposobnosti in prosti čas. Rodila se je v Idriji kot hčerka revnega rudarja ter se je po težki in pomankanja polni mladosti usposobilna za učiteljico praktičnega pouka.

Kmalu po začetku vojne je začela aktivno delati v narodnoosvobodilnem gibanju in je ves čas do svoboditve zavzemala razne položaje v AFŽ in drugih organizacijah. Tudi po osvoboditvi je bila povsod, kjer je mogla in znala pomagati. Službovala je v Pivki na Krasu, Sežani, Idriji, Novi Gorici, Postojni, Opatiji, Ilirski Bistrici, Tolminu, zdaj pa je spet v Novi Gorici.

Skromna in tiha se vsak dan vozi iz Tolmina in požrtvovalno opravlja posle upravne okrajnega Zavoda za napredek gospodinjstva. Ta ustanova obstoja komaj nekaj mesecev, toda tov. Milica je že v tem kratkem času uspela pripraviti več gospodinjskih in drugih tečajev za žene, ki k njej tudi sicer rade prihajajo po razne nasvete in pomoč. Zraven pa rada pomaga v Zvezi ženskih društev, SZDL in drugih organizacijah ter še skrbi za svojega moža, znanega cerkljanskega prvoborca Jožeta Primožiča, ki je že štiri leta težko bolan.

»Čutim dolžnost in veselje, da kolikor morem in znan, pomagam pri prosvetljevanju naših preprostih in skromnih žena, ki marsikje nosijo najtežje breme vsakdanjega življenja in težav. Tako bom delala tudi v prihodnje in srečna sem, če lahko kje kakorkoli pomagam.« Tovarišici Milici so za te besede hvaležne številne žene in matere in povsod, kjer jo poznajo, uživajo velik ugled in spoštovanje.

ni prezrla komanda Ljudske milice v Ljubljani. Furlan je bil za vestno opravljanje službe in nesebični značaj pisмено pohvaljen; dobil pa je tudi denarno nagrado.

Ernest Furlan pa je bil pred kratkim ponovno pohvaljen. To pot je dobil priznanje kot marljiv in požrtvovalen miličnik, ki je v odnosu do državljanov zelo korekten in vljuden. Skratka, njegove odlike so tolikšne, da je lahko v resnici priljubljen in popularen miličnik v Ljubljani.

Pomagam, kjer morem

Med tiste požrtvovalne ljudi, ki večidel svojega prostega časa posvetijo tehnični vzgoji mladine in odraslih, sodi tudi mojster Vinko Uršič, vodja elektro-obraba v Tovarni emajlirane posode v Celju. Več kot deset let dela z mladino v prostem času; sprva z jadralci, potem z radijskimi amaterji, šoferji, električarji in delavci.

Največ se udejstvuje izven tovarne kot predavatelj na številnih tečajih za električno in radiotehniko. Hkrati vodi že drugo leto tečaj visokokvalificiranih šoferjev, ki ga obiskujejo kandidati z območja celjskega okraja. Take tečaje prireja Društvo šoferjev v Celju. V minulih letih je tov. Uršič vzgojil v različnih tečajih več kot 300 jadralcev-letalcev, radioamaterjev in šoferjev.

Letos je Društvo ljudske tehnike v Tovarni emajlirane posode prevzelo nekatera tehnična dela v nedograjenem traktu Zdravstvenega doma v Celju. Poleg drugih, bo tudi Uršič sodeloval v svojo skupino, ki bo v celoti v zimskem času namestila električne, signalne in telefonske naprave. Delo bodo opravljali v prostem času.

Razen že omenjenega, naj povemo še nekaj besed o tem, da se tov. Uršič vrsto zanimi za ribištvo, lovstvo, fotografijo in grafologijo. Skratka, ne more mirovati, a vendar mu ostane še dovolj časa, ki ga posveti družini. Zanj pa je še značilno, da redno spopolnjuje svoje strokovno in teoretično znanje z vseh interesnih področij.

Kljub svojim 63 letom še vedno navdušen kolesar

Odtlej je prevozil z dvokolesom že najmanj 10.000 km ter je podlegel in počez spoznal vso našo državo. Vsako leto je med šolskimi počitnicami (Kras) zamréd tudi kot upokolenec hana

Upokojeni učitelj 63-letni Franc Kramar iz Sempe-tru pri Novi Gorici je znan po vsej Vipavski dolini in tudi drugod zaradi svojega aktivnega dela v družbenih organizacijah in sploh v javnem življenju ter kot navdušen ljubitelj kolesarstva. S kolesarjenjem se je začel ukvarjati že kot 15-letni učiteljski študent, ko si je s prihranki od borne študentske kupil svoje prvo kolo.

»Pred vojno, ko je moral zbežati pred fašizmom iz svojega rojstnega kraja ter je poučeval v Velenju, je dobil spoznanje Slovenijo in Hrvaško, po osvoboditvi pa je s kolesom obiskal tudi vse druge republike. Pravi, da je voznik s kolesom zanj svojstven užitek ter se zato kolesarjenju kljub svojim 63 letom še ne misli odpovedati. »Se vedno se počutim zdravega in čilega in že sedaj nastrpno čakam, da bom prihodnje leto s svojim kolesom spet odšel na pot,« mi je zatrdil na koncu slučajnega, nevezanega razgovora. Na naši sliki vidimo tov. Kramarja skupaj z njegovo hčerko letos na borilskem gradu nad Ptujem.

IZ RAZPRAVE O TEMELJIH zveznega družbenega plana

(Nadaljevanje s 1. strani)

V imenu jugoslovanske Zvezne skupščine, ki je enodušno in toplo pozdravila prijateljske čestitke, ki ste jih poslali ljudstvu in vladi Federativne ljudske republike Jugoslavije ob narodnem prazniku, vam v imenu ljudstva in vlade Federativne ljudske republike Jugoslavije in v svojem imenu izražam našo hvaležnost za želje, ki ste jih tako pristržno izrazili za dobre uspehe v izgradnji socializma, za Jugoslavijo in za njen prispevek k stvari obrambe svetovnega miru. Narodi Jugoslavije so nenehno z velikimi simpatijami spremljali junaško osvobodilno borbo ljudstva Vietnamu in kakor vi, tako tudi mi vroče želimo razvoj in krepitev prijateljskih stikov med našima obema deželama. Izražamo trdno prepričanje, da bo ljudstvo Demokratske republike Vietnamu pod vašim vodstvom hodilo tudi v prihodnje po slavni poti socialistične izgradnje svoje dežele.

Moša Pijade, predsednik Zvezne ljudske skupščine, Jugoslavije.

Predsednik Pijade je prebral tudi brzojavko, ki jo je poslal skupščini kolektiv gradbišča hidroelektrarne Vuhred v Sloveniji, v katerem obvešča Skupščino, da je začel 26. novembra prvikrat obratovati drugi agregat.

V razpravi o temeljih zveznega družbenega plana za prihodnje leto, ki se je začela danes dopoldne na skupni seji obeh domov ZLS, je sodelovalo 12 poslancev. Za debato se jih je prijavilo 31.

Predsednik Moša Pijade je predlagal odbor za gospodarstvo obeh domov, naj se danes sestane, da bi izvolila komisijo, ki bo skupaj s predstavniki Zveznega izvršnega sveta pripravila

VREMENSKA NAPOVED

za sredo, 23. novembra
Pretežno oblačno in sorazmerno toplo z zahodnimi vetrovi. Vmes nekaj padavin. Temperaturne pogoji med 0 in 4, v Primorju 8, brez dan do 8, v Primorju do 10 stopinj C.

Stanje vremena:
Hladna fronta z Adantičja se preko srednje Evrope dosega Alpe. Na njeni južni strani prevladujejo topli zahodni vetrovi.

Snežne razmere:
Ribniška koča 50 cm, Mariborska koča 22 cm, Pokljuka 35 cm, Komna 23 cm, pršica na 80 cm podlage, Vršč 10 cm, pršica na 55 cm podlage, Kravec 20 cm, Planica 10 cm, pršica na 20 cm podlage, Uršlja gora 20 cm.

UPRAVNI ODBOR GOSPODARSKE POSLOVNE ZVEZE - KOPER

razpisuje delovna mesta za:

direktorja gospodarske poslovne zveze

Pogoji: Ekonomska ali pravna fakulteta z najmanj 6 let komercialne prakse, ali srednja strokovna izobrazba z 10 let komercialne prakse, ali nižja strokovna izobrazba z 12 let komercialne prakse z izpitom za komercialista.

šefa komerciale

Pogoji: Višja strokovna izobrazba z najmanj 6 let komercialne prakse, ali srednja strokovna izobrazba z 10 let komercialne prakse, ali nižja strokovna izobrazba z 12 let komercialne prakse z izpitom za komercialista.

pravnega referenta

Pogoji: Pravna ali ekonomska fakulteta z 2-letno upravno prakso, ali ekonomska srednja ali upravno-pravna šola in 4 leta upravno-pravne prakse, ali nižja strokovna izobrazba z izpitom za upravnega referenta s 5-letno prakso.

Plača po dogovoru. Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Ponudbe pošljite na upravni odbor GPZ - Koper.

4492

na podlagi ekspezoja in razprave osnutek resolucije o gospodarski politiki v prihodnjem letu.

O ORGANIZACIJI SODOBNEGA KMETIJSTVA

Prvi govornik v debati o temeljih zveznega družbenega plana za prihodnje leto je bil ljudski poslanec za osiješki volilni okraj Nikola Jakšič. Govoril je o kmetijstvu in se dotaknil zlasti dveh važnih vprašanj, namreč obdelovanja zemlje na privatnih kmetijah in kmetijske mehanizacije. Med drugim je rekel, da bi morali naposled že razumeti, da sodobnega kmetijstva ni moč organizirati brez industrijskega sistema, to se pravi brez določene kooperacije strojev, ko en stroj nenehoma pripravlja delo drugemu. Če tega ne bomo upoštevali, naše kmetijske organizacije ne bodo mogle izpolniti svoje naloge, posledica tega pa so nizki donosi.

Za njim je govoril ljudski poslanec Zbora proizvajalcev za volilni okraj Skopje Mladen Szadevski. Tudi on je govoril o kmetijstvu, zlasti o investiranju in kreditiranju te naše gospodarske panoge. Rekel je, da je način, kako je moč dobiti investicijski kredit v kmetijstvu, preveč zamotan. V prihodnjem letu naj bi investicije uporabljali tudi za ureditev vinogradov in sadovnjakov ter za melioracije pašnikov in za druge potrebe.

ZADEVE NASE PROMETNE POLITIKE

Ljudski poslanec za volilni okraj Trebinje in Bileče Čedo Kopar je obširno govoril o nekaterih zadevah naše prometne politike, zlasti o cestnem prometu. Po njegovem mnenju bi morali posvetiti posebno pozornost naši prometni politiki na splošno, zastarelemu in slabo vzdrževanemu omrežju cest, zelo majhnim odstotkom sodobnih vozil, premajhnemu številu motornih vozil in pomanjkanju določenih politik v samem cestnem prometu. Treba bi bilo proučiti ekonomičnost in družbeno rentabilnost posameznih melioracijskih železniških prog. Izkoriščanje takšnih prog pomeni škodo tudi za železnico, ker zmanjšuje njeno rentabilnost. Z gospodarskimi in drugimi ukrepi bi bilo treba vplivati na stroške izkoriščanja posameznih prometnih panog. Vprašanje temeljne življenjske koristi za nadaljnji razvoj našega gospodarstva je modernizacija naših cest. Na koncu

svojega govora je Kopar poudaril, da pomeni družbeni plan za leto 1957 glede prometa v primerjavi s prejšnjimi plani preokret, ker prvikrat predvideva za javna prometna podjetja iz splošnega investicijskega sklada sicer nezadostna sredstva za nakup motornih vozil.

V nadaljevanju razprave je govoril ljudski poslanec za okraj Maribor Rudi Rogelj, ki je rekel, da se mu zdi, da sedanji instrumenti za obrt čedalje manj ustrezajo, zlasti zdaj, ko uvajamo razne davke na plačni sklad. Zato bi bilo treba po njegovem mnenju za obrt uveljaviti posebne ukrepe, namesto sedanjih, ki veljajo enako za industrijo in obrt.

Ljudski poslanec za volilni okraj Štip Dragan Trajanovski je bil tretji, ki je govoril o kmetijstvu. Poudaril je zlasti, da bi lahko z večjimi naporji dosegli v kmetijski proizvodnji večje uspehe. Zadrage bi lahko dosegle več v svojem razvoju, če bi imeli programe krajevnih organov za pospeševanje kmetijstva.

STANJE PRORACUNSKE POTROŠNJE V NAŠEM SISTEMU

Ljudski poslanec Rato Dugonjič je govoril o stanju proračunske potrošnje v našem sistemu in osnutek plana za leto 1957. Po njegovem mnenju je potrebno obdržati proračunsko potrošnjo v skladu z našo splošno potrošnjo, vendar pa kaže, da jo je treba obdržati tudi v skladu z gospodarskim razvojem. Dostikrat se odločimo za zmanjšanje proračunske potrošnje v različnih oblikah. Tako smo letos štirikrat spremenili davek na promet, kar seveda vpliva na dohodek ljudskih odborov. Pravilno je, da smo ločili proračun in sklade, samo da smo napravili to dokaj hitro, tako da so proračunska sredstva letos znatno manjša. Sredstva skladov pa so ostala delno neizkoriščena. Skladi so razdeljeni po uporabnikih in namembnosti na več razkosanih skladov brez medsebojnega vpliva. Na drugi strani pa so občine kot komunalne skupnosti ostale brez potrebnih sredstev.

ZIVLJENJSKI STANDARD ZAOSTAJA ZA GOSPODARSKIM RAZVOJEM

Zivljenjski standard, delovna storilnost in plačni sistem sta bila predmet razprave poslanca Zbora proizvajalcev Norberta Vebera. S podatki je osvetlil svojo ugotovitev, da je življenjski standard zadnje čase v zastoju in da zaostaja za gospodarskim razvojem. Zlasti potrebno bi bilo, da bi postal mezza ena izmed postavk družbenega plana, za katero bi se morali prav tako vztrajno boriti kakor za ostale proporce. Po njegovem mnenju bi moralo priti do znatnega preokreta v delu ljudskih odborov, kajti zdaj je bolj redki dovolj upoštevanje življenjski standard prebivalcev, marveč mislijo predvsem na organizacijo preskrbe mest. O povečanju delovne storilnosti govorimo mnogo, storimo pa zanjo malo. Sedanji plačni sistem ne spodbuja gospodarstva k večji proizvodnji in večji delovni storilnosti. Po njegovem mnenju je najvažnejše vprašanje, ki ga je treba obravnati, plačni sistem, ki je zdaj v zastoju. Ta sistem bi morali dokončno urediti. Veber je predlagal, naj bi Skupščina na vprašanje plačnega sistema v letu 1957 ne samo proučila, marveč na podlagi predlogov tudi upo-

Z zasedanja Zvezne ljudske skupščine

stavila stimulatívni plačni sistem, ki bo mnogo bolj spodbujal proizvodnjo in delovno storilnost kakor sedanji.

DAVČNI SISTEM BI BILO TREBA POENOSTAVITI

Ljudski poslanec za volilni okraj Tuzla Pašaga Mandžić je govoril o davčnem sistemu, o ne-normalnem financiranju ljudskih odborov in o potrebi po večji dejavnosti organov družbenega upravljanja. Kmetički davkoplačevalci predvsem pripominjajo k davčnemu sistemu, da vse leto ne vedo, koliko davkov bodo morali plačati. Zato bi bilo treba davčni sistem poenostaviti. Zdaj je ta sistem zamotan, kar povzroča velike administrativne stroške in

tudi zamude v odmeri davkov. Glede financiranja ljudskih odborov bi bila potrebna večja kontrola nad trošenjem proračunskih skladov.

Poslanec Jurica Lazarevič je govoril o težavnem stanju našega sadjarstva, zlasti pridelovanja sliv, ki zelo pada. Tudi po vojni naše sadjarstvo močno pada. V nekaterih okrajih Bosne in Hercegovine se je posušilo do 40% sadnih dreves. Sušenje sliv je še zmerom v rokah individualnih kmetov. Samo v BiH porabijo v primitivnih sušilnicah, ki jih je kakih 20.000, do 400.000 kubikov lesa letno v vrednosti 800 milijonov din ali skoraj polovico skupne vrednosti suhih sliv. Jasno je torej, da bi bilo nujno potrebno zgraditi večje število sodobnih

sušilnic na premog in na zadržni podlagi.

O ZAŠČITI PRED POPLAVAMI

Zadnji govornik v dopoldanski razpravi je bil poslanec Zveznega sveta Blažo Djurišić. Govoril je o regulaciji rečnih strug za zaščito pred poplavami, ki so nam napravile zadnja leta v kmetijstvu veliko škodo, in sicer v najrodovitnejših žitornih krajih. Lani je bilo v BiH poplavljenih 39.000 ha, letos pa nad 70.000. Sredstva za vodno gospodarstvo bi bilo treba vsako leto zvišati. Poslanec Djurišić je govoril tudi o železniškem prometu in opozoril na preobremenjenost proge Sarajevo-Mostar. Po tej progi gre vsako leto 1.600.000 ton blaga, potrebe pa so mnogo večje.

DNEVNA KRONIKA

Pozdrav Moše Pijada pionirjem

Za slavnostno številko »Pionirja«, ki bo izšla 29. novembra, je poslal predsednik Zvezne ljudske skupščine Moša Pijade pionirjem naslednje pismo:

»Dragi pionirji, začetek novembra vsako leto pomeni zame pritisek mnogih uredništev in radijskih postaj, ki me prosijo ali za članek ali za spomine ob Dnevu praznika naše republike — 29. novembra. Vešah se mi komaj posreči, da se jih ubranim, vsem pa prav gotovo ne morem ugoditi.

Je pa vendarle list, ki mu ne bom nikoli dovolil, da bi se pritožil čezme. To je Vaš pionirski list. Zato Vas, dragi pionirji, tudi letos iz vsega srca pozdravljam kot naše najmlajše, ki imate vse pravice do posebne skrbi vse naše družbe, ker ste Vi tisti, ki boste nekega dne zamenjali nas iz starejših generacij in prevzeli nase dolžnost, da boste vodili naše narode in nove mlade generacije v izgradnji srečnejšega življenja.

Vsi mi si dandanes prizadevamo, da bi Vam zapustili veliko in pošteno socialistično dediščino, vredno družbeno stavbo, ki jo boste lahko Vi, ko boste odrasli, dogradili, jo izpopolnjevali in olepšali.

Srečen praznik republike, čudoviti naši pionirji!

Moša Pijade,
predsednik
Zvezne ljudske skupščine.

Naknadno obvestilo o novoletni nagradi

Kot je bilo že objavljeno, bo izplačano uslužbenecem zveznih

organov in ustanov ob decembrskem izplačilu 50% plače kot novoletna nagrada. Naknadno smo zvedeli, da odlok o novoletnih nagradah določa, da bo izplačana uslužbenecem zveznih organov in ustanov od XX. do vključno XVII. plačilnega razreda, ki nimajo dopolnilne plače, nadalje delavcem, katerih plača za redni delovni čas je manjša kot 8000 din mesečno, in pomožnim uslužbenecem nagrada v znesku 100% redne mesečne plače.

Uradi in ustanove ne bodo delali 29. in 30. novembra

Ob Dnevu republike uradi in ustanove ne bodo delali dva dni, in sicer v četrtek 29. in petek 30. novembra, kakor določa zakon o državnih praznikih. Vsi uradi in ustanove bodo redno delali v soboto 1. decembra.

Sekretariat za informacije Zveznega izvršnega sveta

Rudarji pozivajo, naj med prazniki delavci nakladajo premog

Nekaj rudnikov, kakor tudi direkcija za surovine so nas zaprosili, naj objavimo poziv proizvajalcev premoga, ki opominja podjetja, kakor tudi industrijo, naj ob bližnjih prazničnih dneh nadaljujejo normalno delo pri razkladanju premoga, da ne bi prišlo do zastoja v proizvodnji.

Te dni bodo rudniki delali s povečanim tempom — so nam povedali v direkciji za surovine

— kajti uredba o nagrajevanju za delo ob praznikih je zelo pozitivno vplivala na rudarje. Če pa vagoni na železniških postajah ostanejo neiztovorjeni, če nove količine premoga zatrpajo skladišča, tedaj ne more biti nadaljnje proizvodnje, zama pa bodo tudi napori rudarjev in železnice, ki je dala vagona na razpolago.

Poziv rudarjev je povsem utemeljen in ga je treba sprejeti. Zatorej ne bi smeli dovoliti, da bi prišlo do nezaželenih pojavov tembolj, ker vemo, kako dandanes ljudje iščejo premog in kako je potreben v gospodinjstvih in industriji.

Odlikovani lovci

Upravni odbor Republiške lovske zveze Slovenije je za izredne zasluge in posebno delovanje na področju lovsstva na seji pred Dnevom republike odlikoval s Znakom za zasluge več članov lovske organizacije. Odlikovani so bili: Franjo Sok, dr. Miha Potočnik, inž. Bogdan Zagar, Janko Ančič, Jože Rakoše, Jože Barbo, Leopold Pavlin, Franc Letnik, Jože Jurečič, Alfonz Vehič, Jakob Medja, Jakob Vavpotič, Teodor Drenig, Maks Turk, Stefan Hajduki, Franc Grden, Saša Kovač, Tine Kopač, Jože Semrov, Oskar Gzincič, inž. Milovan Pleškovič, Jože Bizjak, Ivan Mercina, Lojze Kunstelj, Franc Anžin, Dominik Smrkolj, Stane Gregorc, Matevž Kadunc, Franc Kordiš, dr. Dušan Smodej, dr. Franc Lebinger, Pavel Loštrk in Ciril Jurčič.

Splošno
gradbeno podjetje

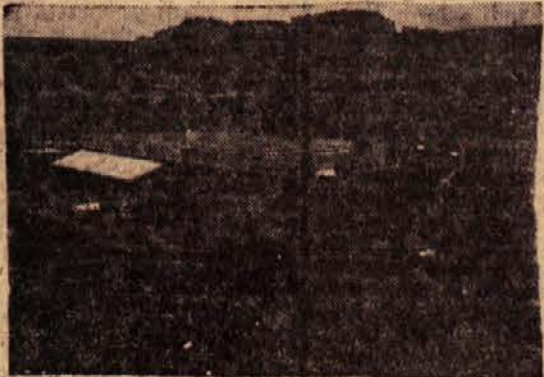
GORENJC

Radovljica

čestita poslovnim prijateljem in vsemu delovnemu ljudstvu naše praznik republike. — Izvirnjemo vsa dela na visokih in nizkih gradnjah. Kvalitetna izdelava in umerne cene!

ELEKTRO LJUBLJANA OKOLICA LJUBLJANA — UPRAVA: LJUBLJANA, PARMOVA 33

OBRATI: Grosuplje, Domžale, Vrhnika in novo priključeno RTP Kleče pri Ljubljani gradi in vrši montaže daljnovodov, trafo postaj, krajevnega omrežja, hišnih priključkov in instalacije. — Kolektiv čestita za Dan republike, 29. november

Vsem delovnim kolektivom, upravnim organom in ustanovam
v državi čestita delovni kolektiv

TOVARNE VIJAKOV V KNINU

za 29. november — Dan republike

Tovarna izdeluje kvalitetno vijakno blago, zakovice in vzmetne podložke

KRISNA MENON V GENERALNI SKUPŠCINI OZN

MINILI SO »ZLATI« ČASI

ko je bog nalagal dolžnost

eni deželi, da napade, opustoši in zatira drugo

Krišna Menon

Vračajo se iz SZ

Varšava, 27. nov. (PAP). Urad za repatriacijo pri poljskem veleposlanstvu v Moskvi prejema dan za dnem pisma Poljakov iz raznih krajev Sovjetske zveze, v katerih Poljaki, ki živijo v SZ, terjajo, naj jih repatriirajo.

V prvem polletju tega leta so repatriirali iz SZ 2700 Poljakov, medtem ko se je julija vrnilo na Poljsko 2007, avgusta 2583, septembra 3607, oktobra 3468, v dvanajstih dneh tega meseca pa 3358 Poljakov.

New York, 27. nov. (Reuter). Na večerajšnji popoldanski seji Generalne skupščine so posamezni delegati razložili stališča svojih vlad v zvezi z glasovanjem o resolucijah o Blžnjem vzhodu, sprejetih v soboto. Delegati Ukrajine, Saudske Arabije, Libanona in CSR so zapovrstjo obsodili izraelsko in anglo-franco-sko agresijo na Egipt. Avstralski

zunanji minister Casey je poudaril, da znaša škoda, prizadejana svetu spriču onemogočene plovbe po prekopu, približno 250 milijonov mesečno. Izraelska zunanja ministrica Golda Meyerson je izjavila, da je Izrael pripravljen začeti pogajanja o zahtevah OZN. Zvečer so z 52 glasovi proti 9 vzhodnoevropskim in pri 13 vzhodnih sprejeli resolucijo o posebnem kreditu 10 milijonov dolarjev za varnostne sile OZN v Egiptu. Hammarskjöld je poudaril, da bo kredit porabljen na podlagi dogovorov o nalogah varnostnih sil.

Delegati SZ, Indije in več dežel Latinske Amerike so ostro nasprotovali kakršnimkoli izdatkom drugih dežel v zvezi z očističnimi deli na prekopu. Krišna Menon je obtožil Veliko Britanijo in Francijo, da sta z napadom skušali doseči strateške prednosti in da sta računali, da se bosta lahko potem pogajali z Egiptom s stališča sile. Zavrnil je Lloydove trditve, da je bil cilj napada na Egipt usluga civilizaciji in stvari miru. »Lloyd nam je rekel, da so bile francosko-britanske operacije v Egiptu zaščitna pregrada med dvema nasprotnikoma. Te operacije pa so bile takšne, da so enemu obeh nasprotnikov onemogočile njegovo obrambo pred drugimi.« Velika Britanija in Francija ne moreta z ničimer opravičiti stališča, na katerega sta se postavili, češ »da imata nekakšno od boga dano dolžnost, da nadzorujeta svet«.

Danes popoldne je egiptovski zunanji minister Favzi izjavil, da bi morala OZN ostati budna, dokler se napadalcu ne bodo dejansko umaknili iz Egipta. Egipt ima dokaze, da nasprotno krepijo svoje sile. Krišna Menon je pozval generalnega sekretarja, naj zahteva od Francije odgovor, ali je res poslala nove tanke v Port Said.

Gospodarski stiki

s Poljsko se bodo z novim trgovinskim sporazumom še poglobili

Beograd, 27. nov. (Tanjug). Jugoslovanski gospodarski krogi sodijo, da je sporazum o trgovinski menjavi blaga med Jugoslavijo in Poljsko za leto 1957, ki so ga danes podpisali v Beogradu, zelo ugoden in da omogoča nadaljnji razvoj gospodarskih stikov med obema deželama.

Prvi trgovinski in plačilni sporazum s Poljsko je bil sklenjen lani sredi februarja 1955 v vrednosti 14 milijonov dolarjev. Za leto je bila trgovinska menjava blaga določena z letošnjim fe-

bruarskim sporazumom v skupni vrednosti 28 milijonov dolarjev. Gospodarsko sodelovanje s Poljsko v tem letu označuje težnja obeh dežel, da bi bolje spoznali medsebojne gospodarske možnosti. Hkrati so pripravljali tudi nova pogajanja, ki so bila zaključena danes s podpisom novega sporazuma. Menjava blaga se bo v letu 1957 povečala za 3 milijone dolarjev. Po sporazumu bosta trga obdelež preskrbljena z najpotrebnejšimi predmeti in surovinami, kar je zlasti važno glede na današnji položaj na svetovnem trgu. Vodja poljske delegacije Mordjinski se je v razgovoru z novinarji zelo ugodno izrazil o doseženem sporazumu, hkrati pa robosej opozoril na prisrčni sprejem Poljakov in na veliko razumevanje naših gospodarskih krogov.

Iz Sibenika je v petek krenil odred naše vojske, ki je bil dodeljen varnostnim silam OZN v Egiptu. Na sliki: naši vojaki in oficirji v Sibeniku tik pred odhodom

V El Dalahu

bo oporišče našega odreda v okviru varnostnih sil OZN

Kairo, 27. nov. (Tanjug). Skupina jugoslovanskih vojakov in oficirjev, ki je nedavno prispela v Abu Suveir, je davi krenila v novo taborišče pri El Dalahu, med Ismailijo in El Kantaro. V tem mestu, kjer so bivše britanske vojašnice, se bo nastanil tudi glavni stan poveljnika varnostnih sil generala Burnsa. Prva jugoslovanska enota bo nastanjena v severnem taborišču. Motorizirani odred, ki bo prispel v četrtek v Port Said, se ji bo še te dni pridružil.

V novo taborišče so krenile davi tudi indijske enote, te dni pa bodo prispеле še ostale čete iz sosednjega taborišča pri Abu Suveiru. General Burns je večeraj v izjavi za tisk potrdil, da je v Port Saidu jugoslovanski mor-

nariški oficir v zvezi s pripravami za izkrcanje jugoslovanskega odreda in da ga bodo izkrcali egiptski pristajniški delavci. General Burns je tudi izjavil, da se sedaj ne namerava poslati Port Said novih enot. Zanimal je, da sta Velika Britanija in Francija postavili za umik svojih sil iz Port Saída pogoj, da mora priti tja enako število pripadnikov sil OZN. Morda se bo znova sestala s poveljnikom britansko-francoških sil

Razširila pa se je vest, da anglo-francoško poveljstvo vzhajajo pri tem, da v Port Said ne smejo priti novinarji. Poveljstvo varnostnih sil OZN si prizadeva, da bi to vprašanje ugodno uređili, vendar pa so bila doslej ta prizadevanja zaman.

Spet zavlačevanje

z deklaracijo »o štirih pravicah« v Alžiru?

Pariz, 27. nov. (Tanjug). Generalni rezident v Alžiru Robert Lacoste se je zadnjih 24 ur mudil v Parizu in se je danes vrnil v Alžir. Pariški politični krogi pravijo, da je »politični kompromis« v vladi o alžirskem vprašanju zdaj dosežen in da bo Mollet bržkone še ta teden objavil francosko deklaracijo o Alžiru.

Propadel je napad na Egipt, ki naj bi bil po Lacostovem mnenju omogočil »naglo likvidacijo alžirskega upora«, in obsodba Francije v Generalni skupščini OZN sta mpečno razdvojila vladne vrste. Pritisk »upornikov« iz Socialistične stranke je bil prav tako odločilen, ko so na številnih vladnih posvetovanjih v zadnjih dneh znova obravnavali Alžir.

Francija namreč namerava priznati individualne pravice vsem alžirskim državljanom, nadalje enakost med »različnimi skupnostmi«, se pravi 1,5 milijona Francozov in 9,5 milijona Alžircev, alžirsko samoupravo in pravico Francije do — Alžira.

Kako bodo te »štiri temeljne pravice« uveljavili, pa za sedaj še nihče ne ve. V parlamentu pravijo, da kompromis med Lacostovo skupino, ki terja nadaljevanje vojaških operacij, in Defferovo, ki je za pogajanja, ne pomeni nič novega. Ustvarili bi zgolj podlago za nastop francoske delegacije v OZN z argumenti o »dobi vojke francoske vlade, da bi sama čimprej našla izhod iz položaja«.

XVI. Olimpijske igre • Melbourne

V disku: Radošević osmi Lorger v polfinalu

Včeraj zlati medalji za Američane ter po ena za Brazilijo in Poljsko — Spet novi olimpijski rekordi

Melbourne, 27. nov. (Od našega stalnega dopisnika). — Danes, šest dan olimpijskih iger, so se na velikem olimpijskem stadionu Cricket Ground, ki ga je spet napolnilo več kot 100.000 gledalcev, nadaljevala atletska tekmovanja. Na drugih olimpijskih popriščih pa so se borili košarkarji, veslači, boksaarji, hokejski, pterbojci in drugi. Na Cricket Groundu so danes podelili medalje dvanajstim športnikom za prva tri mesta v finalu na 200 m, metanju diska, v troskoku in skoku v daljino za ženske. Jugoslovanka Dako Radošević je bil v metanju diska osmi z rezultatom 51,69 m. To je zelo lep uspeh našega športnika.

V polfinalu 110 m ovire, ki bo jutri, so se kvalificirali Dawis (ZDA) 14,1, Roudnitska (Franc.) 14,3, Ravzik (Pakistan) 14,3, Calhoun (ZDA) 14,1, Lorger (Jug.) 14,4, Bernard (Franc.) 14,1, Shancie (ZDA) 14,9, Steines (Nemč.) 14,2, Birger (J. Afrika) 14,3, Lauer (Nemč.) 14,2, Iglesias (Kuba) 14,3, Stoljarov (SZ) 14,3.

Po 20 letih — dve zlati enumi

Bobby Morrow je prvi atlet, ki je po 20 letih na eni olimpiadi osvojil dve zlati medalji. Zmagal na 100 m je danes pridružil še prvo mesto na 200 m. To je doslej uspelo samo Owensu v Berlinu. Z rezultatom 29,5 je rekord. Prejšnjega je imel Simenens z rezultatom 55,03, dosegel pa ga je v Helsinkih. Tudi tretje mesto Američana Kocha pomeni presenečenje.

Morrow postavil nov olimpijski rekord. Vso to progno in nadarjeni ameriški atlet ni dovolil svojim najboljšim nevarnima nasprotnikoma, rojakoma Stanfieldu in Bakeru, da bi ga dohitela.

Rezultati polfinala na 200 m: Baker 21,1, Morrow 21,3, Lonseseaco (Brazilija) 21,4, Kalk (Pakistan) 21,5, Haas (Nemč.) 21,5, Ree (N. Zeland) 21,5. Druga skupina: Stanfield (ZDA) 21,2, Agostini 21,3, Tokarev 21,3, Paul itd.

Presenečenje v disku

Američani so v metanju diska pospravili vse tri zlate medalje. Čeprav je bilo moč pričakovati, da se bo enemu izmed Evropevcov posređilo osvojiti drugo ali tretje mesto. Največ možnosti je imel za tak uspeh Italijan Consolini, ki je tudi na treningu je malo zaostajal za Američanom Gordonom, ki ima svetovni rekord 57,21 m. Toda Gordoni ni bil prvi marec je moral to mesto prepustiti svojemu kolegu Oerterju, ki zavzema na letošnji svetovni rang-lestvici peto mesto z rezultatom 55,90, danes pa je osvojil zlato medaljo z odličnim rezultatom 56,36. To je novi olimpijski

rekord. Prejšnjega je imel Simenens z rezultatom 55,03, dosegel pa ga je v Helsinkih. Tudi tretje mesto Američana Kocha pomeni presenečenje. Za vstop v finalni del tekmovanja se je borilo 20 športnikov, ki so morali vredit disk 47 m. Med tistimi, ki so se plasirali v finale, je bil tudi Jugoslovanci Radošević z rezultatom 47,93, v finalu pa je vrzel 51,69 in osvojil fastno osmo mesto. Oerter je bil tudi najboljši v kvalifikacijskem tekmovanju z rezultatom 51,19 m.

DISK — FINALE:

1. Oerter (ZDA) 56,36, 2. Gordien (ZDA) 54,91, 3. Koch (ZDA) 54,40, 4. Pharaoh (VB) 54,27, 5. Grizalka (SZ) 52,37, 6. Consolini (It.) 52,21, 7. Kiles (Madž.) 51,82, 8. Radošević (Jug.) 51,69.

Olimpijski zmagovalec — izločen

Kvalifikacijski tek na 3000 m čez ovire (steep-chase) se je zelo nesrečno končal za olimpijskega zmagovalca iz Helsinkov, Američana Ashenfelterja. Ta atlet je bil v prvi skupini šesti z rezultatom 8:51,0, ki je boljši od zmagovalca druge skupine Shirlaya (VB) 8:52,6, vendar je bil izločen iz nadaljnjega tekmovanja, ker se je v finalu plasiral le po pet tekmovalcev iz vsake skupine. Startalo je 23 tekmovalcev. Rezultati: 1. skupina: Rosznol (Madž.) 8:46,6, Disley (VB) 8:46,5, Larsen (Norv.) 8:46,5, Johns (ZDA) 8:47,4, Kryzkowski (Poljska) 8:48,0; II. skupina: Chirley (VB) 8:52,6, Riekin (SZ) 8:53,0, Lauer (Nemčija) 8:53,0, Brasher (VB) 8:53,5, Robins (Avstralija) 8:55,4.

Da Silva prvi v troskoku

Izredno zanimanje med gledalci, še bolj pa med strokovnjaki, je vladalo za troskok. Večina je pred igrimi v prognozah oddala zlato medaljo Brazilcu Da Silvi, olimpijskemu zmagovalcu iz Helsinkov in svetovnemu rekorderju s 16,22 m, ki pa sta ga letos prepregla Japonec Kogaka s 16,48 in Švečakov s 16,46. Kogaka je bil velika uganka, ker se je pojavil nekako iznenada z omenjenim odličnim rekordnim skokom. Toda v finalu je skočil samo 15,01, v kvalifikacijskem tekmovanju, ki je bil dopolnilen, pa 15,65. V finalu se Kogaka ni uvrstil med prvo šestorico. Prav tako tudi ne njegova kolega Chibata in Sakurai, ki sta tudi med najboljšimi na letošnji svetovni rang-lestvici. Da Silva, ki je začel trenirati dva meseca pred olimpiadi, je skočil 16,35 m in postavil nov olimpijski rekord. Veliko presenečenje pa je drugo mesto dosegel malo znanega Islandca Einarssona, ki pa je sicer do olimpijskih iger zavzemal deveto mesto na svetovni lestvici z rezultatom 15,83. Danes je v finalu preskočil točno 16 metrov.

Troskok-finale: 1. Ademar da Silva (Brazil) 16,35, 2. Einarsson (Island) 16,0, 3. Kneer (SZ) 16,02, 4. Skarpe (ZDA) 15,88, 5. Rehek (SZ) 15,85, 6. Bakov (SZ) 15,80.

Spet svetovni rekord

Poljaki so z dosedanjimi uspehi na teh olimpijskih igrah lahko zadovoljni. Danes jim je zlato medaljo priborila atletinja Elizabeta Krszinska, ki je skočila v daljino 6,35 m, s čimer je izenačila svetovni in dosegla nov olimpijski rekord. Drugo mesto je osvojila Američanka White.

Že na kvalifikacijah izvrstno

Velike borbe so bile tudi med atletinjami, ki so startale na 80 m čez ovire. Vsega skupaj se jih je borilo za vstop v polfinalne 24 tekmovalec, ki so bila razdeljena v štiri skupine. Iz vsake skupine so se plasirale v finale po tri prvoplasirane. V kvalifikacijskem tekmovanju je Avstralka Strickland, ki je imela smolo v teku na 100 m, izenačila z rezultatom 10,8 olimpijski in svetovni rekord. Tak rezultat je dosegla tudi njena avstralska tekmalica Trower. V polfinalu so se plasirale 12 tekmovalec, ki so tekmovali v dveh skupinah. Najboljše tri iz vsake se bodo borile v finalu. Rezultati polfinala: Prva skupina: Strickland (Avstral.) 10,8, Colette (Nemč.) 10,8, Golubackaja (SZ) 11,0 itd. Druga skupina: Bistрова (SZ) 11,0, Trower (Avstral.) 11,1, Cook (Avstral.) 11,1 itd.

22. NOVEMBRA — 2. DECEMBRA

„Napomembnejša stvar na olimpijskih igrah ni zmaga, ampak udeležba.“

Oriola prvi v fletetu

Borbe v sabljanju za posameznike so razvijajo v glavnem med Francozi in Italijani, kar zadeva prvo mesto svetovnega fleteta je prvo mesto in zlato medaljo osvojil Francoz Christian d'Oriola, ki je v finalu šestkrat zmagal in bil samo enkrat poražen. Drugo mesto je srebrno medaljo je osvojil Italijan Sparlino s petimi zmaganimi in dvema porazoma, tretjo pa Bergamini, prav tako Italijan, s petimi zmaganimi in dvema porazoma. Peti je Jai (VB), šesti pa Madžar Jurica.

Čolni na odru

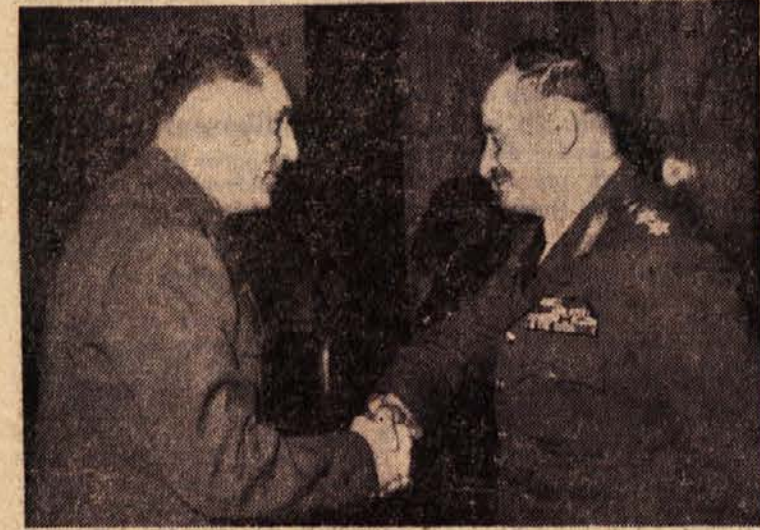
Sciff: Ivanov (SZ) 8:02,5, McKenzie (Avstralija) 8:07,8, Kelly (ZDA) 8:11,8, Kočerka (Poljska) 8:12,9. Double scull: SZ 7:24,0, ZDA 7:30,0, Avstralija 7:37,4, Nemčija 7:47,7. Double brez krmarja: ZDA 7:55,4, SZ 8:03,9, Avstralija 8:11,8, Avstralija 8:22,2. Double s krmarjem: ZDA 8:26,1, Nemčija 8:29,2, SZ 8:31,0, Poljska 8:31,5. Četverec brez krmarja: Kanada 7:08,8, ZDA 7:18,4, Francija 7:20,9, Italija 7:22,5. Četverec s krmarjem: Italija 7:19,4, Švedska 7:22,4, Finska 7:30,9, Avstralija 7:31,1. Osmerci: ZDA 6:55,2, Kanada 6:57,1, Avstralija 6:59,2, Švedska 6:48,1.

MEDALJE

Po 23 konanih disciplinah so se nadalje na prvem mestu po osvojenih medaljah reprezentanti ZDA. Včeraj so nabrali kar sedem medalj, tako da jih imajo sedaj skupno 25 (12, 9, 4). Rusi so večeraj osvojili samo bronasti medalji in jih imajo sedaj 17 (4, 7, 6). Daleč za tema državama so: Avstralija 5 (1, 1, 3), Poljska 3 (1, 1, 1), Norveška (1, 1), Francija 2 (1, 1), Madžarska 2 (—, 1, 1), Islandija 1 (—, 1, —), Avstralija 1 (—, 1, —), Anglija 1 (—, 1, —), Nemčija 1 (—, 1, —) in Iran, Švedska, Finska ter Južna Koreja po eno bronasto medaljo. Po neuradnem tekmovanju držav je plasma naslednja: ZDA 262 točk, SZ 150, Nemčija 65,5, Italija 63, Avstralija 52, Švedska 50 itd. V tem tekmovanju so upoštevani tudi rezultati s konjalskega turnirja v Stockholmu.

»Tek republik« v Ljubljani

Jutri bo startalo v Ljubljani pred Narodnim domom na Cankarjevi cesti 180 atletinj in atletov iz vse Slovenije. Nastopili bodo na 15. letu republikanskega, ki je postal tradicionalna atletska prireditev v čast 29. novembra. Predsednik atletskega klubov je pripravilo 75 tekmovalcev, 19 društev »Partizane« in toliko, ostalo pa bodo pripadniki drugih organizacij, pa tudi JLA. Kot ponavadi je na programu 7 točk. Začetek bo ob 11. uri, ko bodo kot prvi startali članice in mladinke atletskega klubov OB 11.10 mlajši mladinci, 11.20 starejši mladinci, 11.30 člani 1400 metrov, 11.50 člani 4500 metrov, 11.55 članice 11.50 člani 1500 metrov, 11.55 članice mladinke društev »Partizane«.

Državni sekretar za narodno obrambo general Ivan Gošnjak je v nedeljo sprejel grškega generala Laspasa, ki je z delegacijo grške vojske na obisku v naši deželi

POLITIKA JANOSA KADARJA

KDO JE V RESNICI ŽELEL

da Imre Nagy in njegovi tovariši »zapuste« Madžarsko?

Budimpešta, 27. nov. Predsednik vlade Janos Kadar je imel sinoči po radiu dolg govor. Dejal je, da je zdaj prva dolžnost vlade, poiskati protirevolucionarne elemente in kriminalce, ki se skrivajo, ter jih izročiti pristojnim sodiščem. Ni pa moč preganjati nobenega delavca zato, ker je so-

deloval v množičnem gibanju.

Vlada, je dejal nadalje, bo razvijala demokratičnost na vseh področjih družbenega življenja ter bo odpravila birokratske metode v državni upravi in gospodarstvu, ne bo pa trpela anarhije in neupoštevovanja zakonov.

Po tritedenski splošni stavki se

je delo po malem že začelo v vseh panogah industrije, v trgovini in prometu, vendar pa proizvodnja še ni povsem normalna zaradi posameznih in začasnih stavk, ki jih organizirajo protirevolucionarji.

Tudi dobronamerni delavci postavljajo zahteve, ki jih pa zdaj ni moč izpolniti. To so rekonstrukcija vlade in personalne spremembe v vladi. Do tega bo prišlo, ko bo v deželi obnovljen mir in normalno življenje.

Govoril je tudi o Imru Nagyju in njegovi vladi ter dejal, da je to vprašanje z »zgodovinskega gledišča« pretirano postavljeno. Pritisk protirevolucionarnih elementov po 30. oktobru je potisnil Nagyjevo vlado na desno. Nagy je tudi kot komunist odigral vlogo, ki mu je »ni moč odpustiti«. Obdolžil je Nagyja, da je s svojim imenom kril zločine protirevolucije. Ker je Imre Nagy nekaj dni potem, ko je zaprosil za jugoslovanski politični azil, izrazil željo, da zapusti deželo, je vlada smatrala, da je diplomatska plat vse zadeve v odnosu do Jugoslavije urejena in je ugodila Nagyjevi želji. Vlada proti njemu ne bo zahtevala kazenskega postopka.

Petrolej iz Amerike

če se napadalcu umaknejo iz Egipta

Washington, 27. nov. (Tanjug.) Vladni krogi zatrjujejo, da so ZDA pripravljene preskrbeti nafto zahodnoevropskim deželam, ki jim je hudo primanjkuje, ker je plovlba po Sueškem prekopu onemogočena in ker je onesposobljen tudi naftovod skozi Sirijo. Trdijo, da so že sestavili načrt o pomoči, ki ga bo moč uveljaviti, kakor hitro se bodo agresorske čete umaknile iz Egipta. Ta pogoj so ZDA postavile, kot pravi »New York Times«, zato, da bi ohranile prijateljske odnose z obema v spor zapletenima stranema in da bi dokazale svetu, da izpolnjujejo sklepe OZN. V nasprotnem primeru, pripominja časnik, bi se

odnosi med ZDA in arabskimi deželami, ki so se v zadnjem času občutno popravili, precej zaostri-li. ZDA bi lahko krile zahodnoevropski primanjkljaj 800.000 sodov petroleja v skupni potrošnji, ki znaša 2,6 milijona sodov dnevno. Težave pa so v plačevanju. Zahodna Evropa nima dovolj dolarjev in bi ji najbolj ustrezalo, če bi krila svoje nove izdatke s tujo pomočjo. To pa bi v ameriškem primeru moral odobriti Kongres, ki pa se bo sestal šele januarja. Dullesovo ponudbo, po kateri bi ZDA lahko nudile posojilo pol milijarde dolarjev, so zainteresirane dežele sprejele z negotovanjem, ker je ne bi rade zadožile.

Ob otvoritvi novega Delavskega doma v Trbovljah

ŽARIŠČE MNOŽIČNE VZGOJE

so padali po njej udarci z vseh strani. Zrasla je iz revolucionarnih delavskih dlaní. V srcih so revolucionarji tistega časa nosili to svojo malo hiško. In po žilah prebujenega rudarja se je čedalje burneje pretakala kri iz te neznanke male hiške, ki je kakor rdeče gnezdo ždela sredi Trbovelj, doli pod glavno cesto. Zdej stoji ta mala hiška s svojo veliko in drzno zgodovino tik ob novem in veličastnem Delavskem

bili tako vroče želeli pred desetletji. V hudih, tesnih pogojih se je moral v revirjih prebiti socializem do delovnega človeka, v hudih in tesnih pogojih je delovni človek dobival vzgojo in izobrazbo pa spoznanje, kakšen da bodi svet pravice in katera pot pelje do tega sveta pravice. Kako trda je predla delavcu, ki svoje glave in svojega srca ni dal v zakup, ki je hotel po svoje misliti, po svoje zapeti, se po svoje

»TRDNA JE MOJA VERA, DA NAPOČI ZARJA TISTEGA DNE, KO NAŠA KULTURA NE BO VEČ KRIZANTEMA SIROMAKOVA, TEMVEČ BOGASTVO BOGATEGA. ZE SLUTIM ZARJO TISTEGA DNE, ZE SLISIM DLETO, KI KLEŠE GRANITNI TEMELJ NOVI ZGRADBI...«

(Ivan Cankar v »Beli krizantemi«)

Trbovlje, 28. nov. — Ko bodo jutri dopoldne v Trbovljah odprli nov, veličasten Delavski dom, si bodo mogli vsi delovni ljudje reči: Zdej se je v tej naši dolini, nekdanj tako bridki dolini, izpolnila slutnja Ivana Cankarja. Sredi Trbovelj stoji zgradba, prelepa in imenitna, postavljena rudarju in delavcu, slehernemu delovnemu človeku, ki si zdaj že dobro desetletje v svobodi ravna in sam piše svojo usodo. Lepša in imenitnejša je morebiti ta zgradba, kakor so jo bili slutili v svojih drznih sanjah stari revirski revolucionarji Marinko, Hohkraut, Vresk, Klopčič in vsi tisti, ki so nekoč, v najbolj trdem in brezupnem času, v zasavskih revirjih prižigali ogenj revolucionarnega boja.

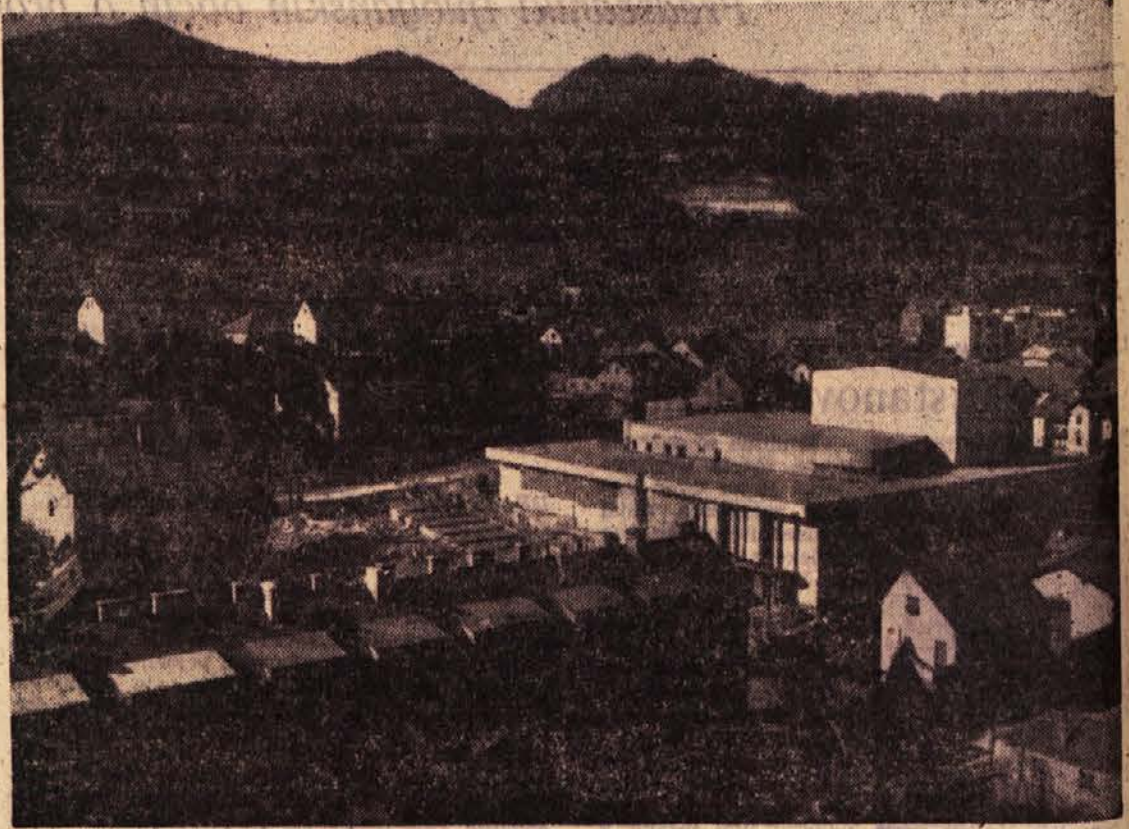
V velikih in drznih sanjah so si v tistem brezupnem času mogli postaviti, kakor pravi tov. Miha Marinko, »le skromno hišico, ki je v burnih in težkih časih v stari Jugoslaviji nosila ime Rudarski dom. Ta hišica je bila kljub vsej svoji neznanosti trn v peti brezobzirnim kapitalističnim izkoriščevalcem trboveljskega proletariata in zatiralnemu režimu, ker je dajala skromno zatočišče zavestnim revolucionarnim silam takratnega delavskega

demu, zavarovana kot politično zgodovinski spomenik. Desetletja se je skoznje pretakalo vroče, strastno revolucionarno življenje. Iz nje je kila in kipeła v revirjih revolucionarna pomlad, ki je slednjič obrodila delovnemu človeku najzlahtnejši sad. Prav je, da je ta mala hiška ostala. In ko boste stali pred njo in pred novim Delavskim domom ob njej, vas bo prevzel nepozabni vtis: kako silno pot je prehodil revolucionar, od te male hiške do tega veličastnega doma!

Vsi, ki so v zadnjih treh letih zabavali, po svoje igrati na odru, po svoje gledati na svet in življenje, ki je hotel brati knjige, si širiti obzorje, se vzgajati in izobraževati! Katera vrata so mu bila takrat odprta, kateri teater, katera dvorana, katera predavalnica? Toda spoznanje, da je izobrazba najmočnejše orožje, je šlo čez vse ovire, ni se ustavilo niti pred vrati ječe.

Veličasten nov Delavski dom v Trbovljah znova potrjuje spoznanje: socializem je čas izobraženih, razgledanih, z znanjem oboroženih delovnih ljudi. Zanje je zrasel tudi ta dom. V njem bodi visoka šola delovnega človeka, šola kulturnega človeka, šola dobrega človeka. S tem novim Delavskim domom v Trbovljah si je delavski razred v svobodnih pogojih odprl enega izmed najlepših hramov delavske kulture, vzgoje in izobrazbe. Tu bo poslej hram, kjer bodo mlade generacije delovnih ljudi v miru, v najlepših pogojih mogle širiti svoje obzorje in znanje, tu bo hram, kjer bosta glasba in petje vzradočala delavca, tu bo hram, kjer se bosta delavcu odpirala gledališka umetnost in film, tu bo slednjič hram, kjer se bo mogel delavec od srca nasmejati in se povesečiti. Delavski kulturi in vzgoji se pošle, ne bo treba več otepavati v tesnobi, neugodni pogojih, ne bodo več dušili in ovirali njene rasti. V novem Delavskem domu se bo mogla razmahniti in razcveteti kot najlepša roža, takšna, kot jo je bil slutil Ivan Cankar v svoji »Beli krizantemi«, takšna, kakršno je nosil v svojem srcu in svojih mislih, ko je kot socialist v revirjih govoril rudarjem o življenju in kulturi.

Imenitna zgradba z dvoranami in številnimi prostori, postavljena po idejni zamisli arhitekta

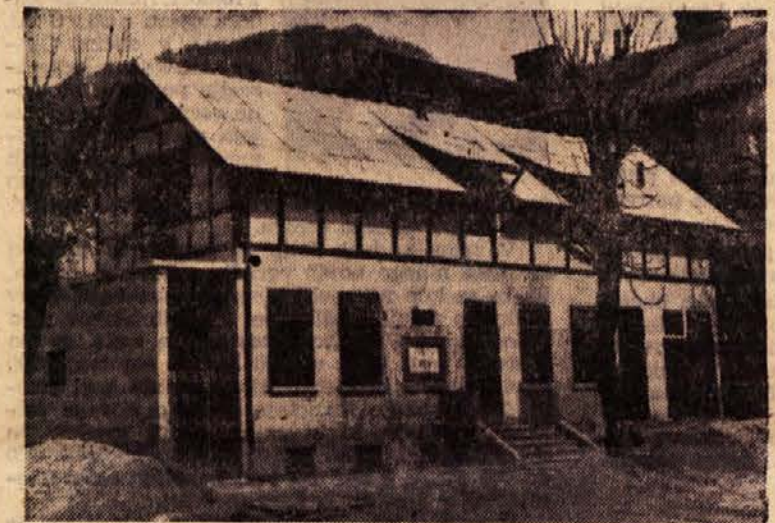

Trbovlje: Pogled na središče mesta, kjer stoji nov Delavski dom

Marka Zupančiča, sodobno urejena in opremljena, je delo stoterih in tisočerihi rok. Priča naše lastne zmogljivosti, okusa in lepote. Skoraj polna štiri leta se je zanj potil, zanj skrbel gradbeni odbor, ki je zastavil prve lopate v ledino tako rekoč golih rok, toda prepoln navdušenja in pričanja, da je treba drzne sanje uresničiti do kraja. Debeli zapiski iz teh štirih let pričajo, da tovaršem Ribiču, Kožuhu, Gosaku, Lenarčiču, Ranzingerju in drugim mnogokrat ni bilo lahko, ni bilo mehko poslano. Kakor so bile nekdanje sanje drzne, tako

je bilo treba za to zgradbo poguma, kot za malokatero stvar, poguma, potrpljenja, iznajdljivosti pa vztrajnosti. Premnogim delovnim kolektivom iz vse Slovenije, ki so prispevali iz svojih skromnih skladov za samostojno razpolaganje, gre velika zahvala ob današnji otvoritvi novega Delavskega doma. Z razumevanjem in tovarištvom in v priznanju revolucionarnemu trboveljskemu revirju so z marsičem pripomogli, da so dobile Trbovlje prelepi hram delavske kulture. Trbovlje same so dale, kar so mogle, kolektivni in posamezniki. V zgrad-

bo Delavskega doma pa je tudi vložena neprecenljiva pomoč tov. Mihe Marinka, ki bo ob jutrišnji otvoritvi gotovo ves vzradočen gledal uresničene želje revirskih revolucionarjev. Sredi lepo se razvijajočih Trbovelj je tako vstal hram delavske kulture in vzgoje, ki je v ponos delavskemu razredu. Trbovlje, ta revolucionarna zibelka, to zmagovito rdeče gnezdo, si je zaslužilo ta dom kulture. Ob njem bodo poslej delovni ljudje kulturno hitreje rasli. Z njimi pa bodo rasle naprej Trbovlje in dobivale čedalje lepšo podobo.

Mali »Rudarski dom« v Trbovljah, kjer je bilo nekoč žarišče revirskih revolucionarjev. Takšen stoji sedaj ob novem Delavskem domu, zavarovan kot politično-zgodovinski spomenik

gibanja. Ali najsi je bila hišica še tako neznatna, skromna in prilitikava, najsi je bila neprestano izpostavljena viharju in preganjanju, vzdržala je v hudem boju. Zastonj je segla po njej orjunaška požigalska roka, zastonj

delali, gradili nov Delavski dom, zanj dajali in zanj žrtvovali, si bodo mogli ob današnji otvoritvi reči: zdej sanje starih revolucionarjev postale kri in meso, kdaj stoji hram delavske kulture in vzgoje, kakor so si ga

ČEBELNI PANJ kjer bo rasla delavska kultura

Arhitektu Marku Zupančiču, ki je izdelal idejno zasnovo za Delavski dom, je bilo projektiranje, kakor sam pravi, boleča in vznemirljiva borba. »Kakšen izraz naj ima Dom, da bo vabljiv, vzpodbujajoč, sproščujoč, takšen, da bo s svojimi oblikami prostorov dvignil človeka nad vsakdanjost in ga napravil žejnega za sprejemanje

mišli, lepote besede, zvoka, školjki, o šotoru in daljni spomin na opaže v rovih. Te predstave so vedno neki liki, zelo preprosti in tudi brezpomembni, njih izbor je nemogoče pojasniti in bi si v drugačnem razpolo-

Na tem mestu, kjer stoji sedaj novi Delavski dom, so se 19. aprila 1953 zbrali Trboveljčani in zasajili lopate za svojo najlepšo zgradbo

celotno stavbo z najrazličnejših točk. Je bila predstava dovolj močna, da bo živela in dvignila življenje v Domu na takšno stopnjo, kot je bilo mišljeno?

In zakaj je Dom takšen in ne drugačen?

»Gledal sem predvsem rudarja pri delu med zemeljskimi plastmi: zato naj dobi širok Dom, kjer se bo vzravnil in zadihal Dom brez koridorjev, ki jih ima že pod zemljo. Premišljal sem o naših prostorih za sestanke, ki niso lepi, še manj vabljivi in to sem primerjal s cerkvami. Kakšni prostori, oboki, kupole, koliko slik, kipov, zelenja, sveč, luči, petja — in orgle — same lepe stvari! Zanje je potrebna nadomestilo, toda kakšno? Kakšna naj bi bila arhitektura, kjer raste delavska kultura? Vzvišena arhitektura? Toda nad koga in zakaj? Dom grade ljudje zase in nimajo potrebe, da bi se dvignili nad druge.

Po občutju sem zasledoval mehko, širino in razgibanost, ki pa je umirjena v celotnem izrazu. Od tod široki venec, ki zastavi valovanje geometrijskih teles, od tod kopičenje širokih gmot dvoran in odrišča nad venecem. Za dvorane so bile odločujoče predstave o vase zaprti

ženju z njimi ne mogel nikamor pomagati. Za gledališko dvorano je značilna tudi enotnost brez delitve na galerije in prepičanje, da bo ta oblika večala zbrano ljudi v njem in vzbujala v njih medsebojno povezanost. Zella, da bi Dom živel, da bi Trboveljčani bili vedno okrog Doma in težili vanj, rodil preblik: Dom naj bi bil čebelni panj, lepo poslikan nizak »kranjčič«, z vhodom za čebele. Fasada, razmerja in domač značaj — vse je tu!

Zgradba, ki je takole nastajala v tisti prvi notranji podobi arhitekta, je zdaj končana. Odrsi so izginili. lepe opetne in betonske strukture so skrite za omesti, tla in stropi imajo svojo končno podobo. Začenja se živa »preizkušnja«. Bodo dirigenti, pevci, igralci in poslušalci zadovoljni z akustiko? Bo svetloba takšna, kot je bilo mišljeno? Kako bo učinkovala valovitost glavne stene v foyerju in žagasta oblika stene na nasprotni strani? Bodo lepi stebri ta plastični mir uredili? Takšnih vprašanj je nesteto in za njih rešitev ni pravila, ni napačka.

V tem pa je ravno lepota in tveganost arhitektovega dela in v tem je vsaka zgradba, posebno pa ta Dom, velika šola! Pravi projektant arhitekt Marko Zupančič. Francé Geršič

Taka je zgradba in notranjščina

Z novim Delavskim domom so dobili Trbovlje kulturno-prosvetni center, s katerim je v celoti rešeno vprašanje prostorov za kulturno in prosvetno delo. Dom leži centralno v urbanističnem jedru Trbovelj ter bo potem, ko bo po urbanističnem načrtu urejena vsa njegova okolica, tvoril arhitektonsko in komunalno najlepše osredje trboveljske doline.

Plastična arhitektonska obdelava Delavskega doma je dosežena tako, da je med obe plošči, krovno in stropno, in med vhodno vežo postavljen razgiban paravan zidov ob stranskih fasadah, razen tega pa še v podaljšku izidki z valovitimi strehami.

Med krovno ploščo in podom v foyeru, ki tvorita nekakšno rezino, so postavljeni prostori za občinstvo: dve manjši dvorani za predavanja, tečajne, vaje in podobno, med njima pa sta gledališka in kino-dvorana. Pred vsami štiri dvoranami je velik foyer, kjer bo med odmorji sprehajali. V njem bodo

koncertne nastope je v ospredju zgrajen podij za večje zborove in orkestre. Za nastopajoče je poseben vhod iz upravnega dela zgradbe, za občinstvo pa sta v dvorani dva vhoda in poseben glavni izhod. Dvorana ima raven strop, medtem ko so obodne stene obložene z letvami. K dvoranam šteje tudi operetna kabina za navaden in cinemascope film.

Gledališka dvorana ima v celoti nagben parter s 456 tapetiranimi sedeli in ob zadnji steni še okoli 100 stojšč. Dvorana ima obliko školjke ter obsejen lesen strop elipsaste oblike. Na stropu so odprte za vesaavanje slabega zraka ter svetlobna telesa, ki so tako nameščena, da dajejo dvorani enakomerno, mehko in toplo svetlobo. Orkestrski prostor je grajen za 40 godbenikov ter ima vhod ob krožnem odru.

Gledališki oder ima vrtiljivo krožno ploščo, horizont, odski mostiček in galerije ter železni zastor. Opremljen je z vsemi instalacijami tako, da ustreza

vsem sodobnim zahtevam rešitve in scene ter odrske tehnika. Na krojni plošči se scene lahko najhitreje menjavajo. Prostoranske razmere omogočajo uprizoritev vsakega gledališča, tudi naših centralnih gledališč, opere in drame v popolnoma neokrnjeni izvedbi.

Desna stranska dvorana je enaka levi. Zgrajena je za kadilnico in opremljena s klopmi. Služila bo lahko tudi za vadbene prostore pevcev in orkestru.

Upravni del zgradbe ima tri nadstropja. V spodnjem je več prostorov za delavnice oziroma za društvene sobe. Srednje nadstropje je organsko povezano z odrom in zatorej namenjeno gledališču. Tu so večje in manjše sobe, nameštene igralcem in režiserjem, pevcem in tehničnemu osebju. V zgornjem nadstropju pa so še nadaljnji prostori za upravo, za sekcije in društva. Gostinskih prostorov, razen okrepčevalnice, ki bo odprta le ob predstavah, ni. Kletni prostori so izkoriščeni večinoma za kotlarno s skladiščem kurjave, za klimat-

ske komore, cevovode in druge naprave. Vsi prostori Doma se ogrevajo s centralno kurjavo v kombinirani izvedbi s klimatskimi instalacijami. Manjše prostore ogrevajo radiatorji, večje prostore pa ogrevajo in ohlajajo (poleti) in hkrati tudi zračiijo posebne klimatske naprave. Celotne ogrevalne naprave so deljne na več skupin, tako da lahko posebej in neodvisno ogrevajo posamezne prostore. S to delitvijo je omogočeno največje varčevanje s kurjavo.

Na glavnem pročelju Doma nastaja večja kompozicija v mozaiku po idejni zasnovi in izdelavi slikarja Marija Preglja. Če po občutju štejejo Dom kot čebelni panj, potem velja mozaik na glavnem pročelju za pisano barvno »končnico«. S tem mozaikom bodo dobile Trbovlje pomembno slikarsko umetnino. Ta slikarski okras na novem Delavskem domu bo zaradi svoje mozaične tehnike še tembolj zanimiv, ker pomeni za slovensko likovno umetnost tako rekoč novost.

Prvih deset dni v novem Delavskem domu

Za otvoritev novega Delavskega doma v Trbovljah so »svobodec« s svojimi sekcijami pripravile bogat in pester spored, ki ga bodo izvedle v dneh od 29. novembra do 8. decembra. V četrtek 29. novembra bo dopoldne slavnostna otvoritev, na kateri bo govoril predsednik Ljudske skupščine LRS tovariš Miha Marinko. Zvečer pa bo dramska družina »Svobode-Centers« v režiji Karla Malovrha igrala Cankarjevo »Hlapce«. V petek pa bo pod taktirko Jožeta Skrinjarja in v režiji Milka Raka igravala »Svoboda-Centers« Antona Försterja opero »Gorenjski slavček«. V soboto bo pod vodstvom prof. Albina Welgerja koncert trboveljskega simfoničnega orkestra s sodelovanjem štirih solistov. Dramska družina »Svobode« je uprizorila v nedeljo v režiji prof. Čelnovarja dramo Miška Kranjca »Pet do zločinca«. V ponedeljek bo koncert pevskih zborov »Svobode-Centers« (Zarja in Slavček), »Svobode II« in »Svobode-Zasavje«. Dramska družina »Svobode-Zasavje« uprizori v torek v režiji Silva Kuštra komedijo L. Fodorja »Maturant«. V sredo bo imela koncert delavska godba »Svobode-Centers« pod taktirko kapelnika Tonea Hudarina. V četrtek bo »Svoboda II« v sodelovanju vseh svojih sekcij izvedla prosvetni večer. V petek bo koncert mladih, na katerem bodo nastopili mladinski pevski zbor, najboljši gojenci Glasbene šole in mladinski orkester. V soboto pa bo v foyerju in drugih prostorih Doma družabni večer.

lahko prirejali tudi večja množična zborovanja, razstavne in družabne prireditve. Nagnjenost zemljišča je izkoriščena za spodnjo vstopno vežo z garderobami, blagajno, okrepčevalnico in sanitarijami.

Leva stranska dvorana je grajena za predavalnico s 100 sedeli in nekaj stojšč, s projekcijsko mavžno ploščo na prednji steni. Dvorano bodo lahko uporabljali tudi za manjša zborovanja ali manjše koncertne nastope. Od sosednje kino-dvorane jo ločita dva opetna zidova in za zvok nepropustna vrata. Kino-dvorana, ki bo hkrati služila tudi kot glavna koncertna dvorana, ima 500 preklopnih lesenih sedežev. Tla v parterju so deloma nagnjena. Lož in balkonov ni. Za

Prvomajska manifestacija rudarjev leta 1922. Na tem mestu stoji sedaj novi Delavski dom

V TABORIŠČU...

Kdo ve zakaj? Vedno sem se bala miši. Tisti dolgi rep. Tisto ovalno spolzko telesce... Uhi! Kako se mi je gnusilo! A zgodilo se je: bilo je v nemškem taborišču v času okupacije, da sem izgubila tudi odpor, ki sem ga imela do malih dolgorepih živalic.

Bila je mrzla jesen. Ležala sem v leseni baraki in bila sem neskončno lačna. V svoji lakoti

sem se spomnila vseh koščkov kruha, ki sem jih kdajkoli v svojem življenju zavrgla. Spomnila sem se vsake drobtinice, ki mi je kdaj padla pod mizo in sem jo časih ko bom spet doma, ko bom spet lahko rekla:

»Mama! Prosim kruha!«

Nekaj mehkega, spolzkega se je tedaj dotaknilo moje roke.

Narisala Belica Škerlak

brezbrizno pohodila. Tako sem na trdem ležišču z zaprtimi očmi sanjerala o tistih časih, ko še nisem poznala lakote. Sanjarila sem o tistih časih, ko bo prišla svoboda. Sanjarila sem o tistih

nji dan našla zadaj za našo barako. Odlomila sem drobtinico in jo ponudila miški. A miški ni bilo do moje drobtinice. Še malo sta se zasvetili njeni očesci in sestradane premreže miške ni bilo več. Negibno je obležala na moji dlani.

Marta Grom

Sanj ni več

Moj potoček, ne šumljaj mi; skoz grmovje — plani s hudournu silo čez skalovje!

In razbij se med prepade v vse kotanje! morda v njih ležijo mlade moje sanje? Daj, z močjo neukrotljivo skale stres! Če pod njimi spijo, meni jih prinesi!

Pošlji prek čeri visoke val srebrni! Moje lepe, zlate sanje z njim mi vrni!

Val razbije ob mogočni se pečini — sanj ni več — ostali so mi le — spomini!

Alenka Sušter, V. r. gim., Ljubljana

Krizantema

Rasla je v samotnem kotu vrta. Le tu in tam se je ustavljal vrtnar ob njej in ji obral zalistke. Raznovrstne cvetice z dišečim vonjem in pisanimi cvetovi so pomilovalno zrle nanjo. Krizantema se ni pritoževala; skromno je molčala.

Mrzel jesenski veter je dahnil preko vrta. Cvetice so v strahu zatrepetale: »Stane! Prišel je vrtnar. Stopil je v samotni kot, kjer je rasla krizantema. Kmalu se je nad njo razprostirala steklena streha. Ostale cvetice so zaman pričakovale, da bo vrtnar tudi nje zavaroval proti mrazu. Prepustil jih je usodi. Ze naslednje jutro so se njihovi cvetovi brez življenja sklanjali globoko k zemlji...

Medli jesenski sončni žarki so blagodejno pronicali skozi stekleno streho. Cvetna čaša krizanteme se je odprla. Krvavorodeči lističi so zakipeli iz nje, rasli so in se širili v mogočen cvet.

Prišel je vrtnar z vrtnimi škarnjami. Zadovoljen je zri na krizantemo in jo pohvalil: »Zares, krasna si! Pazljivo jo je odrezal...

Ugodna prilika

Kot na ostrini britve se hitro izmuzne, sicer je vsa gola, le na čelu ima lase. Drži jo, če jo imaš! Ko pa uide, je nihče več ne more znova dobiti — taka je podoba ugodne prilike.

Stari so s temi besedami opisali njeno podobo, da bi lenoba nikomur ne ovrnila uspeha.

Po Fedru J. F.

UREDNIKOV KOTIČEK

Dragi urednik!

Spet se Ti oglašam, dragi urednik, in upam, da mi nisi zametil, ker Ti toliko časa nisem odgovorila na Tvoje pismo. Veš, saj sicer zelo skrbno vsak četrtek prebiram Tvojo mladinsko stran, ki prinese marsikaj zanimivega. Nikar ne misli, da mi je Tvoja kritika vzela pogum! Kaj šel S Tvojim mišljenjem, da naj bo v opisanem doživljanju več prisrčnosti, toplega čustva, popolnoma soglašam. Skušala bom izpolniti Tvojo željo. Saj če se mi to ne posreči prvič, se mi bo pa sčasoma, kajne? Danes Ti pošiljam spis »Beseda, ki peče« in dve pesmi. Na skrivaj pa Ti še zaupam, ljubi urednik, da za prozo nisem preveč navdušena. Ne vem kako to, ampak res je, da v pe-

smih lahko izrazim svoje najgloblje občutke, v spisih pa mi beseda teče neokretno, prisiljeno in čutim, da v njih ne izrazim vsega tistega, kar bi hotela povedati. Pa upam, da se bo tudi ta nedostatek dal odstraniti.

Prisrčno Te pozdravlja

Alenka Sušter, dij. V. r. g., Ljubljana, Kavčičeva 1.

Draga Alenka!

Piši tako, kakor Ti leži v srcu. Mnogo, zelo mnogo si napredovala. Tega sem zelo vesel. Objavil bom vse tri Tvoje prispevke. Lepo Te pozdravlja Tvoj urednik.

Fred Kališ: BELA KOKOŠ

Nekoč je živela kovačica. Ko je prišla v petdeseto leto in ko se ji je obraz nagubal, oči poglobile in nos izstopil in povesil, da je bil podoben sovinnemu kljunu, je sklenila, da ne bo več gospodinjila svojemu sinu, zato ga je oženila in vzela snaha. Ko se je Magda, tako je bilo snaha ime, odpravljala na novi dom, ji je mati dala belo kokoš z upko na glavi.

»Na, to je najboljša nesica, daleč ne najdeš boljše.« je govorila in skrbno devala v cekar.

Bela kokoš je vsak dan znesla eno jajce. Njena jajčka so se ločila od ostalih; bila so bolj dolga in na zadnjem koncu oščljena, da so bila bolj podobna raketi kot jajcu. V tej raketi sta bila dva rumenjaka, eden na sprednjem, drugi na zadnjem koncu. Bela kokoš je redno vsak dan znesla po eno jajce in še dolgo potem, ko je svoje delo pošteno opravila, pela svoj kokodaj. Bila je namreč zelo ponosna na to svojo izredno lastnost. Ponosna in ošabna je hodila po dvorišču in se šopirila ter se zaničljivo ozirala na ostale, manj razvite sorodnice.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

»Kaj ste ve, komaj na dva dni po eno jajčece in to samo z enim rumenjacom.« je zakokodajala, če so se ji preveč približale.

zasovražile. Če je katero slučajno zanesla pot mimo nje, ji je zbrisala.

»Ko-kok, ko-kok, ko-kok, že spet lačna! Prgišče žita, pa bo jajce!«

»Ko-kok, ko-kok, ko-kok.« so ji odgovarjale ter se navidez postavile po robu, vendar so se boječe in ritensko umaknile.

Bela kokoš pa je za to svojo lastnost dobila vsak dan eno prgišče več zrnja, kot so ga dobile ostale, zato so jo druge kokoši

Magda je imela belo kokoš za svojo in sama je hotela pobirati njena jajčka. Stara kovačica pa, ki je pobirala jajčka od ostalih, je hotela pobirati še njena, zakaj bi pobirali dve, si je najbrž mislila. Tako sta ena drugi pobirali jajčka od bele kokoši in jih skrivali, da bi slučajno snaha ne opazila, da ima kovačica jajčka od bele kokoši. Snaha pa je skrbno pazila, kdaj je bela kokoš znesla in takoj pobrala, skrila pod predpasnik in odnesla v sobo ter zaklenila v omaro.

»Ze spet si pobrala jajce od bele kokoši.« se je jezila Magda na kovačico, ko ni našla več njene jajčka.

»Naj takoj kamen postanem, če sem jaz vzela tvoje jajce.« so se zaklinjala kovačica.

»Ne moje, ampak od bele kokoši.«

»Ne, jaz nisem. Bog ne daj, da bi se jaz dotaknila tvojega jajčka.«

»Saj sem videla.« Kovačici je vzelo sapo.

»To kokoš so mama meni dala, zato imam tudi jaz edina pravico pobirati njena jajčka.«

»Če je kokoš pri nas, je naša, ne tvoja.« jo je posvarila kovačica.

»Moja je... moja je...« Tako je bela kokoš prinesla razdor med snaho in staro kovačico. Skregali sta se skoraj vsak dan. Često se je pripetilo, da je katera vrgla jajce drugi v obraz. Gotovo bi se to tragično končalo, če se ne bi znašla kokoš in uredila tako, da je bilo spet vse dobro, ko je opazila, da se babi kregata za njena jajčka, pa si je dejala:

»Znesla bom dve!« Drugi dan je že zgodaj zjutraj znesla in pela:

»Ko-kok, ko-kok, ko-kok, znesla sem jajce, znesla sem jajce, za Magdo, za Magdo...«

Popoldne je znesla drugo in pela:

»Ko-kok, ko-kok, ko-kok, znesla sem jajce, znesla sem jajce, za staro kovačico...«

Drugega dne je prišla na vrsto pred popoldnem kovačica in Magda popoldne. Da ne bo zamere, si je mislila. Zato pa je dobila vsakokrat, ko je znesla, od tiste, kateri je znesla, po eno prgišče žita za nameček.

To je storila tako, da je vsak rumenjaki spravila v drugo lupino.

Pa prišla je liscica in odnesla našo vrio belo kokoš. Ni bilo od takrat več take kokoši, nič več takšnih jajčk in ni več naše povesti...

Stara žena je ljubeče stiskala v naročje cvet krizanteme in hitela proti skrajnemu koncu pokopališča. Ustavila se je ob enem izmed mnogih grobov, ki so

se razlikovali med seboj le po napisih. Položila je cvet v vazo. »Za tebe, moj sin!« ji je govorilo srce.

Krizantema je zadrtela. Sklonila je nad gomilo svoj cvet in zašepetala: »Dragi! Zrtvoval si se domovini: sprejmi v zahvalo moj cvet...«

Polagoma trosi na grob lističe iz cvetne čaše v spomin na junaka.

Badalč Marjeta, I. r. klasične gimnazije v Ljubljani

KPIŽANKA »LISICA«

Voderavno: 1. grška črka; lokal: 2. ime pisatelja Hudalesa; 3. žival na silki; 4. vrsta cigar; 5. vdrtini; 6. zemeljski plin; 7. del hiše; 8. puščavnik; 9. tuje žensko ime; 10. nekdanji ruski strokovnjaki za poljedelstvo; 11. vladar; 12. čebela; 13. šahovski Staroslovan; 14. sorodnik; 15. izid; 16. oblika pom. glagola; 17. kinematograf; 18. števniki; 19. medmet.

Navpično: 1. Ljubljanski elektr. merska enota.

OCENJEVANJE TELESNOVZGOJNIH DRUŠTEV »PARTIZAN« ZA POKAL »LJUDSKE PRAVICE«

NAJBOLJŠI - V APAČAH

Za uvod, ki bo tudi pojasnil izbor telesnovzgojnega društva »Partizan« Apače za najboljšo društvo v Sloveniji, citiramo del dopisa okrajne zveze »Partizan« Murska Sobota, ki pravi, takole:

»TVD Partizan Apače je brez dvoma letos najbolj aktivno društvo v našem okraju. Prizadevanje za zgraditev lastnega doma, s katerim bodo doseženi trdni osnovni za razvoj društva, in aktivno delo tudi v zimskih mesecih, dosedanja telesnovzgojna dejavnost v zelo neugodnih okoliščinah...«

Pisati kroniko je hkrati nehalno in hvalježno. Nehvalježno zato, ker kronika potrebuje precej časa, preden spr-

Ramenska stoja na bradlji

Podelitev pokala

Telesnovzgojno društvo Partizan v Apačah bo priredilo ob Dnevu republike svečano akademijo v sredo, 28. novembra, ob 19. uri v kino dvorani v Apačah. Na akademiji bodo Partizanu tudi podelili pokal »Ljudske pravice«.

nastop v Ljubljani

Apačanci so bili tudi v Ljubljani, kjer so sodelovali v povorki društev »Partizan« Slovenije (desno). Veliko zanimanje je tudi za orodno telovadbo, kjer so člani apaškega društva med najboljšimi v okraju (zgoraj)

Danes je 29. november. Ocenjevanje telesnovzgojnih društev »Partizan« za pokal »Ljudske pravice« je končano. Ze v očerajsnji številki smo objavili ocenjena društva in prav tako najboljšega med najboljšimi — »Partizan« Apače. O tem društvu lahko zveste več v ostalih vrsticah na tej strani. Marsikoga pa bo zanimalo, kako je komisija ocenjevala društva. Na kratko:

Letos je komisija ocenila 42 društev, ki so jih izbrale okrajne zveze kot najboljša društva v okraju. Pri teh društvih je nato komisija točkovala telesnovzgojno, gradbeno, upravno in gospodarsko dejavnost. Na osnovi takšnega točkovanja je komisija dobila vrstni red najboljših društev »Partizan« v Sloveniji, ki ga je potrdil na svoji seji tudi izoršni odbor »Partizana« — Zveze za telesno vzgojo Slovenije. Sprememba je letos le v toliko, da ni več strogo določeno mesto za posamezna društva, ampak so društva razdeljena v skupine po pet — seveda razen zmagovalca.

Kaže, da je za ocenjevanje društev »Partizan« iz leta v leto večje zanimanje in upamo, da bomo v nekaj letih dosegli cilj, da bo moč oceniti vsa društva v Sloveniji. Odvisno pa je to predvsem od društev in okrajev, da bodo nše leto marljivo delali in poročali o svoji dejavnosti.

vi v red vse podatke, jih razvrstili in preverili, hvalježno pa, ker je prijeto listati po orumenelih listih kronike, pa četudi samo leto dni nazaj. Ko listamo po kroniki, nam minuli dogodki ožive pred očmi, kot da so se zgodili včeraj. Kot na filmskem traku vidimo spet uspehe in neuspehe, presenečenja in razočaranja.

Vse to in še marsikaj nam pripoveduje orumeneli listi.

Listajmo sedaj po kroniki »Partizana« Apače. Iz nje bomo povzeli dogodke, ki so bili za društvo pomembni in ki so Apačancem pomagali k takšnemu uspehu. Ne bomo pa pozabili tudi na grenke ure, ki se jih vsakdo nerad spominja, pa vendar ni društva, ki jih ne bi imelo. Zato obrnimo list kar na slepo srečo.

17. junij 1956

Danes je naše društvo priredilo svoj letni propagandni nastop. Izmed 559 aktivnih pripadnikov jih je nastopilo 246. Okrog letnega telovadnice je bila zbrana množica gledalcev, saj so prišli skoraj vsi vaščani, pa tudi prebivalci iz bližnje okolice. V dopoldanskih urah je bila skoro vsa povorka nastopajočih. Prireditelj je otvoril predsednik društva Jože Srpič, ki je v svojem govoru orisal naše delo. Po pozdravnem govoru predsednika okrajne zveze tovariša Venarja so nastopili vsi naši oddelki. Sodelovali sta tudi društvi »Partizana« iz Ljutomerja in Gornje Radgone. Gledalcem je ugajala predvsem talna telovadba, pri kateri so nastopajoči z uspehom izvajali salte in želi zaslužen odobravanje.

Tako je kronist zabeležil letni propagandni nastop. Skop je ta opis in ne pove vsega. Ne pove, koliko je bilo treba priprav, da so pripadniki društva skrbno uvezbali svoje točke, koliko ur so porabili orodni telovadbi, da so pripravili svoje vaje, kako ponosni so bili najmlajši, ko so lahko pokazali svojim

Po skrbnih in temeljnih pripravah v telovadnici pride nagrada

staršem, kaj so se naučili in še mnoge druge stvari.

Da, včasih je kronika preskopa.

Aprila 1956

Na društvenem pomladanskem krosu je sodelovalo 112 pripadnikov.

Zamislimo se malo ob tem zapisku. Pomladanski krosi so nekaj prehod iz zimske sezone v letno. Prvo srečanje s pomladanskim soncem, ki daje mnogim društvom »Partizana« — med njimi tudi apaškemu — upanje, da bo odšle delo lažje. Ne bo se treba več stikati v toplem razredu, ki služi kot zasilna telovadnica. Ne bo več skrbi, kam spr-

Novi dom »Partizana« je pod streho (spodaj). Tudi telovadnica, v kateri končujejo notranja dela (zgoraj), bo 29. novembra že služila svojemu namenu

viti vse tiste, ki bi radi sodelovali v društvu. Tekmovalci, ki nastopajo na krosu, se tega ne zavedajo v folkinski meri kot ljudje, ki vodijo društvo. Leti se kar odlašajo in pomislijo: »Spet smo prebili zimo, ki nas je utesnila.« Tako je v Apačah že tri leta. Kaže pa, da se bo sedaj obrnilo na bolje. O tem nam pripoveduje

29. november 1956

Ta danu bo v kroniko »Partizana« Apače zapisan z zlatimi črkami. Priznanje jugoslovanskega ljudstva bo za Apače dvojni priznanje. Na ta dan bo nova, lastna telovadnica začela služiti svojemu namenu. Ze od začetka je bila želja vseh v Apačah, ki jim je pri srcu telesnovzgoj-

nastop v Ljubljani

na dejavnost — lasten prostor pod lastno streho. Zdal se jim bo ta želja izpolnila.

Ogledali smo si telovadnico. Dvorana je dolga 25 m in široka 14 m. Do praznika jo bodo lepo počistili, namestili stekla v okenske okvirje in postavili orodje. Za prvo silo bo. V načrtu pa imajo še ureditev garderob in sanitarnih naprav. Verjamemo, da jim bo tudi to uspelo drugo leto, saj imajo glavni del poti že za seboj. Letos so vložili v glavnem ves denar za gradnjo doma, pri tem pa so pripadniki društva opravili še 2042 prostovoljnih delovnih ur. Dobrišen del gradbenega materiala so pripravili sami, prav tako pa so tudi poskrbeli za brezplačen dovoz materiala na gradbišče. Tako jim je uspelo — seveda tudi s pomočjo občine in kmetijskega posestva Crnci — postaviti se s skromnimi sredstvi na lastne noge.

Sedaj bodo delali naprej s še večjo vneto in uspeh prav gotovo spet ne bo izostal. Samo lani so na pr. kljub neugodnim okoliščinam pridobili štiri novih članov, tako da je sedaj vključeno v društvo 15% vsega prebivalstva. V to številko pa niso zajeti Stogovci, kjer ima društvo svojo četo, ki pa se bo, kot kaže, drugo leto že lahko osamosvojila v samostojno društvo.

Odprimo kroniko na začetku. Datum je

13. januar 1953

Ustanovni občni zbor telesnovzgojnega društva »Partizan« Apače. Spet je bilo treba zavarati ledino.

Če bi kdo pisal kroniko telesnovzgojne dejavnosti v Apačah, bi sicer lahko začel z letom 1946. Takrat je bil ustanovljen nogometni klub, ki pa je v glavnem le živoril. Nogometiški niso imeli ne denarja ne opreme. Nekajkrat na leto so odigrali kakšno tekmo, nato pa je bilo spet vse mirno. Nič bolje se ni obneslo telovadno društvo, ki je obstajalo hri dvo leti.

Leto 1953 je bilo torej prelomnica. Sicer v začetku ni kazalo, da bo tako. Društvo je bilo še v povojih in nikakor ni moglo »shoditi«. Število članstva je bilo minimalno, sredstev ni bilo. Jedrnice razmere najboljše označuje podatek: nje razmere nastopa v Ljutomeru se je udeležilo (šest) pripadnikov apaškega društva.

Mladost, zdravje, veselje — apaški pionirji pri »petelinjem boju«

Položaj pa se je boljšal iz leta v leto. Društvo se je povežalo z množičnimi organizacijami in Zvezo komunistov, ki so mu tudi priskočile na pomoč. Letos so še celo tako napredovali, da so o težavah in problemih »Partizana« razpravljali tudi na zborih volivcev. Uspeh seveda ni izostal. Lani je bil apaški »Partizan« ocenjen kot sedmo društvo v Sloveniji, letos pa se je zasluženo znašel na samem vrhu.

Pri tem imajo zasluge tudi domači učitelji. Ne samo oba učitelja za telesno vzgojo, ampak tudi ostali učitelji osnovne šole, nižje gimnazije in nižje kmetijske šole. Zato lahko razumemo, da je s podporo vseh krajevnih činiteľjev upravni odbor pripeljal društvo do takega uspeha. Kdo je zanj najbolj zaslužen, bi bilo težko reči. Morda predsednik Jože Srpič in njegovi sodelavci Jože Pirher, Tone Hafner, dr. Lojze Toplak, Ivan Lesjak, Fanika in Zvonko Tanc, Joško Senica, Tončka Črepnjak, Aleksander Škrlec, Herman Pirher, Ivan Novina, Jože Šlomšek, pa tudi še številni drugi, ki so svoj prosti čas žrtvovali za razvoj in napredek društva. Na smemo pa pozabiti vsega članstva, ki je z disciplino (na vadbene ure so prihajali z 87% udeležbo) in poživovalnostjo prav tako prispevalo svoj delež k osvojitvi pokala »Ljudske pravice«.

O tem kronika molči

Molči o tem, da so v Apačah še mladi ljudje, ki tudi nekaj žrtvujejo za telesno vzgojo. Primer: društvo je letos, kot smo že preje omenili, vložilo v glavnem ves denar v izgradnjo doma. Za druge stvari ga ni ostalo veliko. Zato so mladinci sami zbirali denar, da so se lahko peljali na tekmovanja in nastope v Maribor, Mursko Soboto in druge kraje. Vsekakor primer, ki je lahko ostalim za zgled, in ki kaže, da so v Apačah na pravi poti.

Nikjer ne piše o tem, kako je prišel mlad človek, ki se je preselil v Apače, v telovadnico in rekel: »Delal bi rad v vašem društvu.« Še sedaj je to eden najboljših vadiľev.

Kronist tudi ni zabeležil, da v Apačah že mesec dni nimajo redne vadbe, ker njihovo »telovadnico« preurejajo za potrebe šole.

O vsem tem in podobnem kronika molči.

Vam je znano...

- ... da ima »Partizana« Apače svoje kinematografsko podjetje;
- ... da ima društvo tudi 116 podpornih članov;
- ... da ima »Partizana« Apače redno vsako leto tekmovanje v športnih panogah s kolektivom tovarne v Sladkem vrhu;
- ... da redno tekmujejo z graničarji v Apačah;
- ... da je teklo v Titovi štafeti 316 članov od Vratje vasi do Gornje Radgone;
- ... da je »Partizana« Apače nastopil v Gornji Radgoni s 114. v Stogovcih s 66 in v Zepovcih s 32 pripadniki;
- ... da je društvo prispevalo na proslavah državnih praznikov vedno svoje izbrane točke;
- ... da so redno vodili statistiko in imajo finančno poslovanje v redu;

Pionirji se pripravljajo na akademijo za 29. november

Zaenkrat vaja še ni lepo izvedena, toda pod vodstvom vadiľev bo kmalu boljše

... da je društvo priredilo pohod na »Partizansko srečanje« v Pomurju v Crnci;

... da se je društvo udeležilo vseh okrajnih in pokrajinskih tekmovanj ter nastopov;

... da je »Partizana« Apače v letošnjem letu zbral 950.000 dinarjev.

Dr. Toplak { mož v beli halji načelnik društva

Pomešali smo se med paciente, prišli na vrsto in vstopili v ordinacijo. Visok, močan človek v beli zdravniški halji nas je iznad očal vprašal: »Kaj vas boli?«

Povedali smo mu, kakšno bolezen imamo in, ko je zvedel, da gre le za pošklicno radovednost, smo se za ordinacijo zmenili nekoliko kasneje v apaški krčmi.

Ker diagnoza ni bila kdove kako huda, smo ob litru vina kaj kmalu dobili lek za našo bolezen.

Doktor Toplak je imel letos pomembno srečanje. Abraham mu je pomladni stisnil roko in mu skupaj s številnimi znanci, prijatelji in pacienti zaželel še mnogo srečnih dni.

Smeš je napolnil omizje. Zdrav Toplakov humor ima še to posebnost, da ne spravi ljudi samo v veselo razpoloženje, ampak tudi resničnemu bolniku vrne s smehom del zdravja.

Po rodu je Ptujčan, na univerzo pa je hodil na Dunaju. Zivljenjski boj mu je izklesal kremenit značaj. Kakšen to je, ne bi bilo treba vpraševati dr. Toplaka, temveč to je omeniti sto in sto bolnikom, ki jim je dr. Toplak vrnil zdravje, pa bi iz njihovih ust slišali, kaj je zdravnik v Apačah. Da naposled povemo: dr. Toplak nas ni zanimal kot človek v beli halji, temveč kot telovadec, pobudnik in eden ustanoviteljev telesnovzgojnega društva v Apačah pri Gornji Radgoni. Prav zaradi tega, ker je on načelnik Partizana Apače, so telovadci in telovadke te vasi letos dosegli uspeh za uspehom, kar jim je prineslo visoko priznanje — pokal našega lista.

Kar je dr. Toplak v svoji ordinaciji med instrumenti in recepti, prav to je tudi med blazinami, krogi in švedskimi klopmi. Hočemo reči, da kjer je dr. Toplak, tam je nekaj prijetnega, nekaj toplega in nekaj človeškega, kar nas vodi in vzpodbuja in kar nam zagotavlja, da je zdravnik Toplak — načelnik društva — človek, s katerim je moč doseči takšen uspeh, kot so ga dosegli letos vsi člani »Partizana« Apače.

Letala bodo zmagala

Ko so začeli v nekem francoskem pristanišču graditi novega pomorskega velikan »France« — ladja bo imela 55.000 brt, na njenem krovu pa bo prostora za 2000 potnikov — se je v francoski javnosti ponovno vnela razprava o tem, ali se sploh še izplača graditi velike čezoceanske potniške ladje, če upoštevamo konkurenco potniških letal, na katerih prevoz nikakor ni dražji, vožnja z njimi pa je neprimerno hitrejša in udobnejša. Lisi, ki so sodelovali v tej polemiki, so postregli s podatki, ki dokazujejo, da letala zares čedalje uspešneje izpodrivajo čezoceanske ladje.

Tako napovedujejo, da bodo letalske družbe izbojevale odločilno bitko v trenutku, ko bodo uvedle v redni promet velika reaktivna potniška letala. Oglejmo

si nekaj primerjav med njimi in med novo čezoceansko potniško velikanko »France«.

Graditelji pravijo, da bo stala ladja okoli 27 milijard frankov. Ker bo na njej prostora za 2000 potnikov, bi bili torej potniški prostori po 14 milijonov frankov. Velika letala za promet čez Atlantski ocean lahko sprejmejo po 120 do 155 potnikov, stanejo pa okoli dve milijardi frankov, torej potniški prostor 16,5 milijona.

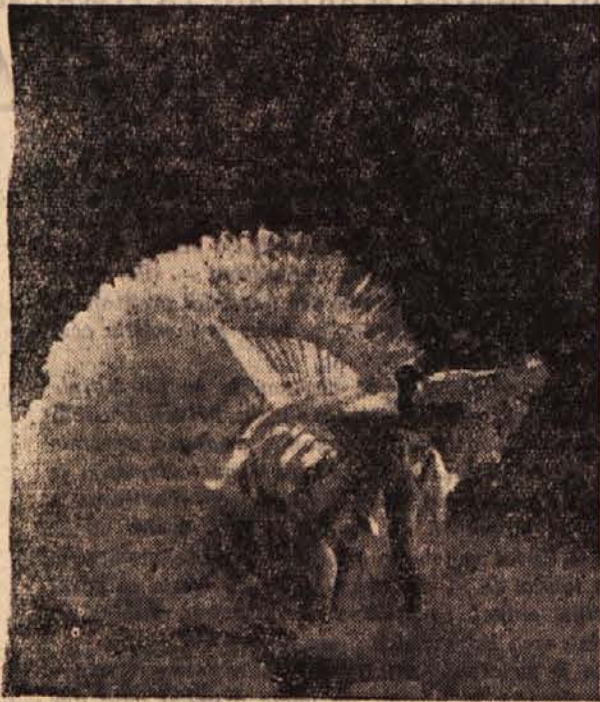
Glede na število potnikov so letala le za spoznanje dražja od ladij, njihova prednost pa je v tem, da prepeljejo potnike čez Atlantik in nazaj najkasneje v dvanajstih urah, medtem ko potrebuje ladja za to dvojno pot skoraj štirinajst dni. Po tem sodeč je letalo znatno rentabilnejše prevozno sredstvo. V sedmih dneh lahko prepelje v obe smeri 1680 potnikov, torej le nekaj manj kot ladja, ki prevozi v tem času eno samo smer.

Razen tega pa kažejo tudi drugi stroški — na primer za pogonsko gorivo, osebje itd. — absolutno prednost letalskega prometa. To je tudi povod za čedalje pogostejše zniževanje letalskih prevoznih tarif, kar naj bi letalom zagotovilo še večjo prednost v tekmi s čezoceanskimi ladijskimi družbami.

In še številke o naraščanju letalskega prometa čez Atlantik.

RAZPRAVA O ZASTARELOSTI POTNIŠKIH OCEANSKIH LADIJ

Medtem ko so prevozila letala prva leta po vojni samo petino vseh potnikov iz Starega v Novi svet in obratno, so dosegla letos že 40 odstotkov. Vse kaže, da bodo v naslednjih letih še bolj izpodrinila ladje. Strokovnjaki že napovedujejo čas, ko bodo služile velike čezoceanske ladje samo še pomorskim turističnim potrebam, na primer tako imenovanim krožnim potovanjem po Atlantiku.

Pred kratkim se je vrnila z večletnega gostovanja v ZDA angleška prva balerina Alicia Markova, ki je v londonskem »Palladiumu« nastopila sredi novembra v »Labodjem jezeru«.

Stare igre v novi Kitajski

Kitajci se že od davnih dni naučujejo za igralce in igra, saj o tem pripovedujejo tudi njihovi najstarejši zapiski. Razen tega so bili Kitajci v preteklosti močno vdani najraz-

K igram, za katere se vedno najde dovolj navdušenih gledalcev, sodi »boj lutk«. Artisti, ki je skrit pod haljo, vodi pretepet obeh lutk hkrati.

ličnejšim strastem in svojevrstnim zabavam, med katerimi igralnice in opijske bencine niti niso zavzemale preveč mesta.

Vsa ta, najrazličnejša strastem ustrezajoča zabava, pa je pod oblastjo nove Kitajske izgubila; ohranile so se le tradicionalne igre, ki so razen gledališča in drugih umetni-

Na cesti naletite tudi na otroke, ki kažejo spretnost v vrtenju krožnikov na palicah.

skih ustanov glavna zabava današnjega Kitajca. Vseponos najdete žonglerje in ulične artiste, ki vnašajo zabavo v osakdanje žoljenje sodobne Kitajske. V veliki večini so to spretni, domiselni varietejski umetniki — delno smo njihovi-

Pri »ušesni igri gre za to, da ugrizneš nasprotnika v uho, ne da bi ga pri tem prijel s rokami. Takšna igra lahko traja tudi po več ur.

Do tradicionalno ročnost spoznali tudi ob letošnjem gostovanju kitajskega cirkusa v naši državi — mnogi pa so oživilli starodavne igre, na primer boje lutk, »grizenje usesa in žongljanje s krožniki«.

NOVE TRDITVE

Neka milnchenska založba je izdala Tusarjevo knjigo o nemškem tajnem orožju v vojnih letih 1939—1945. Kakor zatrjuje pisec te knjige, so nemški znanstveniki že med vojno izdelali prva svojevrstna letala, tako imenovane leteče krožnike. Po potrjenih podatkih so baje izdelali načrte za prve »leteče plošče« že leta 1941.

Leteči krožniki strašijo po našem planetu — ali pa po domišljiji mnogih ljudi — od leta 1947. Ljudje, ki zatrjujejo, da so jih videli, govorijo o ploščatih predmetih z neverjetno hitrostjo in s plameni ob žarečih robovih. Leteče krožnike so ugotavljali na radarskih zaslonih in zasledovali z letali, vendar jim doslej še nihče ni prišel blizu, pa tudi sestreliti še niso nobenega.

Pisec omenjene knjige pravi, da so izdelali še pred koncem vojne neke vrste leteče plošče Nemca Schriever in Habermohl ter Italijan Bellonzo. Nemca sta se odločila za širok pristan, ki se je vrtel okoli pilotske kabine v sredini. Miethe, tretji Nемец, ki se je ukvarjal z letečimi ploščami, je izdelal disku podobno ploščo s premerom 42 m. Schriever in Habermohl, ki

o obstoju letečih krožnikov

sta delala v Pragi, sta — po podatkih omenjene knjige — startala 14. februarja 1945 v prvi leteči plošči, ki sta z njo dosegla v treh minutah višino 12.400 m in v uodoravnem letu hitrost 12.000 km na uro. To ploščo so delali in preizkušali od leta 1941.

Ob koncu vojne so bili nemški letalski strokovnjaki za »leteče plošče« baje tik pred uspešnim zaključkom svojih razskovalnih del. Modeli so bil isicer uničeni, letalsko tovarno v Breslauu pa so prevzela sovjetske vojaške oblasti, ki so po trditvah pisca te knjige preselile vse pomembnejše naprave z nekaterimi strokovnjaki nekam v Sibirijo, kjer so vsa ta leta dalje izpopolnjevali in preizkušali »leteče krožnike«. Strokovnjak Miethe je v ZDA, kjer pri družbi Roe dalje dela na tem projektu, o Habermohlu pa menijo, da je v Sovjetski zvezi.

Ze osem let je ameriškim letalcem prepovedano streljati na »krožnike«, to pa razlaga pisec knjige in še nekateri drugi kot dokaz, da leteči krožniki so in da jih preizkušajo. Tisti leteči krožniki, ki so jih baje videli, so imeli premere 16, 42 in 72 m, dosegli pa so hitrost do 70.000 km na uro. Ker zlasti Američani uradno zanikajo obstoj tako imenovanih letečih krožnikov, domneva pisec omenjene knjige, da Združene države za sedaj še nimajo letečih plošč, ki bi bile po zmogljivosti enakovredne ruskim dosežkom na tem področju.

POMANJKLJIVOSTI ATOMSKE PODMORNICE

V Washingtonu so sporočili, da so poskusi z drugo podmornico na atomski pogon »Seawolf« začeli v precejšnje težave zaradi nekaterih tehničnih problemov. Pokazalo se je, da sistem atomskega pogona v tej podmornici ni dober in da zaostaja za napravami prve podmornice na atomski pogon »Nautilus«. Poglavitna težava je v sistemu tekočega sodija, ki ga uporabljajo za prenašanje toplote od atomskega reaktorja do proizvodnje pare. Mornariško poveljstvo je sklenilo v zvezi s temi nepredvidenimi težavami, da z drugo atomsko podmornico za zdaj ne bodo delali poskusov globinskega potapljanja.

ARHEOLOŠKE NAJDBE V PAKISTANU

Iz pakistanskega glavnega mesta Karachi poročajo, da je neka italijanska arheološka odprava odkrila na meji zahodnega Pakistana sledove več starih civilizacij. Po doslej odkopanih predmetih domnevajo, da so jih uporabljali od četrtega stoletja pred našim štetjem do približno šestega stoletja našega časa. Vodja italijanske arheološke odprave je izjavil, da jim je uspelo v bližini mesta Svot najti sledove sedmih starodavnih civilizacij.

Novi sintetični izdelki

Nekateri strokovnjaki po svetu primerjajo odkritje na področju sintetičnih snovi z najnovejšimi dosežki v atomski industriji. Po zaslugi novih sintetičnih snovi se je zadnja leta močno razmahnila kemična industrija. Potrošnja sintetičnih snovi znaša v nekaterih deželah zdaj že 7 kg letno na prebivalca, izdelki pa osvajajo iz dneva v dan nova področja.

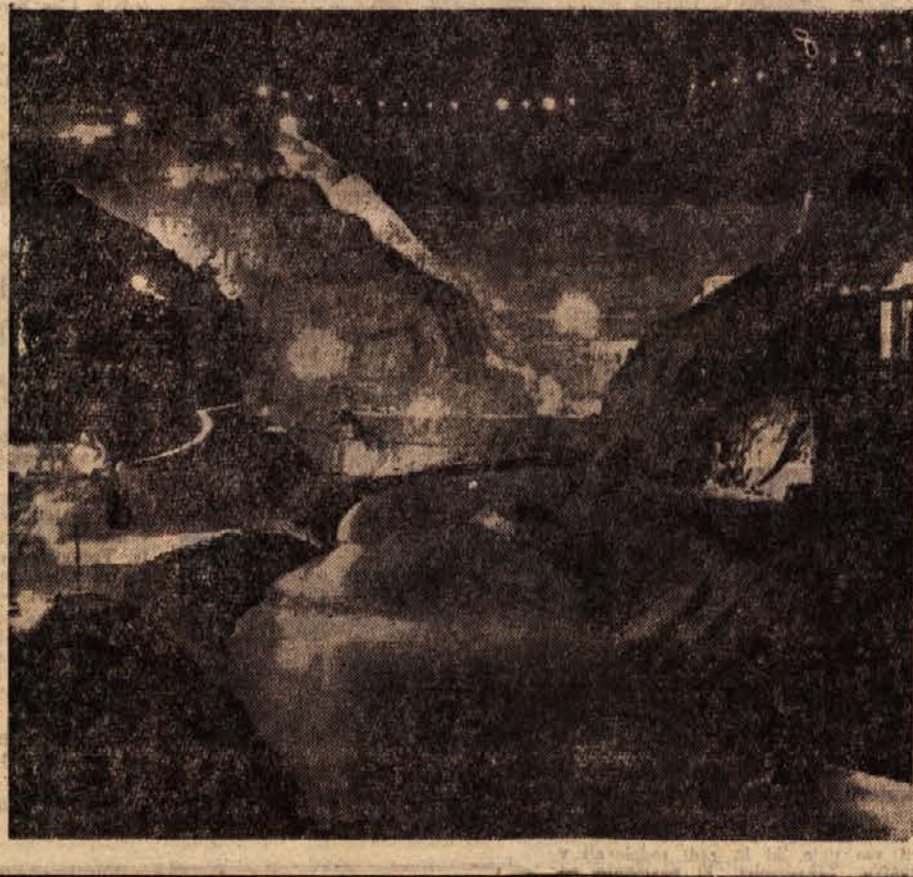
Vsako leto izdelajo v laboratorijih velikih kemičnih tovarn po svetu celo vrsto novih proizvodov iz sintetičnih snovi. Gospodarski pomen teh odkritij bo nemara dovolj ponazorilo dejstvo, da v navadnih čistilnicah naftne povečajo njeno vrednost za 250, s predelavo v sintetične snovi pa kar za 1200 odstotkov. Med drugimi razpravljajo zadnje čase tudi

o izdelavi bankovcev iz nylona, kar bi petkratno podaljšalo dobo njihove uporabnosti.

Nove iznajdbe pogosto nakazujejo številne proizvodne možnosti iz iste snovi. Tako je na primer hidrazin, ki ga uporabljajo kot pogonsko gorivo za usmerjavane izstrelke, hkrati tudi osnova za proizvodnjo »izoniazida«, enega najučinkovitejših zdravil proti tuberkulozi. Nekaj podobnega je tudi s polivinilpirolidonom, ki je surovinska baza za proizvodnjo dučata potrošnih predmetov, hkrati pa ga uporabljajo kot sestavni del pri proizvodnji umetne krvine plazme, kemikalij za proizvodnjo kozmetičnih preparatov, pa tudi sredstev za čiščenje vina, piva in sadnih sokov.

Noč in dan

tečejo dela na 226 m visokem Bhakramskem jezu na reki Sutley v indijskem Pandžabu. Za tem nasipom se bo nabrala voda v umetnem jezeru, ki bo merilo nad 100 kvadratnih kilometrov. Z vodo bodo namakali milijon hektarov doslej suhe zemlje, električna centrala pa bo dajala že sredi druge petletke 2 milijona kWh električne energije.

Takole sta se opremila ameriška pleskarja iz Clevelanda za delo v nekem novem poslopiju, ki ga je bilo treba prebeliti v rekordnem času. Baje so take hodilje kar pripravne za pleskarstvo, saj povsem nadomestijo sicer običajno lestev, mojstri pa opravijo na njih svoje delo v znatno krajšem času.

BREZZVOČNI PROSTOR

V eksperimentalnih oddelkih nekega ameriškega laboratorija za proučevanje električnih pojavov so začeli uporabljati poseben prostor za preizkušanje aparatov, ki jih uporabljajo pri upostavljanju radijskih zvez. Značilnost tega prostora je, da so s posebnim sistemom zidov iz betona, stekla in jekla ter z aparaturom za absorbiranje zvokov dobili brez-zvočno, oziroma brezšumno dvorano, kjer ni mogoče slišati niti največjega hrupa. Cele strokovnjaki in delavci, ki so zaposleni pri teh napravah, se z največjo težavo sporazumejo med seboj, tako dobro so absorbirani zvočni valovi.

DOBRA LEKCIJA

Ker so se potniki na novozelandskih letališčih čedalje pogosteje pritoževali nad počasno in mučno proceduro pri izstopanju iz letal, je minister za civilno letalstvo pripravil neprijetno presenečenje tistim uradnikom svoje ustanove, ki so izdali predpise o tej proceduri. Devet najvišjih uradnikov civilnega letalstva je povabil na izlet z letalom. Na ministrov ukaz je bila vožnja na moč burna, ker je pilot delal naj-

različnejše akrobacije, uradniki pa so med vožnjo izpolnjevali vse obrazce, ki so jih bili predpisali letalskim potnikom.

Ko je letalo pristalo, so prišli v kabino — spet v skladu s predpisi — zdravstveni delavci in so mimogrede tudi potnike obrizgali z razkuževalnim sredstvom neprijetnega vonja. Ko je bilo vse to opravljeno, so se morali visoki uradniki prav kot navadni potniki v skladu s predpisi podvreči križnemu ognju vprašanj, ki jih je zastavljali pravcati štab uslužbencev. Morali so postreči z najrazličnejšimi podrobnostmi, seve vse v skladu s predpisi. Pri pregledu so ugotovili, da niti eden

izmed visokih uradnikov ni pravilno izpolnil vseh številnih obrazcev, ki so jih bili sami predpisali za navadne potnike. Nazadnje so uradnike povabili v kontrolni stolp, od koder so imeli lep razgled po dvoranih, kjer so se morali drugi potniki podvreči vsem določilom njihovih predpisov.

In epilog? Na seji, ki jo je takoj po tem »izletu« sklical novozelandski minister za civilni promet, so se kaj lahko sporazumeli o spremembi teh predpisov. Po novem bodo letalski potniki ob vstopu na novozelandsko ozemlje podvrženi znatno skrajšanim formalnostim.

LADIJSKI VIJAKI IZ NYLONA

Ladijske vijake iz nylona bo začela izdelovati neka danska tovarna. Vijaki iz jekla namreč delajo v vodi zračne mehurčke, ki zmanjšujejo učinkovitost njihovega delovanja. Danski inženirji so se zato lotili izdelave vijakov iz nylona, ki so jih že preizkusili v mrzlih vodah okoli Grönlanda, kjer so pokazali prav takšno trdnost in trpežnost kakor doslej običajni ladijski vijaki iz bron.

Celih enajst let po vojni so šiveli na Vzhodnem Mindoru štirje japonski vojaki, ne da bi vedeli za kapitulacijo svoje dežele in sploh za konec vojne.

RADIO LJUBLJANA

Sporod za sredo, 28. novembra
 Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00.
 5.00-7.00 Dobro jutro, dragi poslušalci (pester glasbeni spored) — 6.30 do 6.40 Reklame — 7.10 Zabavni zvoki — vmes od 7.20-7.25 Naš jeditnik — 8.00 Zaključek oddaje — 11.00 Venček slovenskih narodnih in domačih pesmi — 11.35 Radijska šola za višjo stopnjo (ponovitev) — Maks Sajko: S praviti na srovrznika — 12.05 Maria Caniglia in Benjamino Gigli pojeta znane in priljubljene arije — 12.30 Kmetijski nasveti: Ing. Franc Pahernik: Misli h gospodarjenju v kmečkih gozdovih — 12.40 Skladbe Harolda Arlena igra orkester David Rose — 13.15 Igra zabavni oktet p. v. Boruta Lesjaka — 13.30 Delovni kolektivni čestitajo — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo (ponovitev) — Branko Copić: Kurir pete čete — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Prenos mednarodne nogometne tekme: Anglija: Jugoslavija iz Londona — reporter Mladen Delić — 17.15 »Pesmi za dobro voljo« — 18.00 Kulturni pregled — 18.15 Delovni kolektivni čestitajo — 18.30 Radijski dnevnik — 19.30 Čestitke za Dan republike — 20.00 Mitja Mejak: 3000 km po jugoslovanskih cestah (reportaža) — 20.30 Koncert zborov Radia Beograd — 22.15 Domača zabavna in plesna glasba — 22.55-23.00 Poročila — 23.00-24.00 Oddaja za tujino — na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba).

AVTOMEHANIKA

Ljubljana, Titova cesta 37
 Popravljamo vse vrste osebnih avtomobilov in motornih koles. Znalci smo cene!

Sporod za četrtek, 29. novembra
 6.00 Budnica — 6.10 Pesmi borbe, dela in zmag — 7.15 Čestitke k prazniku 29. novembra — 8.30 Dobro seme smo sejali... (Od Dnevu republike) — 9.00 Koncert pihalnih godb — 9.25 Tri kantate — tri premiere v Radu Ljubljana — 10.30 Osamljeni hrast (reportaža iz predmestja Siska) — 11.00 Spored orkestralnih del jugoslovanskih skladateljev — 12.00 Delovni kolektivni čestitajo — 13.15 Glasbeni mozaik — 14.15 Na juriz (iz dnevnika Invalidskega pevskega zbor) — 15.15 Igrajo priljubljene zabavni orkestri — 15.45 Peter Konjović: Odlomki iz opere »Koštana« — 17.15 Radijska igra: J. Kavčič: Viak št. 112 (prva izvedba) — 18.15 Koncert lahke glasbe — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Lahka glasba — 20.00 Od Skopija do Ljubljane (oddaja jugoslovanske narodne glasbe) — 21.00 Festival jugoslovanske poezije na Plitvicah (lit. glasbena oddaja) — 21.40 30 minut simfoničnih plesov — 22.15 Igramo za ples in razvedrilo — 23.00-24.00 Oddaja za tujino — na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba).

Sporod za petek, 30. novembra
 6.00-7.00 Jutrarnja serenada — 7.15 Reklame — 7.30 Radijski koledar in prireditve dneva — 7.35 Zabavne melodije — 8.00 Slovenske narodne in domače pesmi in napetosti — 9.00 Oddaja za otroke: Zdenka Cop: Nino na mesecu (prva izvedba) — 10.00 Koncert orkestra Radia Ljubljana — 11.00 Naš veliki pamfletski tekst — 11.40 Priljubljeni solisti in orkestri — 13.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 13.30 Melodije za razvedrilo — 14.00 Zeleli ste — poslušajte! — 15.15 Veseli zvoki — 16.00 Delež Jugoslavije k znanstvenemu napredku — 16.45 Zabavno popoldne — 18.15 Drobne skladbe velikih mojstrov — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.15 Iz sodobne poljske simfonične glasbe — 21.15 Oddaja o morju in pomorskih — 22.15 Zabavna in plesna glasba — 22.55-23.00 UKV program: Nočni orkestralni spored — 23.00-24.00 Oddaja za tujino — na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba).

Trgovsko podjetje

Delikatosa

Jeseni

priznano čestita vsem svojim potrošnikom in poslovnim prijateljem za praznik republike. — Potrošniki! Ne pozabite, da dobite v naših poslovalnicah vedno najboljšo špicerjako in drugo haljavo (šivila, sadije, selenjavo, alkoholne in brezalkoholne pijačice) po najnižjih dnevnih cenah

DNEVNE NOVICE

Obiščite razstavo slikarskih in risarskih del ter fotografij članov likovne sekcije »Prosvetnega društva Poštara« v Ljubljani, ter foto krožka »Ljudske tehnike PTT« v palači Podjetja za PTT promet v Ljubljani, Cigaletova ulica 6. Razstava bo odprta do ponedeljka, 3. decembra 1956. — Vstop prost.

Komunalna banka Ljubljana in njene podružnice bodo dne 28. novembra 1956 sprejemale dnevni iztržek trgovskih podjetij od 18-20. Komitente prosimo, da v navedenem času položijo svoj dnevni iztržek v banki, pri kateri imajo svoj izračun. — Komunalna banka, Ljubljana.

VOZNI RED EKSPRESNE AVTOBUSNE PROGE PUTNIKA SLOVENIJA LJUBLJANA-ZAGREB

Zaradi velikega števila potnikov na progi Ljubljana-Zagreb je PUTNIK SLOVENIJA povečal število voženj na tej progi.
 Avtobus odhaja: iz Ljubljane ob 5.00 in 16.00, iz Novoga mesta ob 6.45 in 17.45, prihod v Zagreb ob 8.30 in 19.30.
 Avtobus odhaja: iz Zagreba ob 5.00 in 16.00, iz Novoga mesta ob 6.45 in 17.45, prihod v Ljubljano ob 8.30 in 19.30.
 PROGA OBRATUJE SAMO OB DELAVNIKI.
 CENA V ENO SMER 700 DIN.
 Iz Ljubljane odhaja avtobus izpred NEBOČNIKA, iz Zagreba pa izza hotela ESPLANADA. Vozovnice lahko kupite v predprodaji: v Ljubljani pri PUTNIKU SLOVENIJA na Titovi cesti 12, v Zagrebu pri PUTNIKU v Praški ulici št. 1.

Avtobusi so udobni, turistični in ogrevani. Stojšče ne sprejemamo. Avtobusna proga bo obratovala tudi 30. novembra in 1. decembra.

AVTOBUSNI PROMET — CELJE

obratuje v dne 29. novembra do dne 2. decembra po sledečem voznem redu: Dne 29. in 30. nov. vozijo samo sledeče proge: Celje — Dobrta vas, Celje — Lasko, Celje — Volnik, Celje — Store, Celje — Ljubljana (brza), Celje — Kamnik — Ljubljana, Celje — Dobrna, Celje — Vitanje, Celje — Vransko, Celje — Kozje, Celje — Nazarje po nedeljskem voznem redu z zvezo proti Ljubljani, Celje — Maribor, Kozje — Brestanica, Senovo — Brestanica, Smartno ob Paki — Sotli, Sotli — Smartno ob Paki — Gornji grad. Dne 1. decembra vozijo vse avtobusne proge po normalnem voznem redu.
 Dne 2. decembra vozijo vse avtobusne proge po nedeljskem voznem redu ter izjemoma še sledeče proge: Celje — Trojane — Ljubljana, po normalnem voznem redu.
 Z odhodom iz končnih postaj ob 12.30: Kozje — Celje, Bristica ob Sotli — Celje, Planina pri Svetnici — Celje, Ljubno — Celje, Lokca pri Zusmu — Celje.
 Avtobusi se vračajo isti dan po normalnem voznem redu iz Celja na svoje končne postaje.

RAZPIS
 Narodna banka FLRJ, Centrala za LRS v Ljubljani, razpisuje drugo javno licitacijo za oddajo gradbenih, obrtniških del in del za instalacijo vode, elektrike in centralne kurjave. Ponudbe za licitacijo vložite dne 12. decembra 1956 pri Narodni banki FLRJ, Centrala za LRS, Ljubljana, Titova cesta 11.
 Licitacija za zgradbo podružnice Narodne banke v Novi Gorici bo dne 12. decembra 1956 ob 10 v Narodni banki FLRJ, Centrala za LRS, ekon. tehn. odd., soba 54, in sicer na podlagi predračunjenih vrednosti dela 16.106.841 din, za obrtniška dela 20.917.135 din, za instalacije vode, elektrike in centralne kurjave 8.240.212 din. — Skupni znesek predračuna znaša 45.264.188 din.
 Licitacija za zgradbo podružnice Narodne banke v Trbovljah bo dne 12. decembra ob 11 ravno tam, in sicer na podlagi predračunjenih vrednosti, ki znašajo za gradbena dela 16.977.931 din, za obrtniška dela 20.429.539 din ter za instalacije vode, elektrike in centralne kurjave 8.240.212 din. Skupni predračun znaša 45.647.682 din.
 Ob času licitacije morajo ponudniki vložiti varščino v znesku 0,2% razpisane predračunske vsote v smislu pravilnika o postopku pri javni plemenit licitaciji za oddajo gradbenih del (Uradni list 17-77-88).
 Razpisni material je ponudnikom na razpolago pri Narodni banki FLRJ, Centrala za LRS, Ljubljana, Titova 11, ekon. tehn. odd.

KONCERTI

2. koncert za abonente rumenega abonmaja bo v ponedeljek, 3. decembra ob 20.15. Na sporedu je kantata Karla Orffa: »Carmina burana«. Sodelujejo solisti Nada Vidmarjeva, Janez Lipušček in Samo Smerkolj ter zbor in orkester Slovenske filharmonije. Dirigira Samo Hubad.

GLEDALISCA

Gledališka skupina Delavsko-prosvetnega društva »Svoboda« Ivan Cankar, Ljubljana, gostuje v Domu kulture »Ljudska prosveta« v Sentvidu nad Ljubljano — v nedeljo, dne 2. decembra ob 20 s Cankar-Delakovo »Jernjevo pravico«. — Predprodaja vstopnic v Ljubljani v trgovini »Slovenija-sports«, Titova 18, v torek, dne 27. novembra in v sredo, dne 28. novembra, v Sentvidu pa od petka, dne 30. novembra naprej v kino-blagajni.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE DRAMA

Sreda, 28. novembra ob 20: Cankar: »Pohušanje v dolini šentflorjanski«. Abonma H. (Jacinta) — Duša Počkajeva).
 Četrtek, 29. novembra: Zaprtó.
 Petek, 30. novembra: Zaprtó.
 Sobota, 1. decembra ob 20: Mollère: »Sola za moše«. Izajiljena ženitev. Izven in za podeželje.
 V nedeljo, 2. decembra ob 15. ur: bo prva letošnja predstava obnove Golleeve otroške igre: »Jurček«. — Predstava je izven abonmaj, namenjena tudi obiskovalcem s podeželja. Solaka vodstva in organizacije opozarjamo, da na željo prijateljev tudi zaključene otroške predstave. Zelite je treba sporočiti najmanj štiriinajst dni pred predvidenim datumom.

29. NOVEMBRA 1956

bo od 11. ur v dvorani Zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani, Kidričeva 5, žrebanje dobittkov loterije Počitniške zveze

OPERA

Sreda, 28. novembra ob 20: Slavnostna akademija v proslavo Dneva republike.
 Četrtek, 29. novembra ob 19.30: Čajkovski: »Lobodje jezera«. Izven in za podeželje. (Odette) — Milica Jovanović kot gost.
 Petek, 30. novembra: Zaprtó.
 Sobota, 1. decembra ob 19.30: Puccini: »Tosca«. Gostovanje Jožeta Gosiča. Izven in za podeželje.
 Dnevna blagajna SNG bo na praznik, 29. novembra, poslovala samo dopoldne od 10.30 do 12.30, v petek, 30. novembra, pa dopoldne v istem času in popoldne od 17-19.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Gledališka pasaža
 Sreda, 28. novembra ob 20: Remec: »Magda«. Abonma Sreda. Vstopnice so tudi v prodaji.
 Četrtek, 29. novembra: Zaprtó.
 Petek, 30. novembra: Zaprtó.
 Sobota, 1. decembra ob 20: Camus: »Pravični ljudje«. Izven.

SENTJAKOBKO GLEDALIŠČE

Ljubljana, Mestni dom
 Četrtek, 29. novembra ob 20: Stuart: »Čudovite pustolovščine«, komedija. Premiera. Red A. Vstopnice so tudi v prodaji.
 Sobota, 1. decembra ob 20: Stuart: »Čudovite pustolovščine«, komedija. Red B. Vstopnice so tudi v prodaji.
 Pri jutrišnji premieri »Čudovite pustolovščine« bodo nastopili: Bevcé-

MESTNO LUKOVNO GLEDALIŠČE

Marionete
 Levstikov (Sentjakobski) trg 2
 Četrtek, 29. novembra ob 11: Milčinski: »Zvezdica Zaspanska«. — ob 15: Milčinski: »Zvezdica Zaspanska«. —
 Petek, 30. novembra ob 11: Malik: »Zogica Marogica«. — ob 15: Malik: »Zogica Marogica«.
 Ročne lutke
 Resljeva cesta 28
 Četrtek, 29. novembra ob 17: Papler: »Hudobni graščak«.
 Prodaja vstopnic za vse predstave danes, v sredo, od 10-12 v Upravi, Resljeva cesta 28, telefon 32-089, v četrtek, petek, soboto in nedeljo pa po ure pred vsako predstavo pri gledališki blagajni.

EKSPERIMENTALNO GLEDALIŠČE

Ljubljana, Križanec, Viteška dvorana
 Četrtek, 29. novembra ob 20: Roussin: »Mož, žena in smrt«.
 Petek, 30. novembra ob 15: Roussin: »Mož, žena in smrt«.
 Sodelujejo člani Drame: Sava Severjeva, Jože Zupan, Lojze Potokar, Milva Ukmarija in član Mestnega gledališča Franček Drogenik. Vstopnice so v prodaji pri gledališki blagajni dnevno od 10-12 in od 18-20.

Z JESENIC IN OKOLICE

Zdravniško dežurno službo na Jesenicah ima dr. Avgust Tancar. Gosposka cesta
 MESTNO GLEDALIŠČE JESENICE
 Ljubljana, Križanec, Viteška dvorana
 Sreda, 28. novembra ob 19.30: Slavnostna akademija v počastitev Dneva republike.
 Nedelja, 2. decembra ob 14.30: Tomazič: »Lepa Vida«. Zadrnjic. Zveza z vlakci je ugodna.

MARIBORSKE VESTI

DEŽURNA LEKARNA
 Sreda, dne 28. novembra: lekarna »Pri gradu«, Partizanska cesta 1.
 Četrtek, 29. nov.: lekarna »Student«, Gorkega ulica 18.
 Petek, 30. nov.: lekarna »Center«, Gosposka ulica 12.

KINO

PARTIZAN: Ameriški film: »Dekle z dežele«.
 UDARNIK: Ameriški film: »Selina«.
 Četrtek in petek
 »PARTIZAN: Amer. barvni film »Sasachevan«.
 »UDARNIK: Ameriški film: »Selina«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Sreda, 28. novembra ob 19.30: Svecana akademija v počastitev državnega praznika.
 Četrtek, 29. novembra: Zaprtó.
 Petek, 30. novembra: Zaprtó.
 Sobota, 1. decembra ob 19.30: Patrick: »Vročna kri«. Izven.
 Umestnostna galerija. Jesenska likovna razstava DSLU pododbora Maribor v zgornjih prostorih. V spodnjih prostorih razstava faksimilov in nekaj originalov Rembrandtovih jedkanj in suhih igel. Ob razstavi bosta odprti do 9. decembra dnevno od 9. do 15. ure.

DROBNI OGLASI

ZDRAVSTVENI DOM V LITJI razpisuje mesto zobotehniška za zobno ambulanto v Litji. Nastop službe s 1. januarjem 1957 oziroma po dogovoru. — Plača po uredbi, dopolnilna plača po pravilniku. Pravilno kolkovanje prošnje pošljite na Zdravstveni dom v Litji najkasneje do 15. decembra 1956. — 4491

RAZPIS. Centralni higienski zavod v Ljubljani razpisuje delovno mesto strojepiske. Prošnje s podatki o dosežanih zapolitvi predložite do 16. decembra. Plača po pravilniku o nazivih in plačah pisarniških uslužbenih. Nastop službe 1. januarja 1957. — 4494

OSEBNI AVTO, motor ima šele prvo generalno, močno hlajenje, gretje, poceni prodam. Telefon 382-181. — 4498

DELOVNI KOLEKTIV TOVARNE

Valnenka

V LJUBLJANI

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM ZA DAN REPUBLIKE

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

Sporod za sredo, 28. novembra
 KINO »UNION«: Ital. filip: »Kruh, ljubezen in fantazija«. — Tednik: Filmske novosti št. 47. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Gina Lollobrigida in Vittorio de Sica.
 KINO »KOMUNA«: Amer. barvni film: »Južno od Sahare«. Tednik: Filmske novosti št. 47. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Danes zadrnjikat.
 KINO »SLOGA«: Amer. film: »Ljubezen na bojišču«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma.
 KINO »VIC«: Franc. film: »Zadovoljstvo Pariza«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Danes zadrnjikat.
 Prodaja vstopnic v vseh štirih kinematografih od 9.30-11 in od 14 dalje, za matinejo v kinu »Sloga« pa od 9 dalje.
 KINO »SOCA«: Barvna risanka »Peter Pan«. Predstave ob 15, 18 in 20. — Prodaja vstopnic samo od 14 dalje.
 KINO »TRIGLAV«: Ameriški barvni film: »Leptotica za milijon dolarjev«. V glavni vlogi Esther Williams in Victor Mature. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.
 KINO »SISKA«: Ameriški barvni film: »Pas za pistolo«. V glavni vlogi George Montgomery in Tab Hunter. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

ŽREBANJE LOTERIJE

Počitniške zveze bo v dvorani Zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani, Kidričeva 5

MLADINSKI KINO LM, Kotnikova 8, predvaja za mladino jugoslovanski film: »Dokument časa«. Predstavi vsak dan ob 10 in 15. Rezervacije šole v gospodarskih urah na telefon 32-454. Vstopnina 10 din. — Danes zadrnjikat.
 KINO »LITOSTROJ«: Ameriški film: »Jajce in jaz«. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic ured pred pričetkom predstave.
 KRANJ: »STORŽIC«: Italijanski film: »Dolina miru«. — Predstava ob 19.
 »TRIGLAV«: Primsko: Slovenski film: »Dolina miru«. — Predstava ob 19.
 »SVOBODA«: Ameriški barvni risani film: »Revija risanege filma«. — Predstava ob 19.
 JESENICE: »RADIO«: Ruski barvni film: »Cvrček«. — Predstavi ob 18 in 20.
 »PLAVZ«: Zaprtó.
 CELJE: »UNION«: Avstrijski film: »Zdaj smo pa tam«. Predstavi ob 18 in 20.
 »METROPOL«: Ameriški film: »Steklena pajčevina«. Predstavi ob 18 in 20.
 BLED: Jugoslovanski film: »Pesem na Kumbarji«. Predstavi ob 17 in 20.
 TRBOVLJE: »SVOBODA-Trbovlje II.«: Svedski film: »Samo mati«.
 DEL. DOM: Slovenski film: »Dolina miru«. Predvajan bo v novem de javskem domu od 29. novembra do 5. decembra 1956.
 DOMŽALE: Ruski barvni film: »Cvrček«. Predstavi ob 18 in 20.
 MURSKA SOBOTA: »PARK«: Jugosl. film: »Dokument življenja«. Film prikazuje življenje in delo tovariša Tita. Predstava ob 17.30.
 ROGAŠKA SLATINA: Ameriški film: »Grofica Walewska«. — Predstava ob 19.
 ZALEC: Zaprtó.

Sporod za četrtek, 29. novembra
 KINO »UNION«: Ital. filip: »Kruh, ljubezen in fantazija«. — Tednik: Filmske novosti št. 47. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Gina Lollobrigida. V soboto ob 22. premiera ameriškega barvnega filma: »Stekleni čevljički«.
 KINO »KOMUNA«: Ital. barvni film: »Carosello Napolitano«. Tednik: Filmske novosti št. 47. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. — V glavni vlogi Paolo Stoppa.
 KINO »SLOGA«: Amer. film: »Južno od Sahare«. Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic samo od 14 dalje.
 KINO »TRIGLAV«: Ameriški barvni film: »Leptotica za milijon dolarjev«. V glavni vlogi Esther Williams in Victor Mature. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje. Danes zadrnjikat. Jutri predvaja Baunti.
 KINO »SISKA«: Ameriški barvni film: »Pas za pistolo«. V glavni vlogi George Montgomery in Tab Hunter. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje. Danes zadrnjikat.
 MLADINSKI KINO LM, Kotnikova 8, predvaja za mladino ameriški film: »Hitrejši od zvoka«. Predstavi ob 10 in 15. Obisk pripravočam srednjim in strokovnim šolam. Rezervacije na telefon 32-454. Vstopnina 10 din.
 KINO »LITOSTROJ«: Ameriški film: »Jajce in jaz«. Predstavi ob 18 in 20. Prodaja vstopnic ured pred pričetkom prve predstave. Danes zadrnjikat.
 KRANJ: »STORŽIC«: Ob 9.30 premiera ameriškega barvnega risanege filma: »Revija risanege filma«. Ob 14 ameriški barvni film: »Beg iz trdnjave«. Ob 18, 18 in 20: Slovenski film: »Dolina miru«.
 »TRIGLAV«: Primsko: Francoski film: »Zadovoljstvo Pariza«. Predstave ob 15, 17 in 19.
 »SVOBODA«: Ameriški barvni risani film: »Beg iz trdnjave«. Predstavi ob 17 in 19.
 JESENICE: »RADIO«: Ruski barvni film: »Cvrček«. Predstavi ob 18 in 20.
 »PLAVZ«: Ameriški film: »Tarzan brani džunglo«. Predstavi ob 18 in 20.
 CELJE: »UNION«: Ital. film: »Zvesta senca«. Predstavi ob 18 in 20.
 »METROPOL«: Ameriški film: »Steklena pajčevina«. Predstavi ob 18 in 20.
 BLED: Italijanski film: »Kruh, ljubezen in fantazija«. — Predstava ob 20.
 TRBOVLJE: »SVOBODA-Trbovlje II.«: Ob 19. premiera angleškega filma: »Gospod minister«.
 DOMŽALE: Italijanski barvni film: »Atlas«. Predstava ob 20.
 MURSKA SOBOTA: »PARK«: Nemški barvni film: »Zena mojih sanj«. — Film ni podnaslovljen.

KINO »LITOSTROJ«: Ameriški film: »Jajce in jaz«. Predstave ob 15, 17 in 20. Prodaja vstopnic ured pred pričetkom predstave.
 KRANJ: »STORŽIC«: Ob 9.30 amer. film: »Najboljša leta našega življenja«. Ob 14 premiera francoskega filma: »Zadovoljstvo Pariza«. Ob 18, 18 in 20: Italijanski film: »Kruh, ljubezen in ljubosumnost«. Danes zadrnjikat.
 »TRIGLAV«: Primsko: Ameriški barvni film: »Beg iz trdnjave«. — Predstave ob 15, 17 in 19.
 »SVOBODA«: Francoski film: »Zadovoljstvo Pariza«. Predstave ob 15, 17 in 19.
 JESENICE: »RADIO«: Slovenski film: »Dolina miru«. Predstave ob 16, 18 in 20. Samo danes.
 »PLAVZ«: Ameriški film: »Tarzan brani džunglo«. Predstavi ob 18 in 19. Ob 20 slovenski film: »Dolina miru«.
 CELJE: »UNION«: Avstrijski barvni film: »Zdaj smo pa tam«. Predstave ob 16, 18 in 20.
 »METROPOL«: Ameriški film: »Steklena pajčevina«. Predstave ob 16, 18 in 20.
 BLED: Italijanski film: »Kruh, ljubezen in fantazija«. Predstave ob 14, 16, 18 in 20.
 TRBOVLJE: »SVOBODA-Trbovlje II.«: Svedski film: »Samo mati«.
 DOMŽALE: Ruski barvni film: »Cvrček«.
 MURSKA SOBOTA: »PARK«: Jugosl. film: »Dokument življenja«. Film prikazuje življenje in delo tovariša Tita. Predstavi ob 17.30 in 20.
 ROGAŠKA SLATINA: Ameriški film: »Grofica Walewska«. — Predstava ob 19.
 ZALEC: Ameriški film: »Vzdolž temnih ulic«. Predstava ob 19.30.

Sporod za petek, 30. novembra
 KINO »UNION«: Ital. filip: »Kruh, ljubezen in fantazija«. — Tednik: Filmske novosti št. 47. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Gina Lollobrigida. V soboto ob 22. premiera ameriškega barvnega filma: »Stekleni čevljički«.
 KINO »KOMUNA«: Ital. barvni film: »Carosello Napolitano«. Tednik: Filmske novosti št. 47. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. — V glavni vlogi Paolo Stoppa.

SKUPNA VREDNOST

dobittkov loterije Počitniške zveze je 6.000.000 dinarjev

KINO »SLOGA«: Premiera braš. filma: »Idealna laž«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma.
 KINO »VIC«: Amer. barvni film: »Ljubimca divjega zapada«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Doris Day in Howard Keener. Prodaja vstopnic v vseh štirih kinematografih od 9.30-11 in od 14 dalje, za matinejo v kinu »Sloga« pa od 9 dalje.
 KINO »SOCA«: Amer. film: »Južno od Sahare«. Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic samo od 14 dalje.
 KINO »TRIGLAV«: Ameriški barvni film: »Leptotica za milijon dolarjev«. V glavni vlogi Esther Williams in Victor Mature. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje. Danes zadrnjikat. Jutri predvaja Baunti.
 KINO »SISKA«: Ameriški barvni film: »Pas za pistolo«. V glavni vlogi George Montgomery in Tab Hunter. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje. Danes zadrnjikat.
 MLADINSKI KINO LM, Kotnikova 8, predvaja za mladino ameriški film: »Hitrejši od zvoka«. Predstavi ob 10 in 15. Obisk pripravočam srednjim in strokovnim šolam. Rezervacije na telefon 32-454. Vstopnina 10 din.
 KINO »LITOSTROJ«: Ameriški film: »Jajce in jaz«. Predstavi ob 18 in 20. Prodaja vstopnic ured pred pričetkom prve predstave. Danes zadrnjikat.
 KRANJ: »STORŽIC«: Ob 9.30 premiera ameriškega barvnega risanege filma: »Revija risanege filma«. Ob 14 ameriški barvni film: »Beg iz trdnjave«. Ob 18, 18 in 20: Slovenski film: »Dolina miru«.
 »TRIGLAV«: Primsko: Francoski film: »Zadovoljstvo Pariza«. Predstave ob 15, 17 in 19.
 »SVOBODA«: Ameriški barvni risani film: »Beg iz trdnjave«. Predstavi ob 17 in 19.
 JESENICE: »RADIO«: Ruski barvni film: »Cvrček«. Predstavi ob 18 in 20.
 »PLAVZ«: Ameriški film: »Tarzan brani džunglo«. Predstavi ob 18 in 20.
 CELJE: »UNION«: Ital. film: »Zvesta senca«. Predstavi ob 18 in 20.
 »METROPOL«: Ameriški film: »Steklena pajčevina«. Predstavi ob 18 in 20.
 BLED: Italijanski film: »Kruh, ljubezen in fantazija«. — Predstava ob 20.
 TRBOVLJE: »SVOBODA-Trbovlje II.«: Ob 19. premiera angleškega filma: »Gospod minister«.
 DOMŽALE: Italijanski barvni film: »Atlas«. Predstava ob 20.
 MURSKA SOBOTA: »PARK«: Nemški barvni film: »Zena mojih sanj«. — Film ni podnaslovljen.

Kaj zdaj,
 HANS FALLADA
 FANT?

ROMAN

119

Lehmann je vedno smatral to res za obrekovanje, zakaj kako bi sicer mogla biti Heilbutt in Pinneberg prijatelj! Pa ni imelo smisla nasprotovati organizatorju, ki je verjel samo vojdu odelka in pa Kesslerju, razen tega pa so od nekd kar naprej prihajale trditve, da je prodajalec Pinneberg vztrajno risal na stranične stene kljukaste križe s pripisi »Smrt Židom!« in z vislicami, na katerih je visel debeli Žid, spodaj pa velik podpis »Tako bo s teboj, Mandl!« Potem ko je Pinneberg odšel, tistih risb ni bilo več, stene so ostale brezmadežno bele. Potem pa so Lehmannu očitali, da je nastavljal v podjetju takega človeka, ki da je prišel iz podružnice Breslav.

Lehmann je padel zaradi Pinneberga, ta zaradi Kesslerja. Fant je spoznaval, da ni vedno dobro biti odličen prodajalec, da ni

vredno govoriti za prodajo hlač iz bombaževine tako priz

Tehnična trgovina na veliko in malo
GRADBENI MATERIAL
LJUBLJANA — VIŽMARJE

čestita za Dan republike vsem svojim
poslovnim prijateljem in vsemu delovnemu
ljudstvu naše domovine

Kolektiv industrijskega podjetja
Ljubljanska tovarna hranil
LJUBLJANA, Šmartinska c. 30

čestita svojim odjemalcem, poslovnim
tovarišem in vsem delovnim ljudem
ob prazniku ustanovitve nove Jugoslavije

DELOVNI KOLEKTIV
ELEKTRO STROJNEGA
PODJETJA

TIKI

Ljubljana, Trata 12

čestita vsem delovnim ljudem,
posebno pa svojim odjemalcem za
Dan republike, 29. november, in
jim želi mnogo nadaljnjih uspehov

Kolektiv in uprava
Tovarne pletenin

angora

LJUBLJANA, Emonska c. 2

ČESTITA ZA PRAZNIK
29. NOVEMBER
VSEM SVOJIM
POSLOVNIM
PRIJATELJEM,
POTROŠNIKOM IN
OSTALIM
DELOVNIM LJUDEM

ANGOPRO

UMETNIŠKI ZAVOD ZA LITOGRAFIJO

Ljubljana

ZA DAN REPUBLIKE, 29. NOVEMBER, POZDRAVLJAMO VSE DELOVNE
KOLEKTIVE NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE

DELOVNI KOLEKTIV

**Elektrarne
Medvode**
MEDVODE

ČESTITA
VSEM SVOJIM
POTROŠNIKOM IN
SODELAVCEM
ZA DRŽAVNI
PRAZNIK
NAŠE SVOBODNE
DOMOVINE
29. NOVEMBER

DELOVNI KOLEKTIV TOVARNE
CELULOZA
MEDVODE — Tel. 27-09

proizvaja vse vrste beljene celuloze,
pomožna strojila, pinotan in kemotan

ČESTITA POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU
ZA DAN REPUBLIKE —
29. NOVEMBER

Delovni kolektiv

**Lesne
industrije**
Polhov Gradec

čestita
vsem
svojim
poslovnim
prijateljem
za
Dan
republike,
29. november

KMETIJSKA ZADRUGA, IG odkupuje kmetijske pridelke, živino in les, kupuje in prodaja jezersko travo, špecerjsko in galanterijsko blago. — ČESTITAMO ZA DAN REPUBLIKE, 29. NOVEMBER

Kolektiv

**RUDNIKA
KAOLINA**

Črna pri Kamniku

čestita vsemu delovnemu
ljudstvu za Dan
republike, 29. november

Trgovsko podjetje z živili

Grmada

Ljubljana

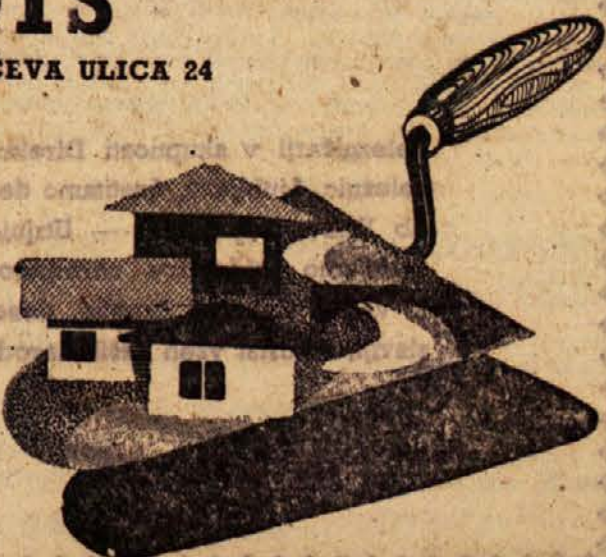
čestita za praznik republike —
29. november,
vsem svojim cenjenim odjemalcem!

GRADBENO INDUSTRIJSKO PODJETJE

GRADIS

LJUBLJANA, BOHORIČEVA ULICA 24

S SVOJIMI GRADBENIČI V LJUBLJANI,
JESENICAH, KRŠKEM, GROSUPLJU,
ŠOŠTANJU, MARIBORU, RAVNAH
NA KOROŠKEM, KOPRU IN ZALOGU
TER OBRATI V LJUBLJANI, MARI-
BORU IN ŠKOFJI LOKI. — KOLEKTIV
ČESTITA SVOJIM POSLOVNIM PRI-
JATELJEM, SODELAVCEM IN VSEM
DELOVNIM LJUDEM OB DNEVU
REPUBLIKE!

TITOVİ ZAVODI

LITOSTROJ

LJUBLJANA

DELOVNI KOLEKTIV ČESTITA OB PRAZNIKU
USTANOVITVE NAŠE DRŽAVE VSEM
DELOVNIM KOLEKTIVOM ŠIROM DOMOVINE

AVTO-SERVIS

Ljubljana, Prešernova c. 52

Čestita ob prazniku naših narodov,
29. novembu, vsem delovnim ljudem
naše domovine in jim želi veliko uspeha

Tovarna farmacevtskih in kemičnih proizvodov

Lek

Ljubljana, Celovška cesta 135

Kolektiv čestita delovnim ljudem ob prazniku ustanovitve nove Jugoslavije

Obrtno gospodarstvo podjetje
Cvetličarne
s svojimi poslovalnicami
Ljubljana

Čestita za Dan republike —
29. november
vsem svojim cenjenim odjemalcem
in dobaviteljem
in se še nadalje priporoča za obisk

Vsem delovnim ljudem
čestita za praznik
naših narodov,
29. november

kolektiv in uprava
gradbenega podjetja

TEHNIKA
LJUBLJANA
Vošnjakova 8 a

TOVARNA ELEKTROMATERIALA

ELMA

ČRNUČE PRI LJUBLJANI

proizvaja: elektroinstalacijski material,
električne likalnice, elektroizolacijski ma-
terial, transformatorje: zaščitne, z regula-
cijo za gledališča in specialne po naro-
čilu, električne varilne aparate za točkasto
in oblačno varenje. — V popravilo spre-
jema vse vrste elektromotorjev, genera-
torjev in suhih transformatorjev. — Obve-
ščamo potrošnike in trgovska podjetja, da
smo s 1. X. 1956 znižali cene svojim proiz-
vodom do 15,0%

Delovni kolektiv pošilja
tovariške pozdrave
in čestita vsem delovnim ljudem
in kolektivom
ob Dnevu republike

Direkcija jugoslovenskih železnic, Ljubljana
Železniško transportno podjetje, Ljubljana
Podjetje za vzdrževanje prog, Ljubljana
Podjetje za vzdrževanje prog, Celje
Podjetje za vzdrževanje prog, Maribor
Podjetje za vzdrževanje prog, Novo mesto
Podjetje za vzdrževanje prog, Gorica
Podjetje za vzdrževanje prog, Postojna
Podjetje za vzdrževanje prog, Pula
Podjetje za popraviljanje strojev, Maribor
Podjetje za popraviljanje voz in strojev, Ljubljana-Šiška
Podjetje za popraviljanje voz, Ptuj
Podjetje za popraviljanje voz, Dobova
Podjetje za popraviljanje voz, Straža
Železniško elektro podjetje, Ljubljana
Podjetje za progovne naprave, Ljubljana
Železniško projektivno podjetje, Ljubljana
Podjetje Kamnolom, Verd
Železniška tiskarna, Ljubljana

Železničarji v skupnosti Direkcije jugoslovenskih
železnic, Ljubljana, čestitamo delovnim kolektivom
ob Dnevu republike. — Utrjujemo in še nadalje
razvijamo pridobitve narodnoosvobodilne borbe
in velike delovne uspehe, dosežene v novi Jugo-
slaviji, v korist vseh naših narodov in miru v svetu